807677

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A MAGYAR KIRÁLYI VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM ÁLTAL 1900. ÉVI 17158. SZÁM ALATT AJÁNLOTT MŰ.

EZÓPUSI MESÉK

IRTA

DR. MARKÓ LÁSZLÓ

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

MÁSODIK KIADÁS.
MÜHLBECK KÁROLY RAJZAIVAL.
MINDEN JOG FENTARTVA.

BUDAPEST, 1906.
HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA

ÁRA 3 KORONA.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

307577

R 2

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA
Nyomt. Növedéknapló
1907 év 75 sz.

R 1965

ELŐSZÓ.

Megmutatni iparkodom, 'hogy a' Magyar egy erőtűl pezsgő fiatal nép, melly csudálatos magasságra emelheti magát, 's minden lehet, ha Közértelmességét 's Nemzetiségét tökéletesen kifejti'.

Gróf Széchenyi István. Világ.

E mesék célja és eredete

A gondolkodó embernek már az őskorban észre kellett vennie azt, hogy az élet valódi boldogságának talpkövét egyedül, a szépet és a jót magában egyesítő örök igazság alkotja; mert minden, ami nem erre épült, előbb-utóbb összeomlik és megszégyenül.

De ugyancsak tapasztalnia kellett azt is, hogy az ember, a vele született önszeretet miatt, az igazságot egy másnál sokkal inkább meglátja, semmint önmagánál.

Vizsgálódásai rávezették őt a hasonlatosságok felismerésére, melyek a nagy természet életjelenségeinek nyilvánulásai között általában, különösebben pedig amelyek az egyes állatfajokat jellegző sajátságok és az emberi természet különféle megnyilatkozásai között léteznek.

Így tehát, hogy az igazságot mindenki által könnyen megérthető, szemléltető módon s a figyelmet inkább felkeltő és megragadó alakban tüntesse föl, s ez által a szépnek és a jónak követésére — a rútnak és a rossznak megvetésére buzdítson: a meséhez folyamodott, melyben

E mesék célja és eredete

a szerves és szervetlen életnek, de legkivált az állatvilágnak különböző képviselői, az ember tulajdonságaival felruházottan játszák a szerepeket.

Az erkölcsi és életbölcseségi oktatásnak ugyanazon forrásából vették eredetüket ezen mesék, jobban mondva példázatok, mint a tényleg megtörtént vagy hasonlag szinte csak kieszelt események tanulsága gyanánt leszűrődött közmondások és példaszók.

Célzatuk pedig a bibliai példabeszédekével ugyanegy.

Napjainkig fenmaradt írott és vésett emlékek bizonysága e mesék egy részének származását, összes műveltségünk bölcsőjébe, a régi Egyiptomba vezeti vissza.

Téves volna azonban e mesék keletkezését kizárólag akár ezen, akár más nemzetnek vagy éppen egyes embernek tulajdonítanunk. Sőt inkább, az ó-kor összes művelt népeinek értelmi és erkölcsi felfogását részlegesen mutató tükördarabkák ezek, különböző helyen és időben sok egyéntől származva.

De mégis egy férfiúnak, Ezópusnak nevéhez vannak fűződve e mesék, még pedig azért, mert jóllehet bizonynyal csak a kisebb résznek volt is ő a szerzője, de mert éles elméjével az ezekbe burkolt igazságokat, alkalomadtán, minden álokoskodást ledöntő erővel tudta előadni s ekként igazi becsüket megismertetni.

*

E könyv célja

Borongós érzelem szállhatja meg lelkünket, ha elgondoljuk, hogy a mi édes szép hazánk lakosainak még mindig igen nagy része nem tud magyarul, — holott nemcsak méltán megvárhatjuk, de jogosan meg is követelhetjük országunknak minden szülöttjétől azt, hogy a saját, más anyanyelve mellett értse és beszélje a mi nyelvünket is — a magyar nyelvet.

E könyv célja

De erre az utat és a módot nekünk kell megadnunk. Arra nézve, hogy ennek az útja csakis az iskola lehet, úgy hiszem, nézeteltérés nem igen lehet közöttünk. Ami már a módját illeti, erre vonatkozólag különbözők lehetnek a vélemények.

Én e dologról elmélkedve, elgondolkoztam azon tapasztalati tény fölött, hogy hiszen a nehány évtized előtt kiásott Babilon és Ninive őskori városok templomainak és palotáinak falain talált száz meg száz dombormű-rajz lehetségessé tette azt, miszerint a köröttük rótt s eladdig teljesen ismeretlen ék-írások jelentését meg tudták fejteni, s ez által az emberiségnek ezer és ezer esztendő alatt lezajlott, de sötétségtől borított történetét megvilágítani.

Hasonlóképpen az őskori Egyiptom műemlékein látható hieroglifák megfejtése és leolvasása is csak az által vált lehetővé, mivelhogy ezen írásokat jelek és képek alkotják.

Mert a rajz az az igazi világnyelv, amelyet minden nemzet szülöttje egyaránt megérthet.

És ugyan nem úgy vagyunk-e vele mindnyájan, hogy még egy általunk nem értett nyelven is írt, de illusztrált kiadványt szivesen veszünk kezünkbe s a képek után igyekszünk a melléjük nyomtatott szavaknak, sőt szövegnek is jelentését megérteni?...

Meggyőződésem az, hogy a rajz, még pedig az érdeklődést keltő s a nemzeti érzékenységet nem érintő rajz lehet leginkább azon hatalmas eszközünk, amelynek segélyével a mi édes szép nyelvünk megértését és megszeretését beolthatjuk a hozzánk idegen anyák tejét szitt, de már olvasni tudó ifjúság fogékony lelkébe.

Egy másik tapasztalati igazság az, hogy a versbe szedett szavak és mondatok sokkal könnyebben megra-

E könyv célja

gadnak és jobban megmaradnak emlékezetünkben, semmint a prózában írottak...

Az immár nemzetközi kincscsé vált ezópusi mesékre gondoltam. Állatok és mesék! Ugyan van-e a földkerekségén olyan gyermek avagy ifjú, kinek az örömtől és a kíváncsiságtól szeme fel ne csillanna és szíve meg ne dobbanna ezeknek láttára és hallatára?!

Hozzáláttam tehát e mesék ősanyagának versekben való kidolgozásához, annál is inkább, miután ezen örökbecsű példázatok ösmerete még nálunk sincs annyira elterjedve, mint amennyire ezt azok méltán megérdemelnék...

Miután a nagymélt. vallás- és közoktatásügyi miniszterium munkámat ajánlatra méltónak találta: megismerkedtem Mühlbeck Károly úrral, aki az ő rajzoló művészetének lelkesült becsvágyával jött az én segélyemre.

A reánk váró, életbevágó feladatnak sikeres megoldását én ily módon szerkesztett könyveknek az iskolákban való kiosztása és olvastatása által gondolom leginkább elérhetőnek.

Csak egy kis jóakarat kell hozzá, főleg a mi részünkről.

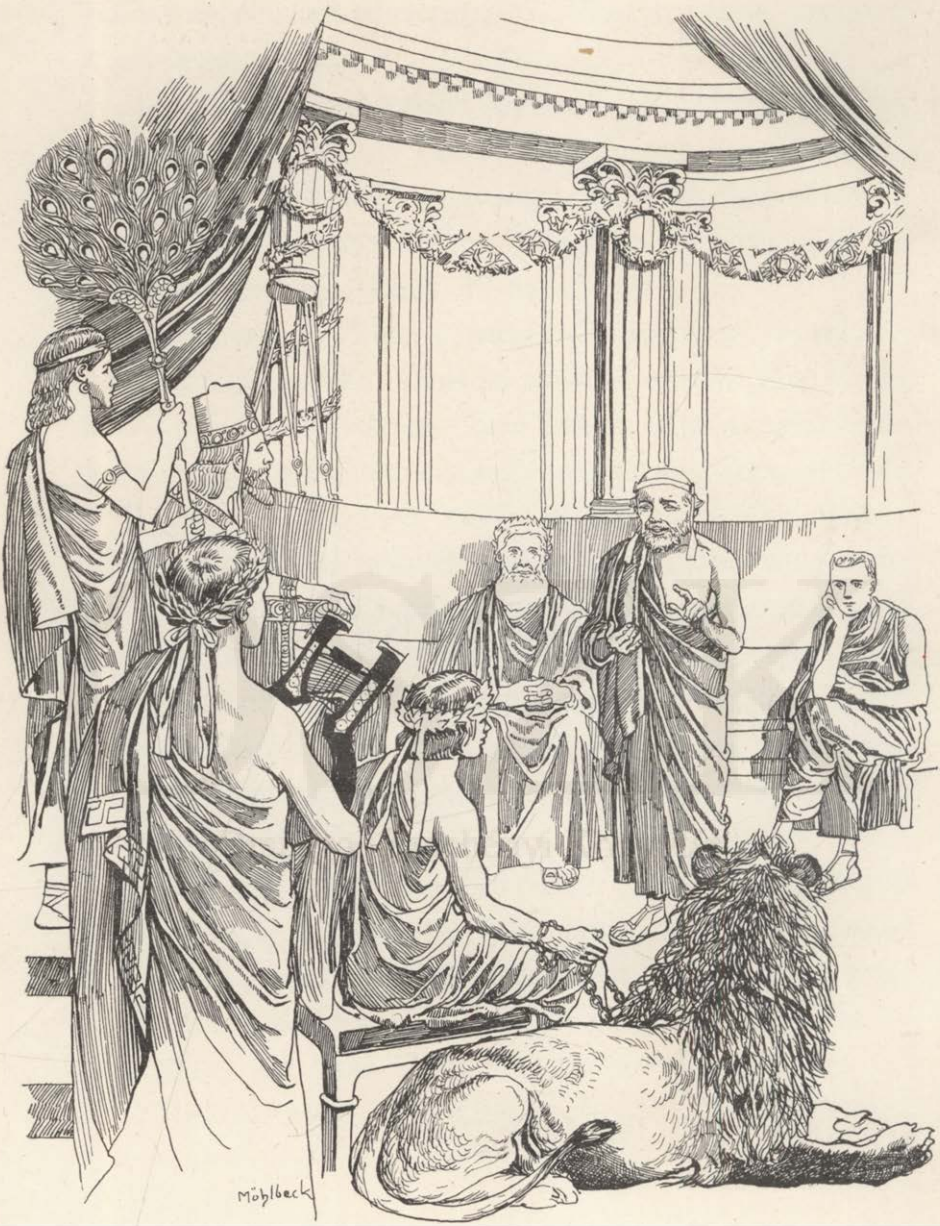
Vajha e munkámmal hozzájárulhatnék közértelmességünk és nemzetiségünk kifejtéséhez olyképpen, mint ahogyan a vasúti hó-eke — a gőzmozdony elé ragasztva — utat törhet az utána következő értékes kocsiknak.

Miskolc, 1906 augusztus 6.

Dr. Markó László.

MESÉK.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

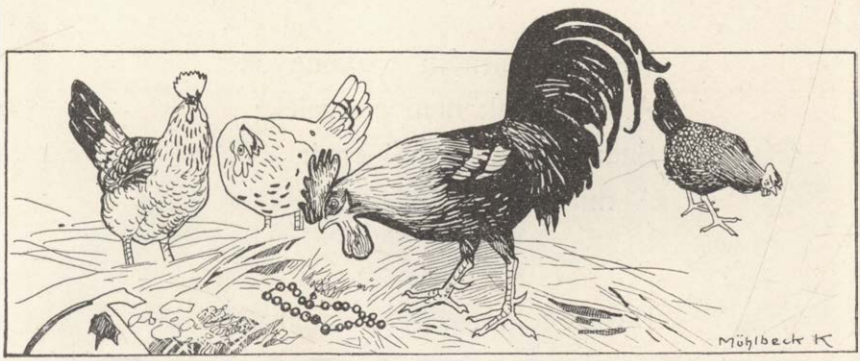

EZÓPUS KRŐZUS UDVARÁBAN.

„A frigiai valamennyinél okosabban beszélt!“

A KAKAS ÉS A GYÖNGY.

A szemért kaparó kakas felkotort egy ős szemetet,
És ott talált véletlenül búza helyett gyöngyszemeket.

Nézte-nézte elmélázva, és ez ötlött az eszébe:
„Milyen kincs lenne, ha becsét értőnek jutna kezébe!

Nekem, oktalan állatnak, becsüléséhez nincs eszem.
Egy zabszem többet ér nekem, becsesebb az, mert — —
megeszem!“

*

E mesére gondoltam én,
Hogy e művet irogattam,
És ez úgy talált kincseket
A szeméttől tisztogattam.

Nem én termém e gyöngyöket,
A kagylójuk nem én valék;
Századok mélyéből eredt,
A mit szavakba foglalék.

De örök kincse lesz annak,
Ki olvasta s nem felejti;
Igaz-gyöngy mind, mert magában
Mind az igazságot rejti.

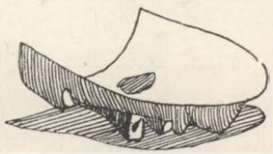
Ha nem tetszenék e munkám,
Csak én lehetnék a hibás;
De hát ez életben minden — —
Csakis szerencse, semmi más!

A RÓKA ÉS AZ ÁLARC.

A róka színész-lakásban keresve vall kudarcot,
Mert a kivánt étel helyett talál ott egy — — álarcot.

Fordítgatja jobbra-balra a szép külsejű képet,
S nem lelvén semmit, csalódva vág hozzá hosszú képet.

„Mit ér?! — szól — ha még oly szép is a főnek az eleje,
Ha nincs vele épp a mi fő, hogyha nincs — — agyveleje!“

AZ OROSZLÁN ÉS A VADKAN.

Csörgedező forrás hűs vizénél
Haragra gyúlad két vitéz:
A hős oroszlán s a bátor vadkan.
Mindkettő győzni, halni kész!

Egyszerre érkeztek a forráshoz.
Melyik igyék abból előbb?
E kérdés dőljön el s ezzel az, hogy
Melyikük az előkelőbb?!

Összenéznek, fejük mélyen hajlik,
Mintha volna tisztelgő jel,
Majd fölkapják, s egymásra két szempár
Gyülölködő tüzet lövel.

Rohamra megvetik lábaikat,
Fejüket büszkén felhányják,
De ekkor meglátják, hogy felettük
Kerengnek sasok és kányák.

Egymást éri ismét pillantásuk,
És hűl szivüknek haragja.
Nem lesz a sas- és az ölyv-sikongás
Egynek se lélekharangja!

Összenéznek újra, de szeliden;
Lábaikat visszahúzzák;
Sőt baráti kezet fognak, így már
Egymásnak bőrét nem nyúzzák.

Hogy egyiké teríték-abroszúl
Ott maradjon — vége annak!

„Igyunk békepohárt, hogy ez ölyvek
Felettünk ne vijjogjanak!“

A SZAMÁR ÉS A HAJTSÁRJA.

A teherhordó szamárnak kosár csüng két oldalán,
Mint a mérleg serpenyői a súlyegyent betartván.

Őrölt sót visz a két kasban — nógatja őt a hajtsár —
Egy vízhez érnek, a melynek hídját elvitte az ár.

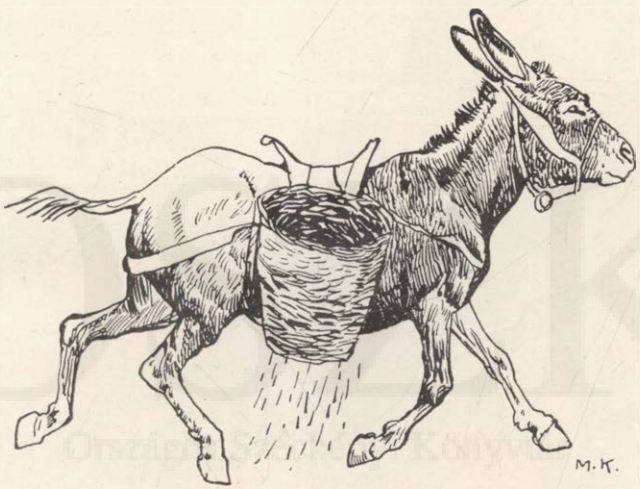
Sietős az útjok, így hát az új hídra nem várnak,
Hanem a megtért folyónak a partról neki vágnak.

Átgázolnak közepéig, de hát itten a szamár
Csetlik-botlik — s vele esik a sótartó két kosár.

Idő telik bele, a míg vége az ottlételnek,
Épp elég, hogy a kosarak vízzel színig megtelnek.

Az elázott-felolvadt só a vízzel együtt csurog;
Könnyül terhe, megjegyzi jól, s az úton vígan kullog.

Tehát más ily alkalommal — a híd nincsen még készen,
Megint a vízbe kell menni — mint egy bivaly úgy tészen.

Belé fekszik, hogy nem látszik abból ki csak az orra,
Úgy hempereg, habár pattog a hajtsár és ostora.

Ám emberünk rájön arra, hogy mi e dolog nyitja,
S fogadja, hogy erkölcséből szamarát kigyógyitja.

Legközelebb összeszerzi a gyógyszert, mely ahhoz kell,
Só helyett így a kasokba szivacsokat halmoz fel.

Készen a híd, de mellette csacsink oldalt elkerül,
S mint a minap, a folyóban elterül és elmerül.

Nem bánná most a gazdája, még ha két bivaly helyett
Foglalná is el a vízből fürdésével a helyet . . .

Dehát e földön mindennek egyszer csak vége szakad — —
Az idő el — a szamár meg ki a part felé halad.

Dülöngve megy, mint egy ittas, habár semmit sem ivott,
S alig ér ki a szárazra, máris összeesik ott.

A sok szivacs annyi vizet szítt magába elázva,
Hogy ezt a súlyt nem bírta el s ott fetreng megalázva.

A hajtsár még jól megrakja jó tanítás fejébe',
És e leckét furkós bottal veri be a fejébe:

„Azt jegyezd meg jól magadnak, mily különbség: ‚Te'! — —
meg ‚Én'!
Túljár eszem koponyádnak buta csökönyösségén."

AZ ALKALOM.

Egy fej az alkalom, üstöke ám csak elől van. Előttünk röppen el és idején kell belekapni nekünk.

Hogyha tovább szállt és még üstöke nincs a kezünkben: tar koponyáján nincs kézbe ragadni való!

Kapdos az ember utána, azonban a fő tova siklik, és a hanyag — — bottal ütheti már a nyomát.

HERMESZ ÉS A SZOBRÁSZ

Egyszer — többi között a tolvajok istene — Hermesz a földön járván, tudni akarta becsét.

Egy szoborárusnak boltjába belépve körülnéz s önhitten tudakol isteni szobrok után:

„Mennyi Zeüsznek meg Hérának az ára? emitt la!“ „„Húsz drahmát ha fizetsz: a tied, elviheted.““

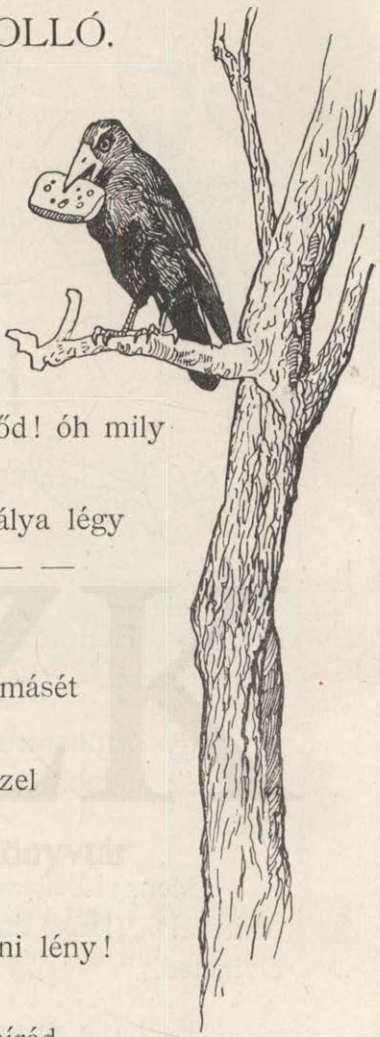
„És ha e mű-remeket, Hermeszt, én bírni akarnám, mint ama kettőnek, több lesz az ára ugy-e?“

S így felel a szobrász fitymálón: „„Hogyha azoknak árát most leteszed — — ráadom ingyen is ezt.““

---

* A görögöknél *Zeüsz* = a rómaiaknál *Jupiter*, — *Héra* = *Juno*, — *Hermesz* = *Merkur*.

A RÓKA ÉS A HOLLÓ.

Lopott sajttal a csőrében
Fára szállt a holló;
Oda vetődött a róka
És lett ily szószóló:

„Óh, mily szép a külsőd! óh mily
Szép tollaid vannak!
Méltó vagy, hogy királya légy
Minden madaraknak — —

Hogyha hangod is a másét
Győztesen veri le,
S bájosabban zengedezel
Mint a fülemile . . .

Hadd hallom hát, isteni lény!
Fönséges éneked,
Hogy részrehajlatlan bírád
Lehessek én neked.“

Az elkábult önhitt holló
A szép szóra hajtott:
Károgásra nyitá száját
S leejté a sajtot.

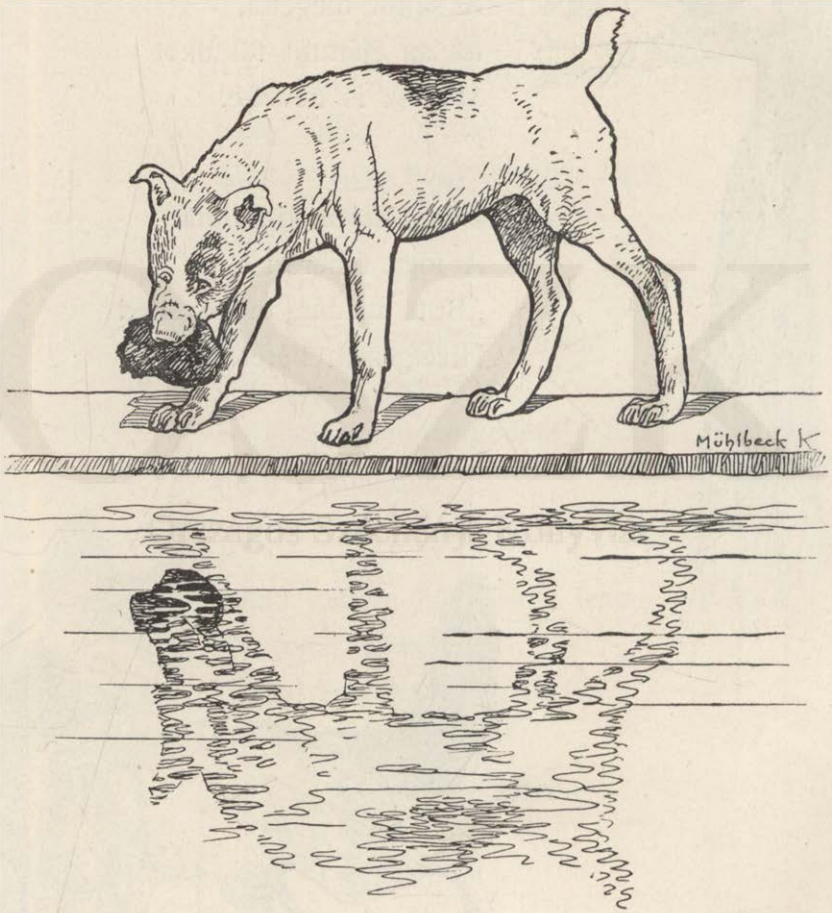
Róka koma célját érve,
A sajtot megette,
És az elámult tökfilkót
Még ki is nevette.

Gúnyolódva kimutatta
A foga fehérét:
„Buta madár, megfizetted
Hízelgésem bérét!“

A KUTYA ÉS A VÍZ TÜKRE.

A kutya, hússal szájában, pallón megy át a vizen, —
Lenéz erre s úgy látja, hogy egy más szinte azt viszen.

Utána kap és kiejti szájából a falatot.
Késő veszi észre már, hajh! mennyire megcsalatott!

A víz tükre, hogy szétlocscsant, egész más képet mutat,
Mert a kuvasz az elmerült s eltűnt hús után ugat.

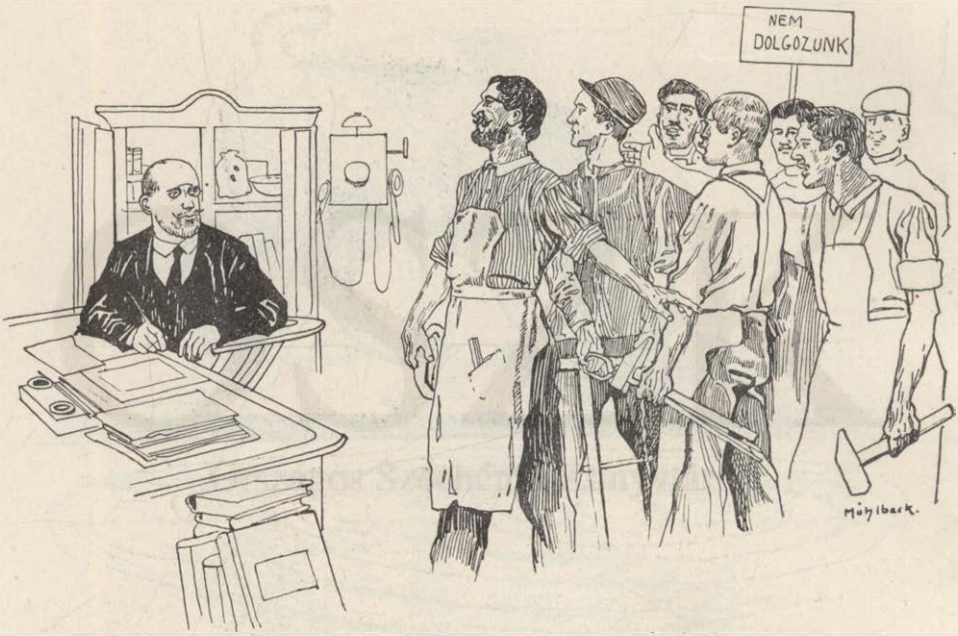

Telhetetlen irígy kutyánk meglakolt hát akképpen,
Hogy sajátját is elveszté kapzsi hevűletében.

A GYOMOR ÉS A VÉGTAGOK.

Emberi test végtagjai, a lábak s kezek egykor összebeszéltek együtt mint gyomor-ellenesek:

„Addig, a míg mi nehéz dolgot végezve vesződünk, munka-kerüléssel kéjbe merül a gyomor. Nem keresünk, nem adunk tunya zacskójába ezentúl, és pihenünk mi is úgy, ő keme módja szerint!“

Mondva-cselekve emígy hát nap-nap után telik ekként. Sorvad izomzatuk és fogyva-fogy ám erejük. Még ha akarnák, sem bírnak fölkelni helyükről.

Ekkor a bölcs gyomor így mondja okos szavait: „„Bárha nem is látszik, szakadatlan munka hevében éjt-napot egybe vevén, dolgozom értetek én. Mert a belém jött tápszereket megemésztve, ti azt mind tőlem, erőt nyújtó tápanyagúl nyeritek!““

FARKAS AZ OROSZLÁNOK KÖZT.

Egy — a többinél jóval erősebb
Farkas-sühedert a környezete
Addig-addig hítta ‚oroszlán'-nak,
Hogy végűl magát annak képzelte.

Oroszlánokhoz szegődött tehát.
Kevés lett néki a magafajta.
Azok tűrték a törlészkedőt, mert
Farkcsóválva a talpukat nyalta.

A róka nem állja meg szó nélkül,
Látva, hogy e nagyzoló hóbortos,
Csak azért, hogy köztük maradhasson,
Mint egy inas nekik ételt hordoz:

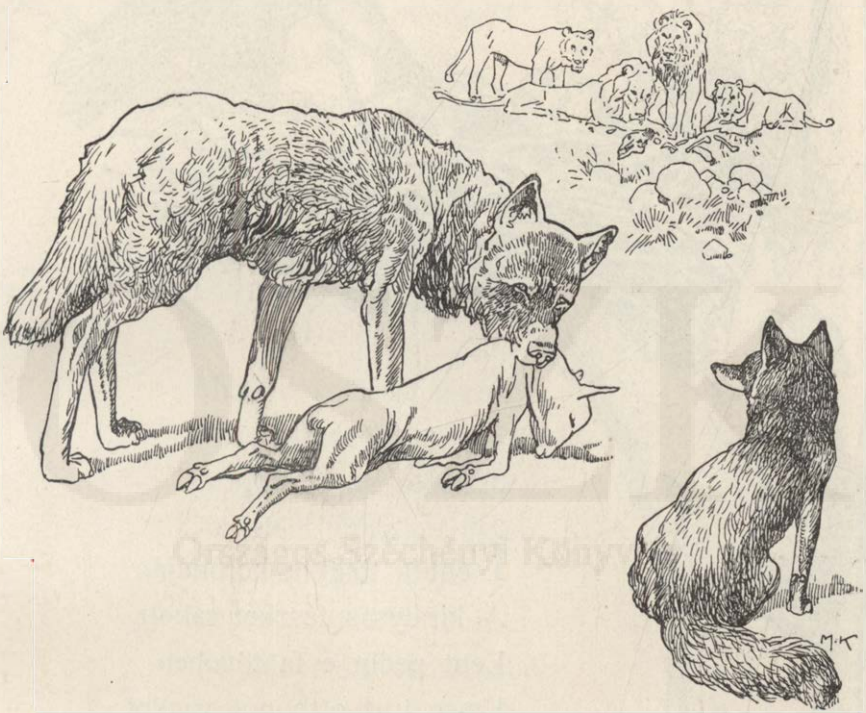
„Elvesztetted a sütni valódat?
Hogy úr létedre itt szolga lettél!
A ‚kör', a ‚társaság' látszatáért
Étket hordasz, míg magad nem ettél!

Mert csiklandoz a vágy az után, hogy
A mi vagy, annál többnek láttassál:
Tűröd, hogy gúnyád gúnynyal mint nézik,
S hogy mire hozzád jut — üres a tál!

Hízelgve nyalod a tányérukat,
Mert ahhoz talán a nyáluk tapad!
Nem veszed észre, hogy a kényüktől
Csak azt teszed, mi szerintük szabad!

Szabadnak születve rabszolga vagy!
Nagyzási hőbörtöd vert bilincsbe!
Térj eszedre! Légy igaz magadhoz!
Szíved rejtett mélyébe tekints be!

Boldoggá nem tesz senkit a látszat!
Csak megnyugvás ad boldog érzetet!
Térj vissza a veled egyszőrűkhöz!
Erődet ott érvényesítheted!

Itt mindig csak ‚lompos' maradsz, míg ott
Mind úgy néz fel hozzád mint urához,
Mert hát igaz marad a bölcs intés:
Suba subához, guba gubához!"

A SAS, A VADDISZNÓ ÉS A MACSKA.

Fent a tölgyfa koronáján
A királysas fészket rakott,
Lent pedig e fa tövében
Emse túrt otthonúl vackot;
Közbűl meg a fa odvában
Álnok macska ütött tanyát,
S eltökélte, hogy megrontja
A sas- és a sertés-anyát.

Felkúszott a királysashoz,
Alázatos arcot öltve,
— Két fiát melengette ez,
Azokat épp akkor költve —

S így szólt hozzá: „Óh királynő!
Ne sértsen meg hódolatom,
Mert csak lelkemen könnyítek,
Ha, mit tudok, tudtul adom.

Látod ott lent? hogyne látnád,
Azt a fekete tömeget!
A vakmerő a tiéid
Elvesztésével fenyeget.
Nézd! a földet azért túrja,
Hogy fánk gyökerét kiássa,
S a lezuhant koronával
Őket orra előtt lássa!“

Mély bókolással távozott,
Felgyujtván a sas szívében
A gyanusítás tüzét, hogy
Az ott kiolthatlan égjen . . .
Sötét éjszaka idején
Lecsúszott a fa tövéhez
És fölébresztvén álmából,
Így suttogott az emséhez:

„Hát te most is aludni tudsz?
Velem együtt szerencsétlen!
Míg én folyvást csak virrasztok,
Éjjel-nappal, szomjan-étlen.
Tudod-é, hogy azt hiszi e
Felibénk fészkelt jó madár,
Hogy, mert király, neki szabad
Az, mi másnak kárával jár!

Nézd csak, miként leselkedik!
Vár, hogy nem levén helyünkön,
Fiainkon rajtuk üssön!
Így tehát legyünk eszünkön!“
A dolgát így elvégezvén
Sietve elhordta magát,
Elhintvén a gyanakvásnak
Gyorsan nagyra növő magvát.

Fent is, lent is alig várják,
Hogy tűnjék az éj homálya;
Ébren vannak, hogy a jövő
Készületlen ne találja.

A nap fölkel és lenyugszik,
De ők nyugtot nem találnak,
Éhet és szomjat felejtve
Folyton egy helyben őrt állnak.

A cselszövő macska pedig
Az éjszakák sötétjében
Kilopódzik zsákmány után,
Nem marad ő soha éhen.

Nappal az odú szélén ül
És elégülten szundikál;
Fent is, lent is azt hiszik, hogy
A másik miatt résen áll.

A hold helyét és alakját
Minden éjjel változtatja;
Ők helyükön kitartanak,
Bár az éhinség fogyasztja.
Végtére is hát belőlük
Elfogy minden életerő,
Elpusztulnak — és a macska
Kárörvendve lépked elő.

Kaján mosolyra nyílt szája;
Haszonvágya ím teljesült;
Dús prédáján el-elmondá:
„Jól számíték! Tervem elsült!
Gyanakodás szenvedelme
A megrontás melegágya:
Bomlik tőle egyén — család —
Király — nemzet boldogsága!“

A RÓKA ÉS A FAVÁGÓ.

Kopó-falkától szoritott róka
Favágó tűzhelyéhez ér,
És szorultságában az embertől
Oltalmat, menedéket kér.

„Jól van! ott a kunyhóm, bujjál belé.
Nem mondom meg, hogy abba' vagy.“
Alighogy elrejtőzik a komé,
Jön lóháton a falkanagy.

Kérdi, hogy nem látta-é a rókát?
„Másfelé vett egérutat!“
Szól a pór, de kacsintva, ujjával
A kaliba felé mutat.

A szóra ád, a jelre nem ügyel
A kérdező s tova vágtat.
Előbuvik s elkullog a koma,
Szó nélkül fordítva hátat.

„Hó! hé! a mért éltedet megmentém,
Megköszönni elmulasztád!
Ez nálad a tisztelet, becsület?!“
Mire rókánk ily választ ád:

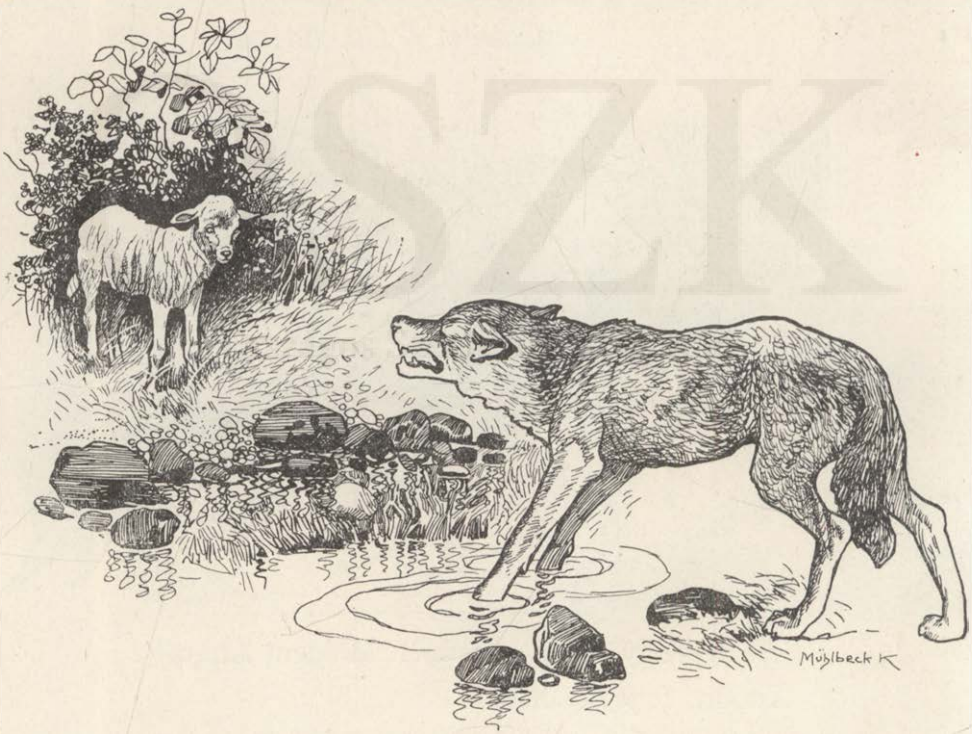

„„Vagy úgy?.. Az is kéne?.. Mindent láttam!
Ajtódra feljegyezheted:
A ki másképp tesz, mint a hogy beszél,
Nem érdemel tiszteletet!“ “

A FARKAS ÉS A BARI.

Kis bari a nyájtól
Az erdőn eltévedt,
Egyszer csak egy farkas
Topp! eléje lépett:

„Csakhogy megleltelek,
Te kis gonosztevő!
Nincs ám elfelejtve
Még a mult esztendő.

Tudod-é, hogy akkor
Csalafintasággal
Hogy beizéltél — — no —
Becsaptál gazsággal?!“

„„É-én? — sír a bari —
Dehogyis izéltem,
Hiszen a mult évben
Még csak nem is éltem.“ “

„Hogyne éltél volna,
Hisz' rétem legelted,
— Förmed rá a farkas —
Tán már elfeledted?!“

E vádra szegénynek
Reszket minden íze,
Szól: „„Hisz' nem is tudom
Milyen a fű íze.“ “

„Forrásomból ittál
S ezzel megsértettél.“
„„Nem ittam egyebet
Mást az anyatejnél.“ “

„Nem cáfolhatlak meg,
De utólsó érvem:
Nem vacsoráztam még,
Veled kell beérnem.“

Farkas a barihoz
Így szólt és megette,
Habár érvelése
Nem is szólt mellette.

A FARKAS ÉS A BÁRÁNY.

A hatalmas farkas és a gyönge bárány
Összetalálkoztak egy pataknak partján.

Feljebb állt a farkas, mint ez, de éhesen,
S okot keresett rá, hogy belé köthessen.

Így szólt hát, hogy a jog látszatát megójja:
„Ne zavard vizemet, mert majd teszek róla!“

A bárány, hogy az ne emeljen rá kezet,
Ártatlan voltában bízva védekezett:

„„Óh irgalmazz! Hisz az, a mit mondasz, ál ok.
Mert — a mint láthatod — jóval lejebb állok.

A víz, a mit iszom, tőled folyik hozzám,
S ha nálad zavaros: azt nem én okozám.““

„Úgy?! — de szidalmaztál mostan hat hónapja!“
„„Akkor még nem sütött rám az égnek napja.““

„Úgy hát az apád volt, ilyen-olyan-adta!“
Rárohant a bitang s ‚ok‘ nélkül felfalta.

A DENEVÉR.

Az emlős állatok és madarak
Háborút viseltek egymás ellen,
S a szokott változó szerencsével
Hadakoztak egymással szüntelen.

A denevér hol egyik, hol másik
Táborhoz szegődött el harcosnak,
A szerint, a mint a győzedelem
Itt vagy ott látszott egész biztosnak.

A békekötésnél mind a két fél
Egyet aztán ugyancsak kikötött:
Azt, hogy a denevér neki nem kell!
Függjön kárhozottan ég s föld között!!..

A nap ha leszállt s az éjnek leple
A földre ráborult, házak körül,
Elsurranva, mintha madár volna,
Egy kis barna emlős állat röpül.

A kitagadott és kiátkozott
Szárnyas bőr-egér, a ki ott suhan...
Fél a napvilágtól, burkolódzva —
Rejtőzve csüng éjsötét oduban...

Az emberek közt is éppen így van.
A denevérrel osztja az átkot
A jellemtelen kétszínű, mivel
Futnia kell a világosságot!

A RÓKA ÉS A SZŐLŐ.

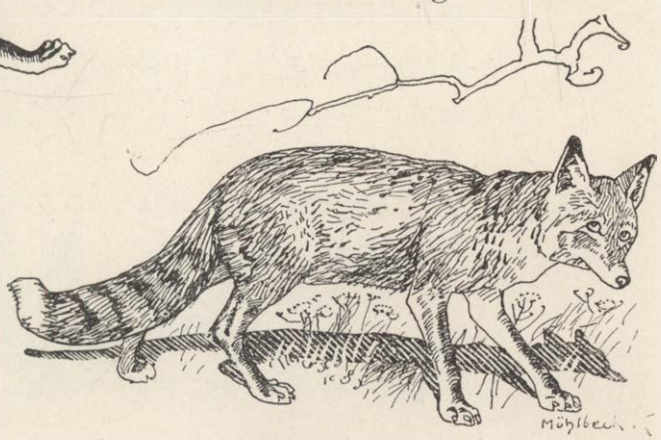
Magasra futott fel
A szőlővenyige,
Édesen mosolygott
Egy fürt a hegyibe'.

A nagyéhű róka
Megült hát alatta,
Nyála folyt, úgy nézte,
S a farkát koptatta.

Neki-neki ugrott,
Ámde mindhiába!
Nem került a szőlő
A korgó gyomrába.

Elmenőben aztán
Így vigasztalódék:
„Savanyú a szőlő,
Nem nekem való még!"

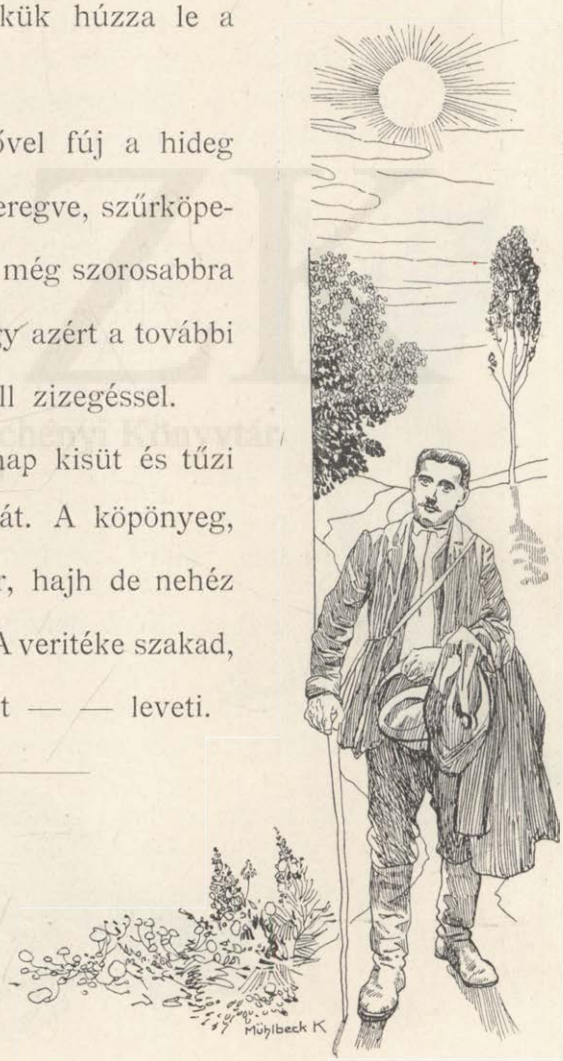

Arra fogadtak a nap meg az éjszaki szél: ki erősebb? Vándorról melyikük húzza le a köpenyét?

Teljes erővel fúj a hideg szél; ám dideregve, szűrköpenyét az utas még szorosabbra veszi. Felhagy azért a további fuvással, eláll zizegéssel.

Ekkor a nap kisüt és tűzi meleg sugarát. A köpönyeg, lötyög is bár, hajh de nehéz az utasnak! A veritéke szakad, s ő köpenyét — — leveti.

TÁVOLRÓL — KÖZELRŐL.

Tengeren úsz valami, s nagy néptömeg áll ki a partra. Várva lesik: mi lehet? bárka avagy tutaj-é?

És csakis ahhogy egész közel úszik már, veszik észre, hogy se hajó, se ladik — — egy tunya tesznye fa-tömb!

A KIRÁLY UTÁN ESENGŐ BÉKÁK.

Az ember, ha még oly jól is megy a dolga,
Megunja s azt hiszi, hogy másképp jobb volna.

Így lett a békáknak elviselhetlen nyüg
Szabad, egyenlő és testvéri lételük.

Összehívnak tehát béka-országgyűlést.
Emberszem nem látott még ilyen csődülést.

„Király kell minekünk!“ lőn a határozat;
S a hány békatorok, mind együtt hangoztat.

Az egeket verő zajra figyelmes lesz
Jupiter és nevet e nagy őrülethez.

„ „Óh, ti balga békák! király kell tinéktek?
Jól van! ímhol adok, nesztek és vegyétek!“ “

Szólt a legfőbb isten és közéjük dobott
A morotvás tóba egy fabáb-oszlopot.

Volt mocsártűz-világ, ének, tánc, lakoma;
Nem bánja a tuskó, nem úszik sehova.

Ez már nagy sértés volt. Hát még! észreveszik:
Ha mind rámásznak is, az nyugodtan fekszik.

Békaszív békével hogy nyughatnék abba?!
Sírva panaszkodnak: „Hejh, be lettünk csapva!“

Követelve szólnak: „Más király kell nekünk,
A ki rászorítson: mit s hogyan kell tennünk!“

Már kacag Jupiter: „ „Jól van az áldóját!“ “
És közibük küldi királynak — — a gólyát.

„Ez már más!“ így véli a nagy békasereg,
Hallva köszöntőjét, mely csőréről pereg.

A király kimérten, méltósággal sétál,
Telve bámulókkal a tavi békanyál. . .

Jön a kihallgatás az ítélkezéssel,
Érdemelismerés — és kitüntetéssel.

Vágygyal, kérelemmel szorong békafalka,
S a király híveit szépen mind — felfalja. . .

Megszűnt a nagy hajsza, légy- és kegy-kapkodás!
Csendes tenger a tó, nincs békakvartyogás.

Hajh! vágyával oda jutott a sok kába,
Hogy mind belé került a gólya gyomrába!

A PÁVA ÉS JUNO.

A legékesebb madár, a páva,
Panaszkodik istenasszonyának,
Hogy mért nem zeng úgy, mint a csalogány?
Rútságban nincs párja a hangjának!

„„Ám e helyett páratlan szépséged!
Nincs az istennek oly teremtménye,
Kinek szíve, ha nem több, legalább
Egy elérhetlen vágytól ne égne.““

A FOLYÓK ÉS A TENGER.

A tengerbe szakadt folyamok zajosan panaszolják: sós leszen a vizük ott, nincs a ki azt megigya.

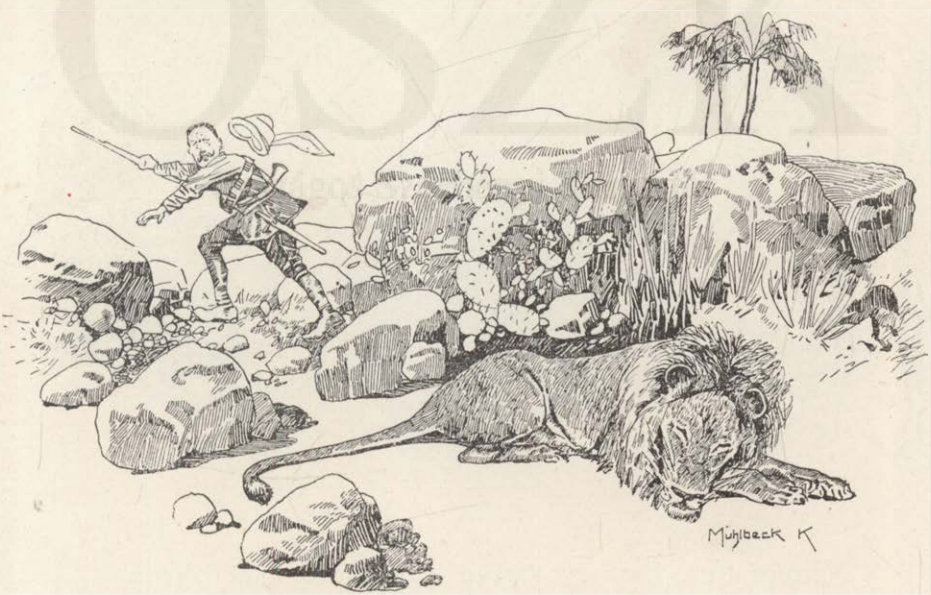
„Kértelek én titeket — szól ő — a belém ömölésre? Hogyha nem ízlik sóm — — máshova folyjatok ám!“

AZ OROSZLÁNVADÁSZ.

Nyegle kocavadász, jól kifenve-kenve,
Lábától álláig jól felfegyverkezve,
Megy az oroszlánnak lába nyoma után,
És egy favágóval találkozik utján.

Szeméből elvesztvén az arszlán-lábnyomot,
Kérdezi a pórtól, nem-é ott kuttogott
Előle szöktében a beste állatja?
Mert így lesz, meg úgy lesz, ha magát láttatja!

„Meg tudnád mutatni nyomát, merre futott?"
„„Többet én! — őt magát! hiszen ő szunnyad ott!" "

„Tyűh! azt a mindenét! — hideg fut át testén,
Elinal — hisz' nem őt, nyomát kerestem én!"

A HALDOKLÓ OROSZLÁN.

Győzelemmel — dicsőséggel teljes élet alkonyán,
Haldokolva, elhagyottan fekszik a hős oroszlán.

Aljas bosszuvágytól hajtva jönnek ellenségei,
S látva tehetetlen voltát, bátran rontanak neki.

Húst szakít ki a testéből a vadkan agyarával,
Bőrt hasítva megökleli a bősz bika szarvával.

Némán tűri, bár így sértve lesz is mindkét oldalon,
Sóhajában és szemében megül a nagy fájdalom.

Meglátja ezt a vad szamár és egy eszméje támad:
„Mért ne tenném én is? midőn a más kettő is támad!“

Oda ugrik nagykevélyen s a hős fejét rugdossa.
Kitör ebből most a keserv, a mely szívét mardossa:

„ „Óh, mily silány a végzetem, hogy ezt meg kellett érnem!
Hová lettél erőm? hogy csak panaszszal kell beérnem!

Még eltűrném, hogy e két hős haragját zúdítja rám,
De sért, hogy e hitvány pimasz közelítni mer hozzám!

Óh, jövel jótékony halál! s öld ki szemem világát,
Hogy ne lássam: e szemtelen, hogy éli most világát!“ “

AZ ÖREG KUTYA ÉS A GAZDÁJA.

A vén kopó felugrat egy vadkant
S ernyedetlen hajkurássza;
Eléri és fülön fogja,
De az magáról lerázza.

Agyarával nagyot hasít rajta,
Úgy hogy a földön elterül;
Fájdalmas vonitására
A gazdája előkerül.

Dühében a durva lelkű ember,
Mert a vadat futni hagyta,
Szidalmazza-bántalmazza,
Így szól hát az istenadta:

„Légy igazságos és így irgalmas!
Vétkűl ne vedd vénségemet!
Ez, és nem a saját hibám,
Okozta vereségemet.

Gondolj vissza fiatalságomra!
Mily örömet leltél bennem.
Erőteljes ügyességgel
Mi jó volt kedvedre lennem.

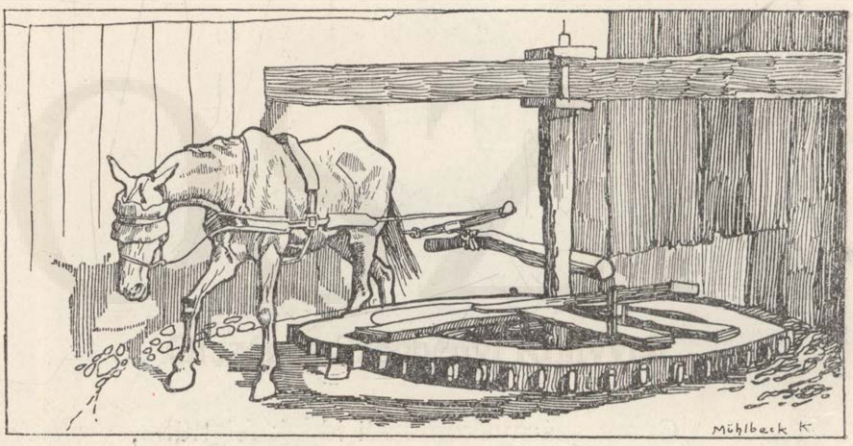
Gyors szárnyakon száll időnk felettünk,
Mindig hoz és visz valamit;
Éltünk dél-pontja a határ,
Termel amott, tarol emitt.

Határmesgyémet rég átléptem én;
Hanyatlásom engem is bánt;
Jó uram, hát légy elnéző
Korom gyöngesége iránt!“

A CSATA-LÓ A MALOMBAN.

Rozzant, szellős, faoszlopos színben, három öl hossza-széle,
Folyvást egy körben taposva bandalog egy lóféle.

Rúd végéhez oldalt ragasztották, zsákkal befedték szemét;
Sovány testén borzas szőrét belepte por meg szemét.

A malomnak kereke nyikorog, garatja meg zakatol;
Szegény páránk gondolatban száguld messze valahol:

„Haj-hajh! igaz volt-e, átéltem-e vagy azt csak úgy álmodtam?
Valamikor réges-régen délceg paripa voltam.

Büszkesége a vitéz gazdámnak, bajtársa háborúban,
Féltett kenyeres pajtása derűben és borúban.

Rohantam üldözve ellenséget, győztem versenyfutamon,

S dicsőséggel visszatérve, virágdísz várt utamon.

Erőteljes volt szép testalkatom, szőröm tükörként fénylett.
Fényes multam romja lettem, eltűnt az, semmivé lett.

Lejárva így magamat s éltemet e hat lépésnyi körben,
Mi jó lesz majd megpihennem hat lábnyira a földben.

Színműbe szőtt álomkép életünk, benne jó-rossz-keverék.
Úgy fordul szerepünk miként fel is — le is a kerék!“

A FARKAVESZTETT RÓKA.

A vén róka farkát — bekapta a csapda —
Hogy menekülhessen: tőben leharapta.

S hogy elviselhesse e szörnyű szégyenét:
Meghívót küldött a komáknak szerteszét.

Összegyűlvén így szólt az atyafiaknak:
„Közérdekünk, hogy egy jó tanácsot adjak. . .
Változnak az idők, s a mi tegnap szent volt,
Az mai szemünknek sokszor csak egy szenny-folt...

Beláttam, hogy nem jó nekünk a fark-uszály,
A mit minden gizgaz össze-vissza kuszál.
Egy ahhozértővel tehát levágattam,
S így nektek követnivaló példát adtam.

Lám-e mily gyönyörű szép így testalkatom?!
Azt pedig, mondhatom, száz tyúkért sem adom,
Hogy jövés-menésben, bármit is keressek,
A mozdulataim biztosak s kecsesek.

Nosza, kövessétek, barátim! példámat". . .
Csak az a baj, hogy ez is mind okos állat.
A kik hamarosan átlátnak a szitán,
S egyértelműleg ezt mondják tetszés hiján:

„„Dolgodat szépítve itt mesélsz a végett,
Hogy erénynek lássék a kényszerűséged.
Mi csak így maradva akként vélekedünk,
Hogy ha úgy jobb volna — — nem kivánnád nekünk!" "

A JUH-FARKAS BÉKEKÖTÉS.

A farkasok nagykövete
S a juhok főkolomposa
A föltételt tárgyalják, mely
Békéjüket megalkossa.

„Nézd csak, hé! — így szól az ordas —
A jó orvos betegénél
A bajnak okát keresi,
Kutatva, hogy az miként él.

És ha rájött, azon van, hogy
Az okot eltávolítsa,
Vagy — a mint mondani szokás —
A levegőt megtisztítsa.

Így köztünk bizonytalanná
Mi más teszi a levegőt,
Mint csak ugató kutyátok,
Nem tartva soha pihenőt.

Csúf önzésből, csak azért, hogy
Őrzőtöknek tessék-lássék,
Ok nélkül oktalan módon
Csaholásától zeng a lég.

Így zavarja nyugalmunkat;
A lég rezegtetésével
Remegtetve szíveinket,
Pajzán gyerek szeszélyével.

Ő a csend-rend-béke-bontó!
Ha nem lenne itt e dőre,
Mi biztos lenne nyugalmunk
S így békénk örök időre.

Csak őt kell eltávolítni,
S paradicsomi gyöngyélet
Köszönt be hozzánk, mert szívünk
Szorongásából föléled.

Nemde így van? jó barátom!"
S a szép beszédtől nyűgözött
Vén örü csak „„igen" "-t béget
Komoly bólintgatás között.

A föltételt elfogadja;
Így mihamar megegyeznek.
Megírják a békekötést.
Ők tudják mit cselekesznek!

Tudja biz azt jól a farkas,
Míg a juh csak azt akarja,
Hogy fejének ürességét
Komoly ábrázat takarja.

Mert hát nyakán a nagy kolomp!
Fogadja is mind a szavát,
S okos pofát vágva hozzá,
Vágják maguk alatt a fát.

Békebiztosító túszúl
Kiadják a kutyájukat.
Van rá gondja a farkasnak,
Hogy az többé már nem ugat. . .

Nyugalmat áhítoztak ők,
Lett is részük benne bőven;
Nyugosznak ők, a bölcs juhok,
A hogy szoktak temetőben.

Zavartalanul élveznek
Túlvilági örök békét;
Nincs már, a ki elzavarná
Fajuk örök ellenségét.

Elemészté mind a farkas,
S rá is ért így elmélkedni:
„Oktalanságunkért sokszor
Életünkkel kell fizetni.“

A SAS ÉS A RÓKA.

A sas meg róka egymással véd- és dac-szövetséget
Kötnek egymásnak kölcsönös biztosítása végett.

A sas egy tölgy gallyai közt rakott magának fészket,
Míg a róka ugyanazon fának tövében fészkelt.

Az életfentartási gond elszólítja a komát
Hazulról; se baj, ott a sas! rábízhatja otthonát.

De a sasnak gyomrában van a lelkiösmérete;
Morog ez, hogyha az korog, s nyugodt, ha — megétette.

Alkalom szűli a tolvajt! A két róka csemetét
Bekeblezi a sas-család mint jó ízű csemegét.

Tyúkot hoz a róka, de nincs azt már kinek osztani!
Siránkozással szeméről kezd a hályog oszlani. . .

A sas újra megéhezik, s áldozati oltárról
Csenve a húst, gondoskodik két pihés magzatjáról.

Letéve a húst előttük, sebbel-lobbal tova szállt,
Nem sejtve, hogy abba rejtve vitt reájuk tűz-halált.

Elszenesült nyárs-darabnak még izzó zsarátnoka
Szél által lángra lobbantva tűzvésznek lett az oka.

A tollatlan sas-fiókok perzselődve forognak,
S alá zuhannak a földre étkül róka-toroknak.

A róka hát bántalmáért elégtételét nyelé,
S így elmélkedék fölnézve a sikongó sas felé:

„A miként e hitszegő sas pusztító tűz szikráját —
A gonosz magával hordja bűnhödése csiráját!“

AZ OROSZLÁN, A FARKAS ÉS A RÓKA.

Köszvény gyötri a vén állatkirályt;
Minden híve eljött látogatni;
Csakis az egy róka hiányzik ott;
Ennek okát kezdi latolgatni.

A felebbvalóknak hízelkedő —
Az alantasokhoz kiméletlen,
Silány farkas, hogy bosszúját töltse,
Így szól, mintegy magából kikelten:

„Hja! e felségsértő halálodra
Számít már, ezért nem hederit rád.
Mi több! csak önmagát tartja bölcsnek,
S azt hiszi, hogy trónod ő veszi át!“

Az e közben megjött róka látja,
Hogy az el akarja őt áztatni;
Nem rest hát a kérdésre, hogy hol járt?
Válaszában ilyen vágást adni:

„„A környék első orvosainál
Jártam és megtudtam gyógyszeredet.
Óh de jaj nekem! azt elárulnom
Tiltja a hű baráti szeretet!“ “

De a király szól: „.Csak ki vele! mondd!·“
Sandít a róka: „„Bár fázom tőle,
Kimondom hát — — testedet borítsa
Elevenen nyúzott farkas bőre!“ “

Egy intésre meglesz e takaró;
A kaján udvaronc szolgál vele.
„„Látod?! — súgja rókánk — a ki másnak
Vermet ás, az maga esik bele!“ “

A VERÉB ÉS A NYÚL.

Az elfogott nyulat a sas sikongatja,
S a kotnyeles veréb ekként pirongatja:
„Hol voltak lábaid? hol a gyorsaságod?
Mely által magadat a bajból kivágod!

Vagy hogy nem szaladtál, de fektő-helyeden
Ért utól e csapás, rosszat nem sejtetten?!
Mire való akkor nyitva alvó szemed,
Hosszú füled, hahogy a bajt nem neszeled!

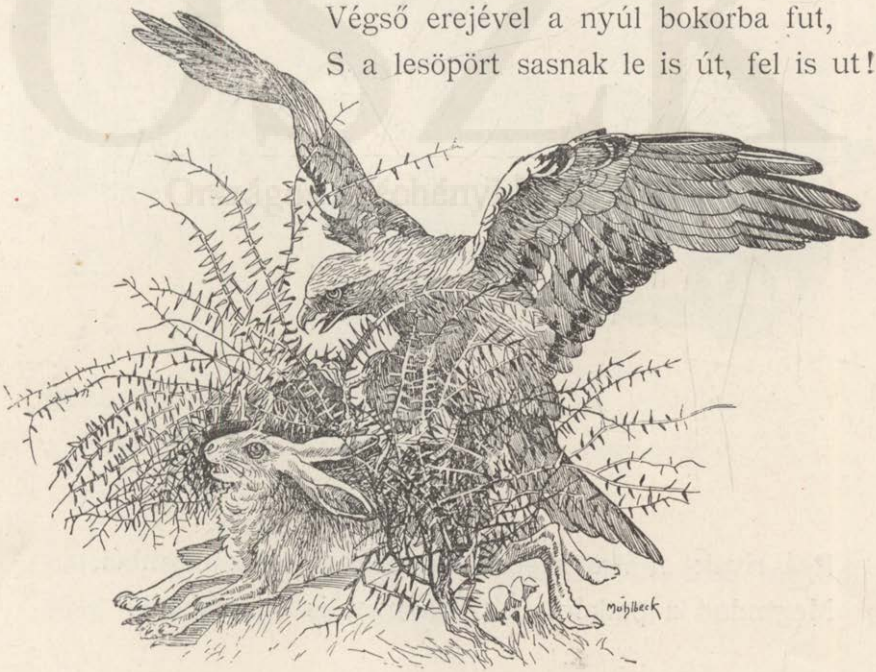
Szemfülesnek lenni, az itt a fő dolog!
De hát persze, eszünk másfelé kódorog!
El-elábrándozunk szálló fellegekről,
S az édes káposzta — no meg — nyúl-fejekről!“

A kótyomfitty veréb minden lében kanál,
Piszkolni valót hát másnál mindig tanál.
Locsi-fecsi módon a bölcset így adja,
De rácsap egy ölyű s magával ragadja.

Végső erejével a nyúl bokorba fut,
S a lesöpört sasnak le is út, fel is ut!

Az így megmenekült nyúlnak eszébe jött:
„„Seperjen mindenki saját háza elött!““

A LÓ ÉS A SZAMÁR.

Nyikorogva kínnal halad az úton egy taliga,
Ütött-kopott csacsi vonja, mint házát csiga-biga.

Nyargalva jő vele szemközt kevélyen egy büszke mén,
S az igavonó szamárnak egyenesen neki mén.

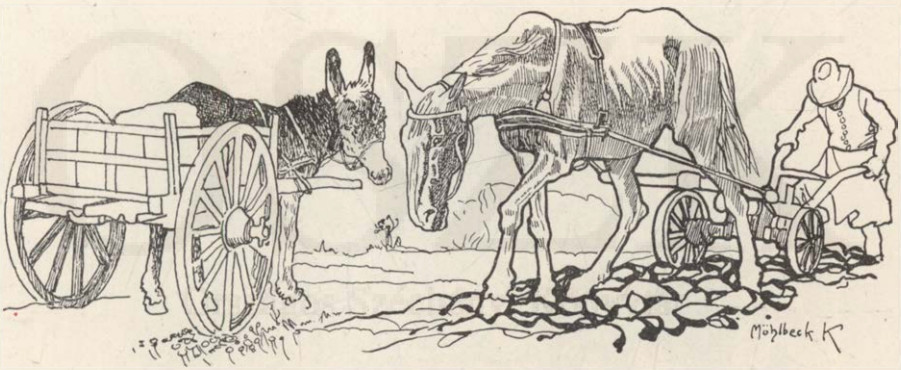
Reá rival: „Félre kócos! ha ki nem térsz utamból,
Megtudod a patkóm ízét, ha nem is ettél abból!“

Ez, hogy útból félre álljon, ugyancsak töri magát,
De a tova rohant lónak lábát töri egy nagy gát...

Fél esztendő elmultával őszi alá szántanak,
Nyöszörgő ekébe fogva egy rossz gebét hajtanak.

Vagy tán nem az eke nyöszörg, de a ló, ki azt húzza,
Mert sántítva maga után egyik lábát is húzza.

Nini, hisz ez ösmerősünk! láttuk mi már egyszer őt!
Felismeri a szamár is az egykor büszkélkedőt.

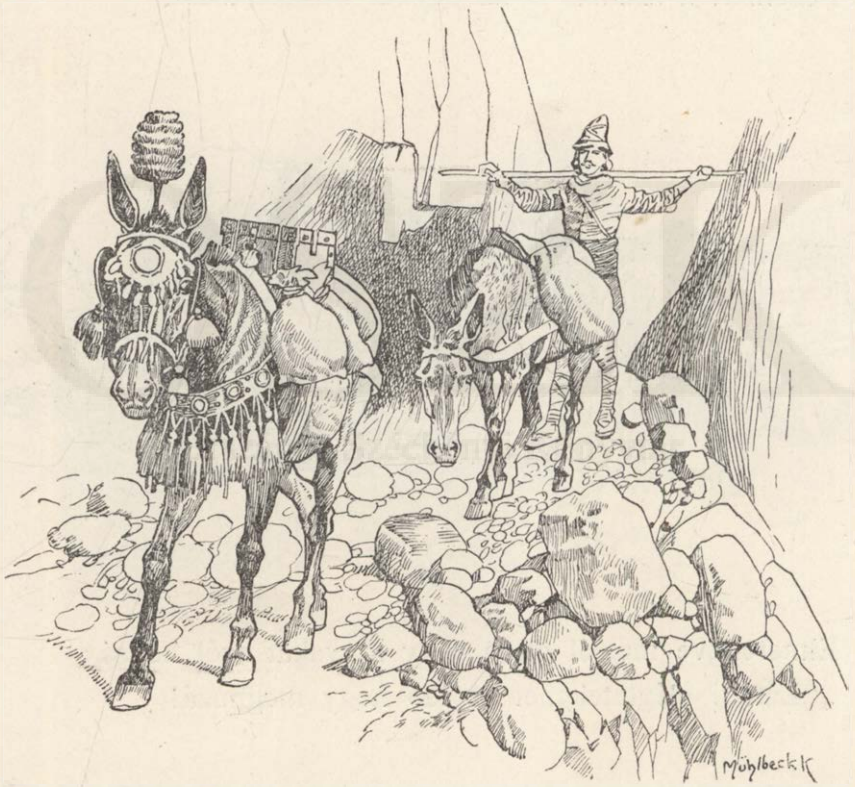
Elmerengve megáll ottan s ily szavakat szól hozzá:
„„Látod? elégtételemet az idő hogy meghozá!

Dölyföt, gőgöt, fennhéjázást nem adnak ám csak ingyen,
Mert az elbizakodókat megalázza az isten!“ “

A KÉT ÖSZVÉR.

A hegy veszélyes ösvényén halad két öszvér együtt.
Egyik, cifrán kantározva, nyakán ráz egy csengetyűt.

Szedett-vedett szerszámjában másik, utána lépdel,
Szerényen megy, míg az első lenézi őt negéddel.

Hja! mert pénzes zsacskók nyomják az elűl járó hátát;
Tudatával bír ő ennek, dölyf hát hogyne hatná át?!

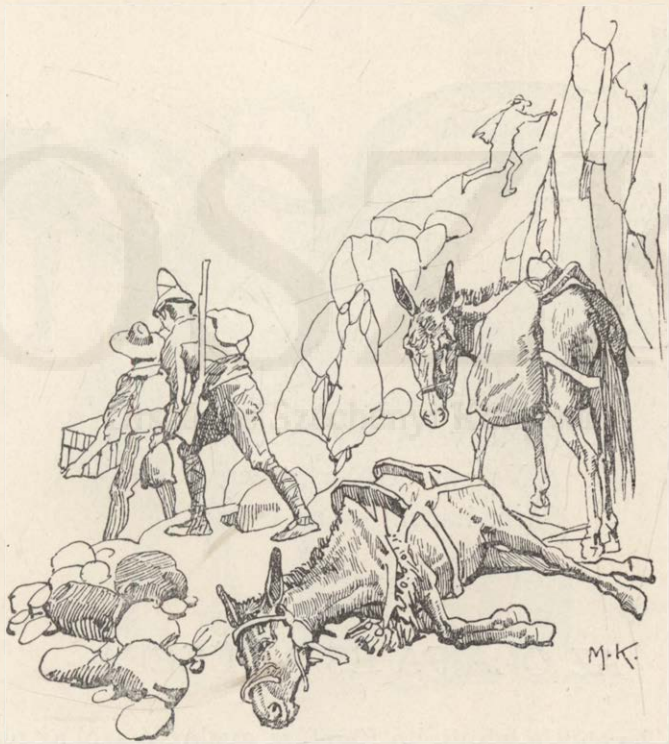
Hisz', a másik zsákjaiban csak életneműt cipel;
Szamárnak való munka ez, dicsekedni nincs mivel!

Kevélyen szól a csengője, amint felhányja fejét;
De az érchang fölkeresi a rablók rejtekhelyét.

Tisztába' van a helyzettel a haramia-csapat;
Előtörve rárontanak; kantárja már csak cafat.

Kapálódzik, rúg és harap; megtépázva rángatják,
Kincses terhét elemelik, s vérben-fagyban ott hagyják.

A másik nyugodtan marad; a rablók rá se néznek.
E világon minden másnál több becse van a pénznek!

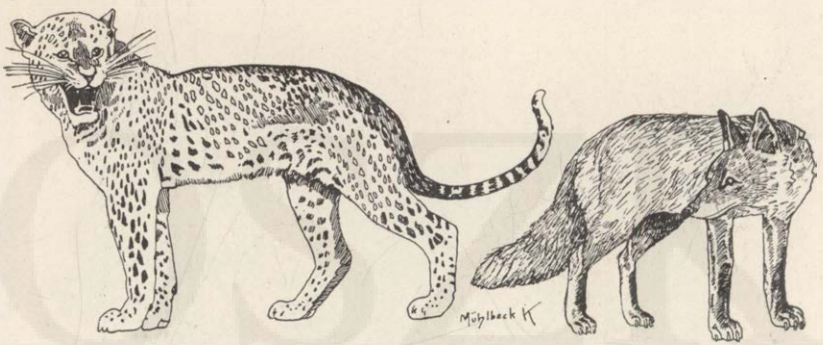
Kereket oldva hajtsárjuk, árván fölkerekedik,
S célja felé közeledve ekképpen elmélkedik:

„Romlásba visz hiú becs-vágy, magadat többnek vélvén.
Szerénységgel előbbre mégy az életnek ösvényén!“

A RÓKA ÉS A PÁRDUC.

Ékes párduc — okos róka
Állnak össze vitaszóba,
Hogy melyikük a szebb?
Így tehát nemesebb!

„Oly gyönyörű szép a szőröm,
Hogy nézni is csupa öröm!
— Így beszél a párduc —
Nos, hát szólni mit tudsz?“

A mit válaszol a róka,
Rövid velős egy mondóka:
„„Nekem nem a mezem
Szép, hanem — az eszem!““

AZ OLAJFA ÉS A FÜGEFA.

A levelét le-lehullajtó fügefára gyalázva szól az olajfa, kinek lombja örök levelű.

Nagy havazás jön s ellepi lombozatán az olajfát, úgy hogy terhe alatt összetörik s kivesz az; míg a levéltelen ágaival kigunyolt fügefának bajt nem okoz havazás, megmarad — — újra fakad!

A LÓ ÉS A GAZDÁJA.

A harcos a hadjáratban
Ugyancsak jól tartja lovát;
Becses jószágát úgy nézi,
Mint győzelme osztályosát.
Hozzá magánál igazabb:
Ha kenyér sincs, van széna — zab.

Az ellen letiprásával
Béke derül fel honára,
S a zsoldos mint dolgos ember
Visszatérhet otthonába.
Magával viszi hát lovát,
Hogy ott is segítse sorát.

Nehéz megélni békében,
Mert zsoldot senki sem fizet,
S a katonaviselt ember
Nem ihatik mindig vizet.
Sok pénz kell az itókára,
Nem marad a ló számára.

Lova keresi kenyerét,
De ennek az az abrakja,
Hogy gazdája taligáját
Mindig több teherrel rakja.
Szamár-módra bánik vele,
Szecska a ló eledele. . .

Ismét kitör a háború,
Újra harc-síkra kell szállni;
Lovára pattan a hadfi,
De az már nem bír helytállni.
A fegyveres harcfi alatt
Lépésben is alig halad.

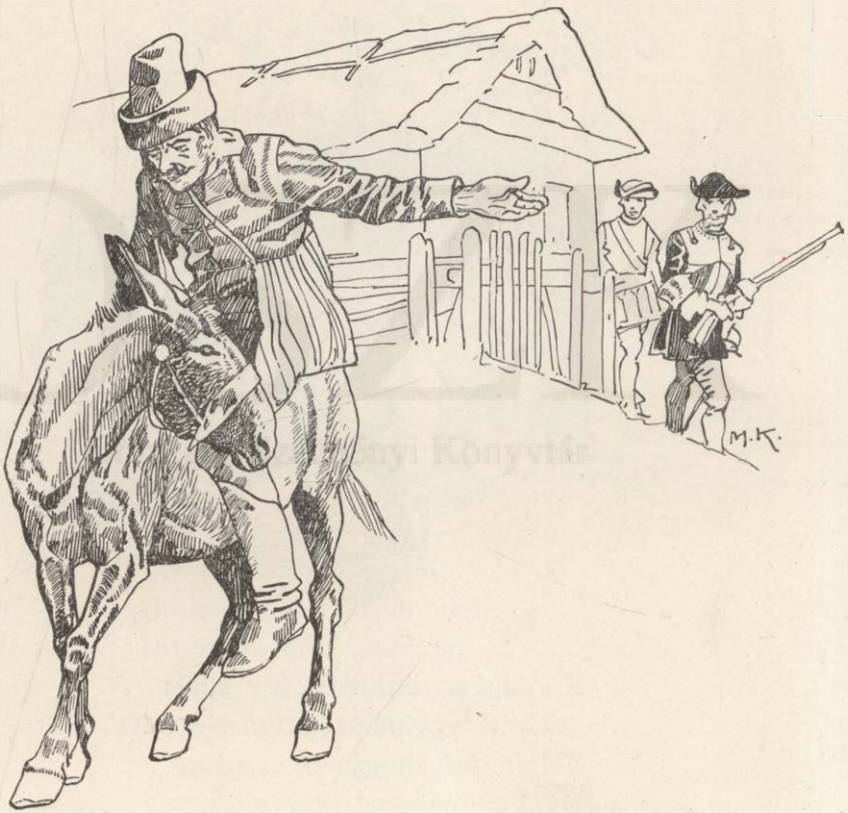
Tömné most már az abrakkal;
De az évek mulasztását
Lehetetlen helyrehozni
S visszahozni e ló mását.
Egy csacsinak képmása már,
Úgy bandukol, mint egy szamár.

Rohamban kidül és így szól:
„Szamár gyanánt tartva — űzve,
Felejtetted, hogy ló vagyok. . .
Gyalog mehetsz már a tűzbe! . .
Ládd, mért voltál oly mostoha?!
Szamárból ló nem lesz soha!“

A SZAMÁR ÉS AZ ELLENSÉG.

„Gyorsan! jön az ellen!
Siessünk hamarán! . .
Ne légy hát esztelen!“
Szól a pór szamarán.

„„Azt gondolod talám,
Ha engem elfogna,
Két nyerget rakna rám,
S kettő helyett fogna?!““

Nyílik csacsink szája. . .
„Azt ugyan nem vélem,
Dehát — szól gazdája —
Nem törődöl vélem?“

„„„Eleget törődtem
Nálad eddigelé!
Jobb hát: én előttem
E szót ne hozd elé!

Én attól nem félek
Ha foglyul is esem;
Sz ott is csak megélek,
S két-ségbe nem esem.

Ha gazdát cserélek,
Ez csak — a más gondja!““
A rabszolgalélek
Urának ezt mondja.

AZ OROSZLÁN ÉS AZ EGÉR.

Az állatok királyának, szunnyadása alatt,
Egy egér vigyázatlanul arcán végig szaladt.

Fölrezzent s egy legyintéssel agyoncsapta volna,
Ha az egér, porba hullva, ekképpen nem szólna:

„Óh király! ne csak erőd — de lelked is nagy legyen,
Hogy így minden alattvalód rólad példát vegyen.

Óh uram! a mint várhatnám, ne ítélj felettem.
Hagyd meg éltem, és jóságod én el nem felejtem!“

E szó mosolyt csalt arcára; így már nem ölhetett.
És az egér bántatlanul el-hazamehetett. . .

Egyszer aztán az oroszlán, portyázása közbe',
Tőrbe esett, fogolylyá lőn, gúzsba lett kötözve.

Mint egy dögöt úgy csapták fel egy kopott szekérre,
S vitték vásárosi népnek hitvány örömére.

Nyomorultan fetreng ottan és nyugtot nem talál,
Fel-felsóhajt: „„„Óh mért nem ért százszor inkább halál?!““

Éjjel egyszercsak valami átfut ábrázatán;
Majd hall szapora percegést — — és álmodik talán?!:

Zsibbadt tagjai élednek; kötél tágul, szakad;
Lábra állhat és ő ismét szabad — szabad — szabad!

Nem álom ez, valóság ez; meglátta egerét,
A ki neki fogságában átrágta kötelét.

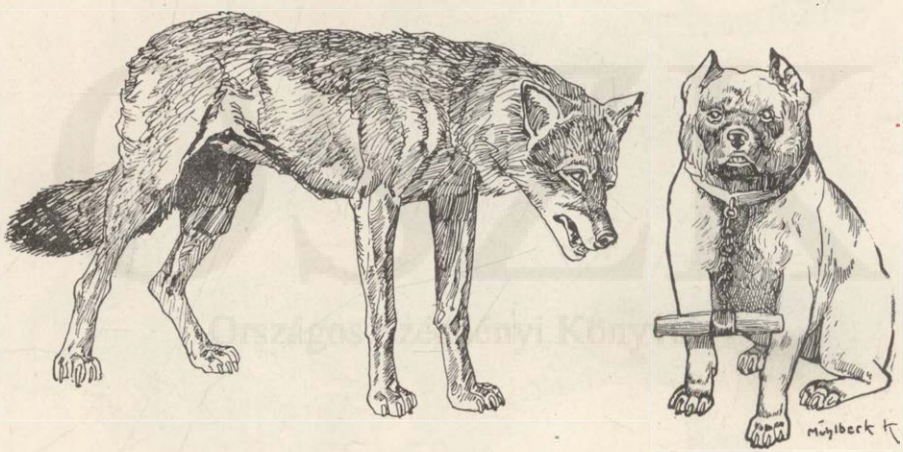
Semmibevett kis egérke lerótta háláját,
Visszaadta életénél drágább szabadságát.

A FARKAS ÉS A HÁZŐRZŐ KUTYA.

Egy elhizott kutya, kinek kolonc fityeg a nyakán,
Találkozik a farkassal holdvilágos éjszakán.

Az ösztövér farkas sovár szemmel kérdi az ebet:
„Ki hizlalt meg? csak azt tudjam! nem kívánok egyebet!“

„„Hát a gazdám!““ szól a kuvasz, de már ekkor az ordas

Észrevette a cölönköt: „Megbocsáss — — de mit hordasz?“

Kérdi tovább, s a komondor szégyenkezve válaszolt:
„„Óh, ne firtasd! mert e dorong a jólétemen a folt.““

„Vagy úgy?!.. hát az csak ezzel jár? Úgy nem kérek belőle!“
Szólt s üres gyomorral vissza-ment a szabad erdőbe.

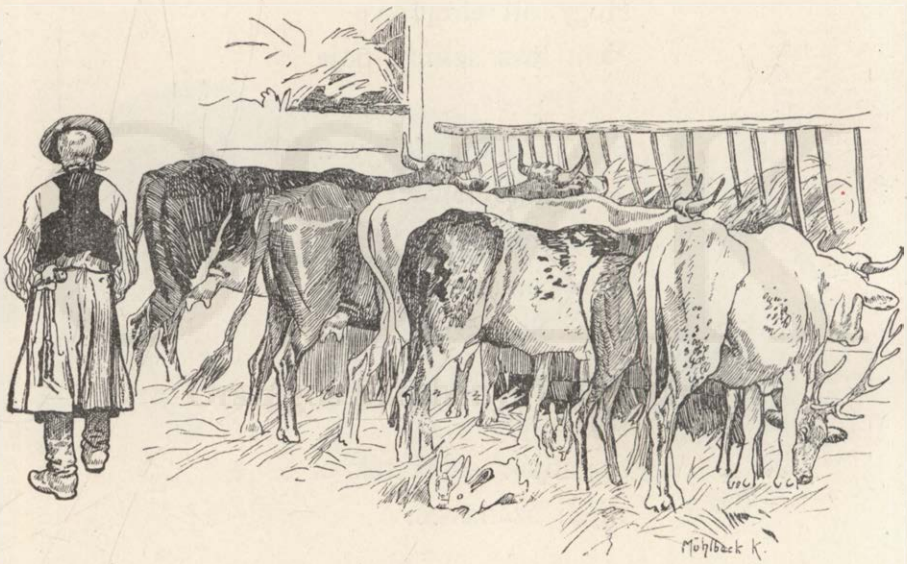
SZARVAS AZ ÓLBAN.

Erdőn felhajszolva,
Üldözőbe véve,
Ér egy fáradt szarvas
Tanya közelébe.
Nyitva van az ól ajtaja;
Oda fut be
Azon hitbe',
Hogy ott elrejtőzve
Nem lesz semmi baja.

Szarvasmarhákkal van
Az istálló telve;
Éjszakára lettek
Oda beterelve.
Kéri őket szorongással:
Vonzalomból
Irgalomból
Fogadják — lássák el
Éjjeli szállással.

Nem bánják, hogy köztük
Ő helyet foglaljon;
Sarjút tolnak elé,
Hogy ő se koplaljon.
„Ne félj, ha cseléd jön erre;
De jól vigyázz!
Mert nem hibáz
— Intik — a gazdánknak
Gondos éles szeme."

Bús dalt fütyülve jő,
Villáján szalmával,
A kis béres, szívén
Tenger fájdalmával.
Csak egy kis lányt lát mindenütt.
„Cserebogár! . .
Mikor lesz nyár?“ . .
Nem látja, hogy agancs
A szarvaktól elüt.

Vígan dúdolva jön
Ím az öreg béres;
Szíve már szerelmi
Bánatot nem érez.
Vizet hoz, pedig utálja.
„Hejje-hujja!
Igyunk rája!“
Tinó közt a szarvast
Ő még nem találja.

Hajh, de fülét szegzi
Valamennyi barom;
Odasúg az egyik:
„Urunk szavát hallom.
Fuss el, vagy bőröddel fizetsz.
Mert elbujni,
Hogy kibujni
Tudhass, úgy nem lehet.
Ugorj! menj, míg mehetsz.“

Körülnéz a gazda,
Rendbe' van-e minden?
Rögtön észreveszi,
A mint az ott pihen.
„Hiba van a kréta körül!“
Szól nevetve,
Pányvát vetve — —
S az elfogott szarvas
Vágóhídra kerül.

RÓKA AZ ODUBAN.

Egy-heti élelmét a juhász nagy tölgyfa-odúba rejti el; a róka éhesen arra tekint, s alkalomadtán kúszik a fára ügyes haladással. Száraz termete most a fa-odúba bejut.

Nagy lakomát csapván, eltelve kijönni szeretne; ám tele falva magát, a kijutás nehezebb, sőt lehetetlen; mert hát felpuffadt teli gyomra.

Egy koma kullog elő, éhesen, ám szabadon. Jajpanaszát hallván, mosolyog s így inti a foglyot: „Várd ki idődet, a míg — — újra csikasz leszel ott!“

Örökös harcban és háborúban
Áll egymással két nagy állat-nemzet,
Tudni'llik az egér és a menyét;
De győztes mindig csakis emez lett.

Betört és bús fejét az egérhad
Folyton új haditerveken töri,
Míg a nemzetgyűlésen egyiknek
Szívkeserve ily szavakba tör ki:

„Az a mi bajunk, hogy fejetlenek
Vagyunk békében, miként csatában;
Tanulatlan és fegyelmezetlen
Egész seregünk egyáltalában.

Hadvezérre és tisztekre vagyon
Mulhatatlanul égető szükség,
Kipróbált erőkre, és meglátják
Uraim! mi nagy lesz a különbség!"

A nemzeti- és hát az egyéni
Hiúságot legyezgető szavak
Óriási lelkesedést szülnek.
Vezért és tiszteket választanak.

Természetes, hogy a bátor — mégis
‚Szerény' szónok lett hát a fővezér.
Tisztek lettek a ‚kemény' legények.
E rang hölgy szemében sokat megér!

De hát mi a rang is jelvény nélkül!
Feltűnően látható legyen ez!
Sisak kell a főre, szalmacsutak!
Ne csak holmi polgári szőr-nemez.

Harcvonalba állnak. A tábornagy,
Legnagyobb szalmacsákóval fején,
Önmagával megelégedetten
Száguld végig a sorok elején. . .

De ím feltűnik most az ellenség
Előőrse, nehány bátor menyét.
Nem tesz különbséget a szalmadísz:
Elveszti az egész sereg fejét.

„Hátrafelé összpontosuljatok!“
Hallatszik a vezér vezényszava.
Parancsszó nélkül is megteszik ők;
Fut már a seregnek színe-java.

Hol van a lyuk? mind csak azt keresi;
Ki hol talál, abba búj hamarján.
El is tűnik a nép s katonaság.
Hajh, túladna most a tiszt sisakján!

A nagy szalmacsóva, mit ék gyanánt
Kötének fejüknek a búbjára,
Most, miként a visszafordított ék:
Gát, hogy jusson egy is a lyukára.

Vígan szól a menyét harcriadó.
A csóvákra nevetve csóválják
Fejüket még a legvénebbek is,
S a nyegléket hátulról cibálják.

A szalmakoszorút a fejükről
Egytől-egyig ugyancsak tépdelik,
Pedig — e díszt épp úgy megérdemlék,
Mint azt, hogy őket ismét elverik.

A BÉKA ÉS AZ ÖKÖR.

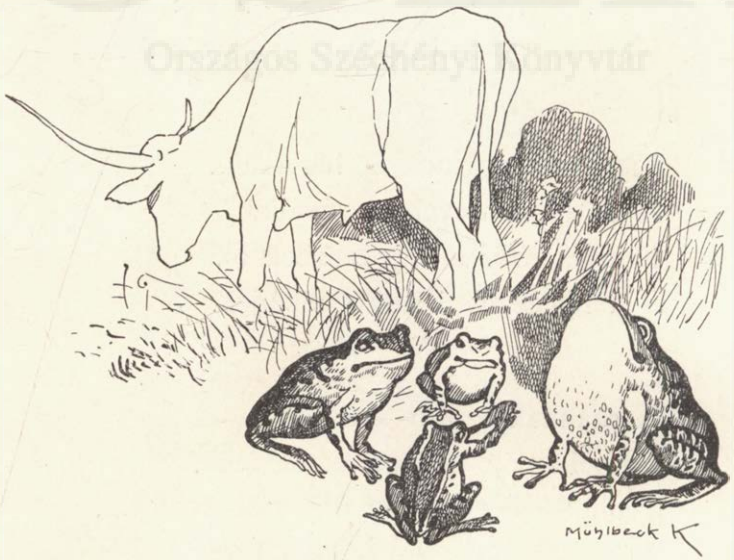

Egy nagy ökör, a tóparton
gondtalanul legelve,
Rálép egy békafiókra,
s ott marad ez megölve.

A kedvenc kimulta miatt
nagy lett a riadalom — —
Az anyjuk épp szónokolni
volt egy hölgy-sokadalmon.

Béka-mama megjön és ily kérdés tör ki belőle:
„Ki volt családi üdvömnek a megsemmisítője?“

Ijedten mondják a fiúk könyzápor közepette:
„„„Ott, az a rémnagy állat volt, a ki ezt cselekedte.““

„Rémna-agy?! . . Hát akkor engem minek néz a szemetek?
Sz ha akarom: vagyok oly nagy, még ha meg is rrepedek! . .

Vagyok-e márrr?!“ „...Sokkal kisebb.““ „Hát most? no!“ . .
feszegeti,
És e mellett a tokáját levegővel feszíti.

„„„Óh, mamuskánk! jaj, ne tovább! Nem fújhatod oly
nagyra.““
De az, hiú törekvéssel, ha elkezdte, nem hagyja.

„„„Ne már! jaj! jaj! ne pöffeszd már! — sírva intik előre —
Mert meglátod, Jupiterre! baj lehet még belőle.““

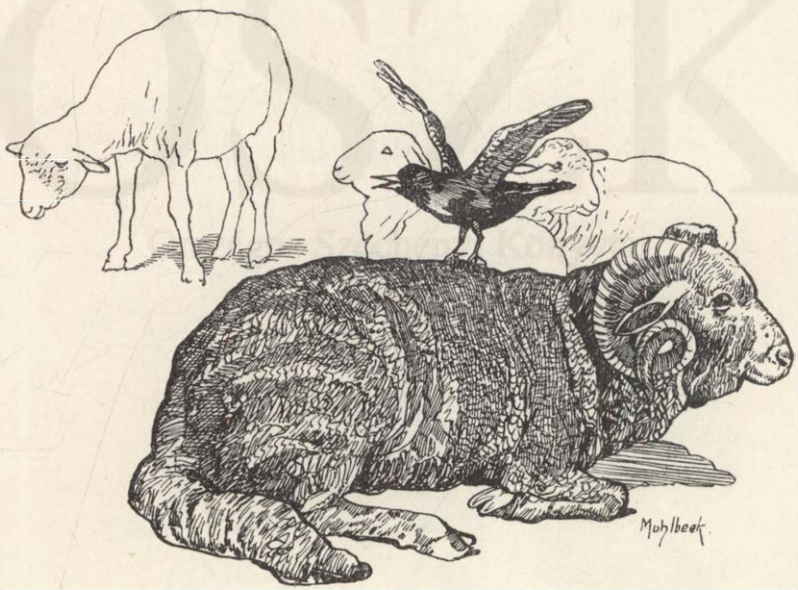
S a fiúknak végezetül igazuk lett a részben,
Hogy felfuvalkodott anyjuk megpukkadt hát egészen.

Csak abban nem találták el az esemény valóját,
Hogy csak a család — s ő már nem — látta e katasztrófát.

A CSÓKA és A KESELYÜ.

A csóka lát egy kondor-keselyüt,
A ki birkát visz ott fönt magával;
S a hogy juh-nyájra bukkan egy helyütt,
Nem bír túltengett önbizalmával.

Belékapaszkodik a vén kosnak
Hátába, hogy magával ragadja;
De szárnyai hasztalan csapdosnak,
Nem ő ragad — ő van ottragadva.

A kosnak összekúszált gyapjában,
Mint tőrben, megfogódzik a lába;
Menne már, ha tudna, egymagában;
Erőlködik, de hát mindhiába!

A juhász meghallja nagy jajjait;
Fogság lesz hát hóbortjának bére;
Haza viszi, megnyírva szárnyait,
A gyermekeknek nagy örömére.

Egyik az apjától ilyet kérdez:
„Mi madár ez? hisz' ez csupa móka!"
S így felel az apjuk: „„Nem egyéb ez,
Mint egy — keselyűt majmoló csóka!""

MERKUR SZOBRA.

A furfangos eszű Merkur ház-tűzhelyi szobrát árulgatja szegény reszketeg éhes öreg.

„Gazdaggá teszi azt, a ki megveszi szobromat!" úgy mond. „„Mért adod azt hát el?"" kérdezi őt egyik úr.

És a tulajdonos így felel a kérdésre sunyítva: „Jaj, hiszen éppen a pénz szűke miatt teszem ezt!"

AZ OROSZLÁN ÉS A SAS.

Két király találkozik egymással,
A vakmerő sas és a hős arszlán.
Szól az: „Ha mi szövetségre lépnénk,
Több lenne mindkettőnknek asztalán!“

„„Igazad van! — felel az oroszlán —
De ha te engem megrövidítnél,
Hogyan üldözhetnélek a légben?
Így hát — — csak maradjunk a réginél!““

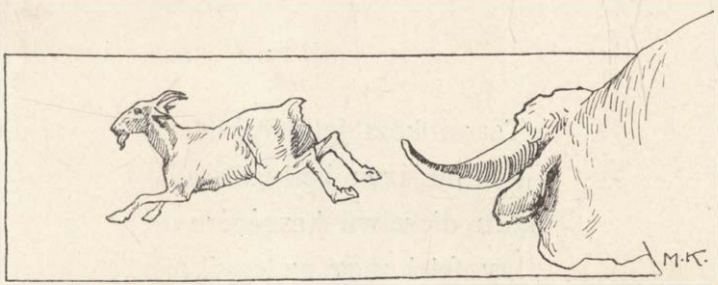
A BIKA ÉS A KECSKE.

Az oroszlántól üldözött bika rejtett barlangba menekül,
S ez üregben tartózkodó gida fogadja őt vendégeül.

Dehát galád módon megsérti ez a mindig szent vendégjogot;
Azt tartja, hogy itt rajta most kitesz, s öklelni kezdi őt legott.

Szenvedi a bika türelemmel, a mint a kecske őt böki;
Áruló zajt csapna küzdelemmel, s csak ennyit mond oda neki:

„Ezen szorongatott helyzetemet ugyancsak jól kihasználod;
De éljem csak túl e veszedelmet, a hasznát még majd
meglátod!“

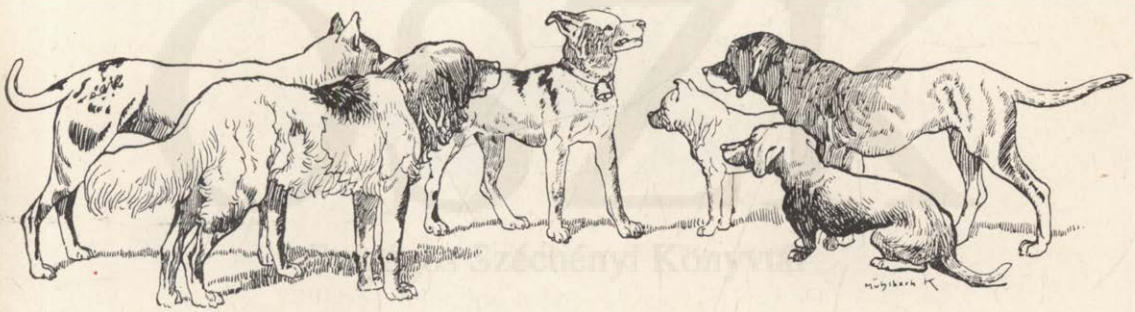
A CSENGŐS KUTYA.

Alattomosan harapós
Kutyának a nyakára
Figyelmeztető jel gyanánt
Csengőt köt a gazdája.

Társai közt jelvényével
Fennhéjázva kérkedik,
Ám dicsekvő beszédére
Így felel meg az egyik:

„Azt hiszed, hogy előkelőbb
Lettél ezzel? te füles!
Arra jó ez, hogy te másnak
Hátulról ne kerülhess.

E feltüntető jelzőt hát
Kitüntetésnek ne vedd,
Mert csak azt hirdeti ez, hogy
‚Ravasz kutya‘ a neved!“

A SZAMÁR ÉS A BÁLVÁNY.

Kalkuttában, a hindu városban,
Földiszíték a házak homlokát.
Emberáradat hemzseg az utcán.
Arra fogják vinni a pagodát.

Mint egy megváltó üdvözítőnek,
Szamár e bálványnak a vivője.
A hátára kötözték s vele megy
Az agyag-istenség ügyvivője.

Térdre, porba hull a nép előtte
— Szőnyegeit házára aggatta —
Se szó, se hang; a szamár csak bámul;
Mámorában a föld ing alatta.

„Ez már több a soknál! — így gondolja —
Ennyi tisztesség még sohasem ért!“
Büszkén megrázza nyakán a csengőt.
A nép könyörg lelkének üdveért.

„Csak nekem szólhat ez!“ Emígy véli,
Rangosan megveti a négy lábát,
Nem mozdul egy tapodtat se tovább,
Így fogadja a nép hódolatát.

Hiába nógatja a hajtsárja
— Hiba volt ki nem tanítania —
Korbács, fütykös, mind nem használ semmit.
Jobbra-balra ordít: „iá-ia!“

Magára veszi és felugrik mind.
Azt hiszik, hogy rajtuk az kikapott.
Agyba-főbe verik. A tanítást
Míg él nem feledi, úgy kikapott.

Mint sok üres főbe, e szamárnak
Buksijába is ez jól beillett:
„Ne végy magadra oly tiszteletet,
A mely téged joggal meg nem illet!“

Pagodáknak (bhagavati) neveztetnek az indusoknál nemcsak az ő templomaik, hanem az ezekben elhelyezett istenszobrok is, a melyek többnyire égetett agyagból vannak készitve. Itt e szó ez utóbbi értelemben veendő.

A VÁJUDÓ HEGY.

Zúg, búg, zajlik és morajlik egy nagy hegy szakadatlan,
Embertömeg állja körül verejtékeszakadtan.

Egyszercsak a sziklatömeg egy helyen ketté szakad,
És vájudó belsejéből szülöttként — — egér szalad.

A FÉLSZEMŰ ZERGE.

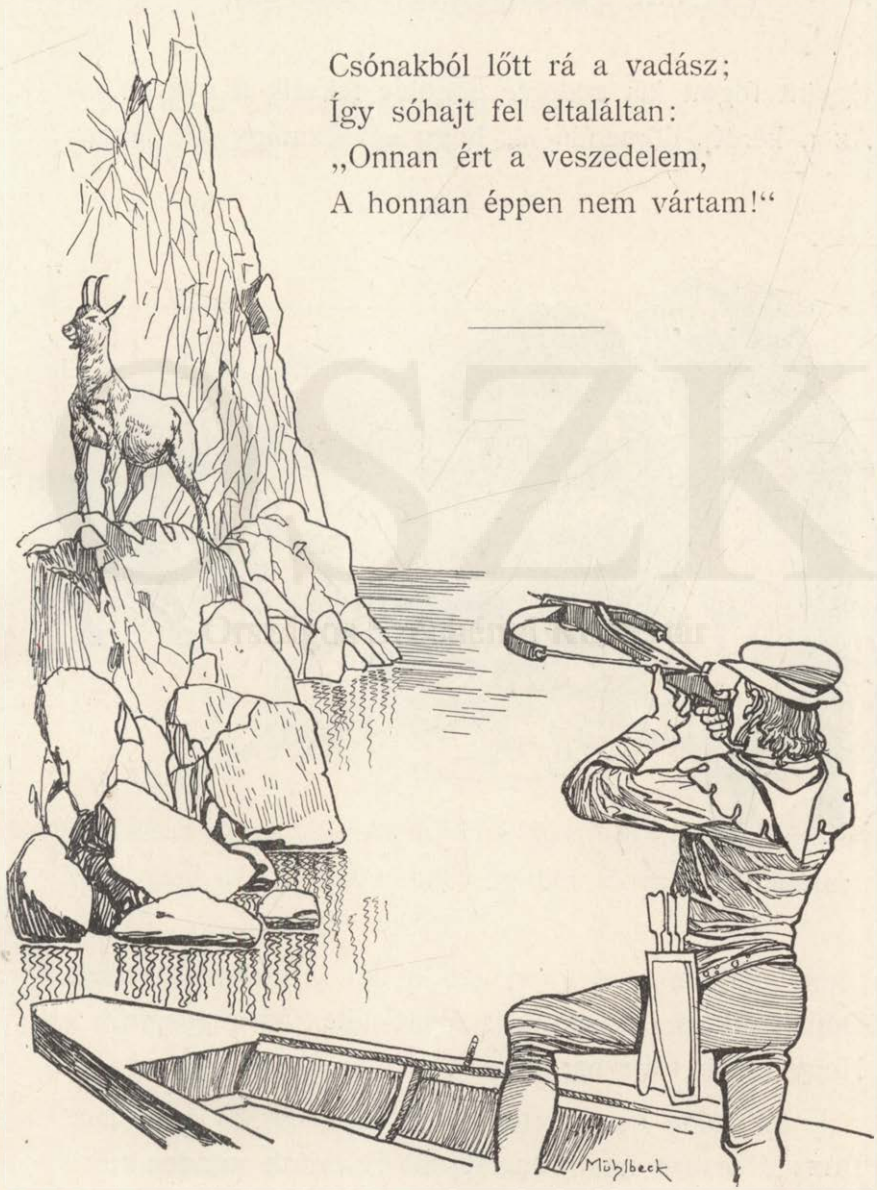
A tengernek sziklás partján
Tartózkodott egy bak zerge;
Szegénynek az egyik szemét
Versengő társa kiverte.

Magába', búsan éldegélt,
A falkából is kiverten;
Őr-fütty nem figyelmeztette,
Vigyázni volt hát kénytelen.

De csak a szárazföldtől félt;
Fél szemével azt kémlelé;
Csak arra ügyelt, hogy a vak
Legyen mindég a víz felé.

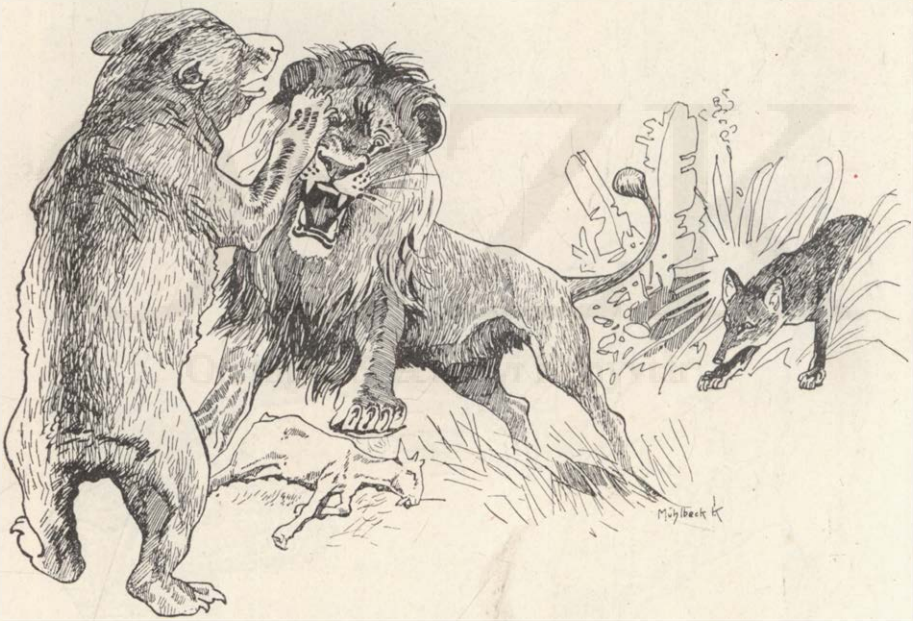
Csónakból lőtt rá a vadász;
Így sóhajt fel eltaláltan:
„Onnan ért a veszedelem,
A honnan éppen nem vártam!“

AZ OROSZLÁN, A MEDVE ÉS A RÓKA.

Élet-halálharcra készen hátsó lábaikra állnak
Az oroszlán meg a medve és egymással szembe szállnak.

Együtt fogott kis gödölye dögölve fekszik a gyepen.
Az a kérdés döntendő el, hogy e zsákmány kié legyen?

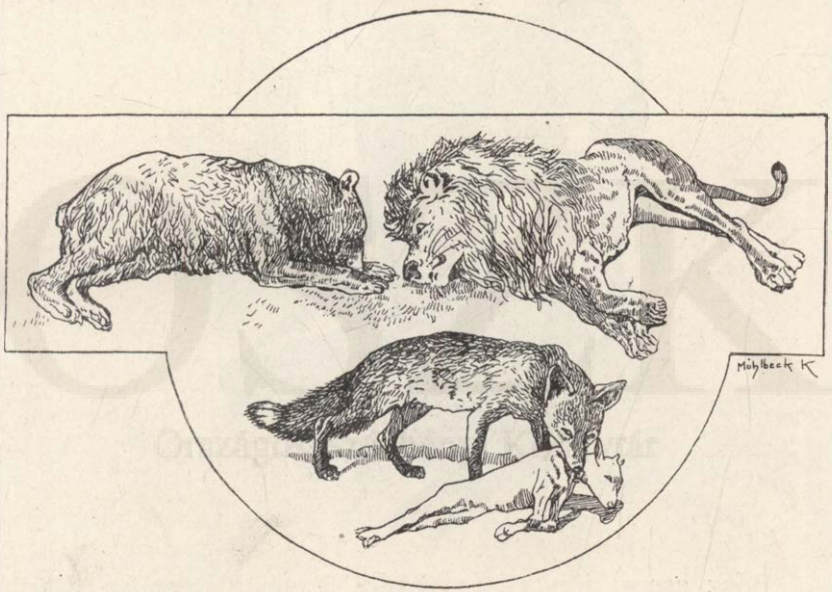
Döntögetik is ők egymást. Azért álltak ki a gyepre,
Hogy egyik fűbe harapjon! Halál leselkedik egyre!

Duzzad testük izomzata, feszül is rajtuk minden in. . .
De már a bágyadás látszik mindkettőjüknek szemein.

Összeroggyan mind a kettő, végkimerülten lihegnek.
De csak kifujják magukat. Meg kell halni ma itt egynek! . .

Dehogyis kell! A bokorból leskelődött, mint a végzet,
A róka, ki vitájukkal és velük is hamar végzett.

Előugrik, a kecskefit fölkapja s azzal el is fut.
Bambán bámulja a két hős, hisz' szuszogni is alig tud.

Egymásra s egy helyre néznek, de már „hült"-re száll sóhajuk;
Nem szólnak, de szemeikből nyiltan kinéz gondolatuk:

„Azért kaptunk mi hát össze, hogy a róka fogja enni
A mi kecskénket?! A fele jobb lett volna, mint így semmi!

Íme, mily bőszen vitáztunk sajátnak vélt dolog körül,
S kettőnk pörlekedése közt lám, ott egy harmadik örül!"

AZ ÁRNYÉK.

Kéj-ügetésre kibérelt vén füles úri lovagja fáradt tagjaival a csacsi-árnyba leűl.

Bántja tulajdonosát az árnyék jogtalan élve, mert hisz' csak szamarát bérli az, árnya hián.

Bősz arccal jön az árnyékért fizetést követelve. Elvi vitájuk alatt — — elszökik ám a szamár!

A MAJOM ÍTÉLKEZÉSE.

Farkast vádol a róka majomnál birkalopással; ám tagad az mindent, és igy ítél a majom:

„Nem hiszem, ordas, a mit szólsz; bűnös vagy s elitéllek. S mert hamisan vádolsz, róka, te szinte kikapsz!“

A VÉN FARKAS ÉS A PÁSZTOR.

Nap-nap mellett, hívebben, mint
Ha fizették volna érte,
Egy vén farkas a juhnyájat
Lépten-nyomon úgy kisérte.

Hogyha legelészett a nyáj,
Ő úgy szélről szépen megült,
Közömbösen nézte őket,
És közéjük soh'sem vegyült.

Heteken át tartott ez így.
A pásztor megszólította,
Hogy e viselkedésének
Ugyan mi lehet az oka?

'S felelt, mintha meghatottság
Vett volna erőt a lelkén:
„Az önmegtartóztatással
Bűneimért vezeklek én.

Ah! mert a fiatal vér az,
A mi oly sok bűnre csábit!
Vénhedt korban már jól esik
Leimádkozni hibáit.

Hátralevő napjaimmal
Azt akarom megmutatni,
Hogy ebnél hűbb tudok lenni,
Bár nem tudok úgy ugatni!“ . .

Úgy esett, hogy a pásztornak
A faluba kellett menni.
Elfogyott a só és kenyér,
Alig volt már annyi-mennyi.

De őrizet nélkül nyáját
Nem hagyhatta úgy magában,
A farkasra bízta tehát,
Megbízva a mondásában. . .

Megrakodott zsákkal jött meg,
Alig bírt vele haladni;
Jó nagy darab kősót hozott — —
De nincs már azt kinek adni!

A szellő a falu felől
Déli-harang szavát hordja — —
Búsan cseng annak fülében,
Kinek ennyi a halottja!

Vesztőhelyre jött a pásztor;
Elveszett a nyáj egy szálig;
Elveszté azt a ‚hű' farkas,
Mert gonosz ő mind halálig.

Későn jött rá már az ember,
Hogy miként kutyára hájat:
Ne bízzunk megőrzés végett
Farkasra — ha vén is — nyájat!

A BAGOLY ÉS A TÜCSÖK.

A nagy fülesbagoly odújában
Kelletlenül fekszik és kel,
Mert egy hangos tücsök éjjel-nappal
Kínozza cirpelésével.

Kérve-kéri tehát a szomszédját,
Hagyná őt nappal aludni;
De a dacos tücsök a bagolyról
Nem akar semmit se tudni.

„Fordítok a dolgon! Majd elhallgatsz,
Ha kicsallak a lyukadból
S hozzád férek!“ Gondolja a bagoly
S a tücsökhöz fordulva szól:

„Minervánál jártomban a minap
Nektárt csentem el, kivallom.
De társaságban jó zene mellett
Jobban ízlenék italom.

Jőj! koccintsunk! víg danáid mellett
Jobban telik majd az idő.
Örök ifjúságot ad ez ital!“ . .
E csábításra az kijő . . .

A bagoly így háborgatásának
Mindörökre véget vetett,
Mert a tücsök könnyenhivéseért
Az életével fizetett.

AZ ŐSÖK.

Dísztemetőnek egész tömeg emlékszobra között jár karba-karöltve együtt Róka koma s Majom úr.

Arról szólva: melyik nemesebb? dicsekedve meséli a majom úr azt, hogy ősei nyugszanak ott.

Rókánk így felel: „Ezt biz ugyancsak jól kitaláltad! Nem mondhat csak egy is cáfolatot — — közülök!“

A RÓKA ÉS A KECSKE.

Akaratlanul a róka egy nyilt kútba került;
Próbálgatta, hogy kijusson, csakhogy nem sikerült.

Arra ment egy szomjas kecske, a kútba benézett,
S a furfangostól röviden csak ennyit kérdezett:

„Jó-e a víz?“ „„De még milyen! — rögtön szól a válasz —
Okosabb biz, ha magad is ide alászállasz!““

Zsuppsz belé! Ketten voltak hát a kútnak fenekén;
Jót húzott a kecske s mondja, hogy biz ő már kimén.

„„Mennél bizon, hogyha tudnál! — neveti a róka —
De hát, hogy innen kijussunk: van oka és módja.

Nézd csak! ha két hátsó lábra állsz és az elsőket
Neki támasztod a falnak: személyem kijőhet.

És ha egyszer én kint vagyok, mi természetesebb,
Mint az, hogy kihúzlak. Így hát tanácsom kövessed!“‘‘

Úgy lett. Ő a kecske hátán és szarván kikerül;
Elfuthatna menten, ámde a kút szélén leül.

Belenéz abba és nyelvét hosszan belógatja:
„„„Kapaszkodjál belé ha tudsz, és gyere ki rajta!

Hogyha eszed is úgy volna, mint van szakál-szőröd:
Nem ugranál, míg nem tudod, hogy hozod ki bőröd?“‘‘

A FARKAS ÉS A KECSKE.

Hazafelé hajtott nyájtól
Az erdőn ellépett gida
Tévelygve farkasra bukkan;
Ez bizon már öreg hiba!

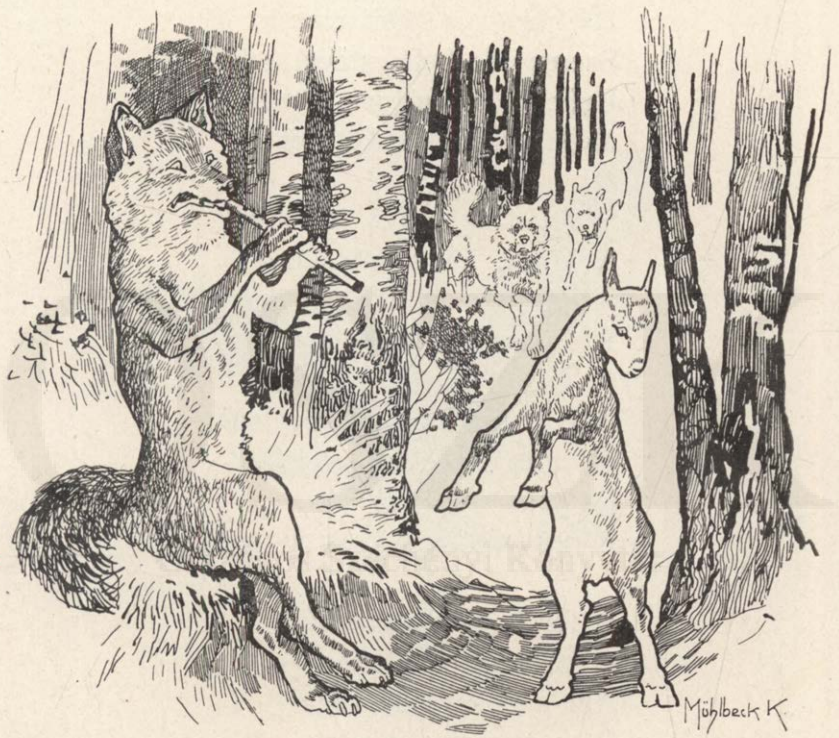
Hasztalan futna, így magát
Megadja hát kényre-kegyre,
És akasztófa-humorral
Kéri hóhérját még egyre:

„Mielőtt még halálomban
Gyönyörködnél óh hatalmas,
Jó uram! nagylelkűséged
Egy kérésre felhatalmaz.

A pásztor itthagyott sípján
Fújd el még búcsúdallomat,
Hadd járom el mindkettőnknek
Kedvére haláltáncomat!“

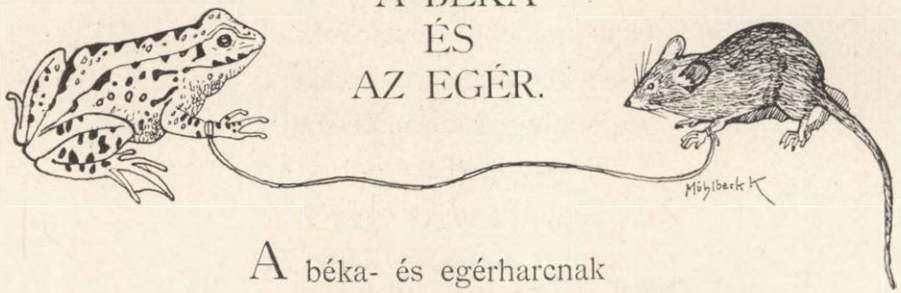
A leült farkas a sípot
Szájba fogja és fúja azt.
Az ismert hang előhívja
A nyájőrző két nagy kuvaszt.

Mint förgeteg úgy rohannak, —
Ő is menekül vesztéből, —
S az ebcsaholásra kecskénk
Majd kiugrik a bőréből.

A felült ordas futtában
A gödölyére visszanéz,
S így bölcselkedik magában:
„„„Ha hentes vagy, ne légy zenész!““

A BÉKA ÉS AZ EGÉR.

A béka- és egérharcnak
Szerencsés befejeztével,
Egér, béka, frigyet kötnek,
Még pedig erős kötéllel.

Szíjmadzag ez. A béka volt,
A ki ezt ki- s feltalálta.
Mindketten lábukra kötik.
Ezt ugyan jól eltalálta!

Együtt szöknek és ugrálnak.
Jól megy a dolog elején.
De tóba ugrik a béka,
S nem áll meg csak a fenekén.

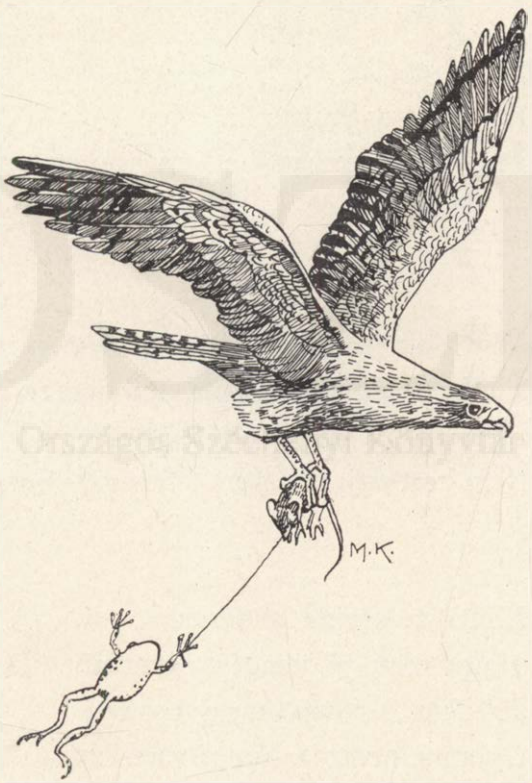
A felült egér vízbe fúlt.
A béka célját elérte.
Ám a bosszúálló végzet
Őt csakhamar utólérte.

Nemcsak hogy a hozzá kötött
Holtat nehéz terhe gyanánt
Kellett magával cipelni
Szárazon, vízben egyaránt —

De hozzá, mintha a víznek
Szinte volna szép-érzéke:
Hullát nem tűr meg magában,
Kilöki a fölszínére

Mint egy hólyag úszik az ott.
Meglátja egy éhes kánya.
S azt, mintha ezt ingerelnék,
Valaki lent meg-megrántja.

Lecsap hát a hústömegre
És felkapja e vércsefaj.
No hiszen, béka! megjártad;
Neked lesz már csak jaj, meg jaj!

Sietve oldana csomót,
De a bogot nem találja.
Felsülten repül magasba,
S ott éri el őt halála.

A RÓKA ÉS A GÓLYA.

Gólya néni túlnagy boldogsággal
Árasztá el a vén róka papát,
Ajándékul hozva hajlékába
Egyszerre hét síró róka babát.

„Megtréfállak én is! — így gondolja
És nevet magában jó előre —
Tisztelt Nagysága! legyen szerencsénk
— Szól a kópé — a keresztelőre!“

Mint sok helyre járó tudós asszony,
Tudja a gólya, mi illik, mi nem;
Igéri hát, hogy a vendégségtől
Nem tarthatja vissza őt semmi sem.

Koplalva készül a dáridóra,
Hogy mint jó vendég sokat ehessék;
Jöttekor ő maga a pontosság,
Gyomra pedig a kongó üresség.

Érzik már a pompás étel-illat!
Összefuttatja szájban a nyálat!
Jönnek mint étekhordók a fiúk;
Mindenik hoz egy-egy lapos tálat.

Nagy lakoma készülődik itten!
Hiszen csak a lé-féle hétféle!
Kinálják, dehát csak ennyit szólhat:
„„Köszönöm szépen, nem élek véle.““

Hosszú nyelv kell az ilyen ételhez,
Mely mint lapát hajigálja szájba.
Gólya-csőr ilyenre nem alkalmas;
Nem is erőlködik hát hiába.

A várt vastag étel helyett pedig
Ily tréfával csak annyit jelent be
A háziúr, hogy tegnap beléptek
A ‚mértékletességi egylet'-be.

„Kedves egészségünkre kivánom!“
Szól még hozzá, fölkelve székéről.
Bosszúságát palástolja gólyánk,
Panaszkodván a betegségéről:

„„Mily nagy szerencse rám nézve, mert csak
Koplalás segít gyomorbajomon;
De reménylem, édes komám uram,
Hogy elláthatom majd névnapomon!““

Biztatón hunyorít a vén róka:
„Óh kérem, enyém lesz a szerencse!“
Arra gondol, hogy rajt' az ki nem fog,
Arra hát nem, hogy magát kimentse. . .

A nagy napon jól kikenekedik;
Gyomra üres, mint a koldústáska;
Szemkápráztató gyönyörűségre
Érkezik meg a gólya-lakásba.

Kristálytiszta üveg palackokban
Csupa húsféle van raktározva;
A háziasszony merő szívesség;
Tőle bókokkal lesz elhalmozva.

De csak ezekkel és kinálással;
Az ételhez nem képes ám nyúlni;
Hogy oly hosszúra nyulhatnék orra,
Ezt sehogy se tudja kitanúlni.

M. N. MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

Mert oly karcsú a palackok nyaka,
Hogy abba csak gólya csőre férhet.
Beverdesett álla csak felkopik,
Ámde a húshoz hozzá nem férhet.

Haragját nem bírja türtőztetni,
A palackokat földhöz dobálja;
Az ujjnyi vastag üveg ez ütést
Az iszapos földön jól kiállja. . .

Csak az nevet jól, ki végül nevet!
Ez lett most a gólyának szerepe.
A más határba is elhallatszott,
A mint vígan így szólt a kerepe:

„„A ki haragszik, annak soha sincs — —
Igazsága! Ezt tanuld meg komám!
Meg még egyet, azt tudniillik, hogy:
Szeget-szeggel! Mutatja lakomám.““

A HIVATLAN VENDÉG.

Utcán fecsegi az öleb, hogy ma
készülődnek ők nagy est-ebédre,
tudniillik a gazdasszonyánál;
és így bőven kijut majd eb-étre.
Hallja és beállít jókorán hát
a konyhába egy pákosz rőt kutya;

de a szakács bottal veri s ekként
mutatja, hogy merre visz az utja.
Az előjött ebekre így vonít:
„Kiestem, mert borral vagyok tele!“
De nem hiszik, ha' mondják: „„„Hivatlan
vendégnek ajtó mögött a helye!““

A LEGYEK ÉS A MÉZ.

Kidűlt a nagy mézesfazék; uccu legyek! most rajta!
El is lepi a méztengert e fajzat egész raja.

Jóllakván mennének, hajh! de szárnyuk immár nem repül;
Összetapadt; s a kéj-árban habzsolva mind elmerül.

Édes a halál ok, mégis undorítón keserű;
Mert az üdv és a kárhozat sokszor egy eredetű.

A KÉT FAZÉK.

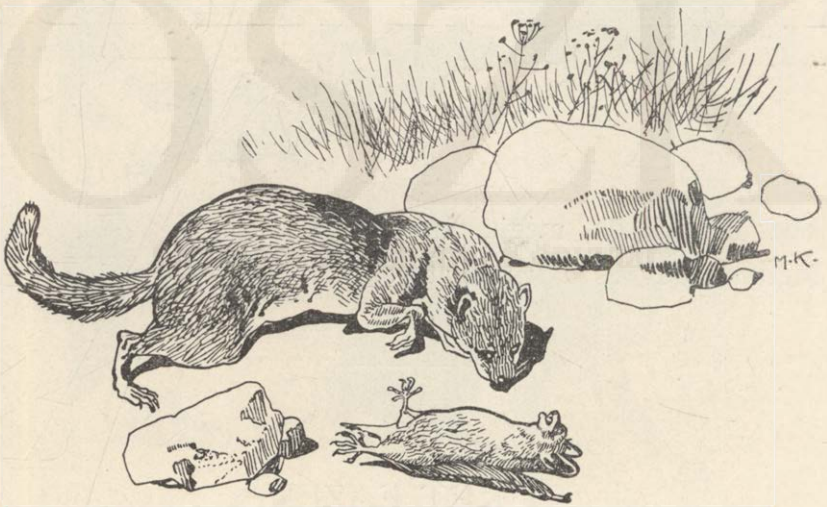
Két egyforma fazék úszik libegéssel a vízen; csakhogy egyik vas edény, másik egy árva cserép.

„Csak ne közel hozzám! — kétségbeesetten ez így szól — mert ha te hozzám érsz: oldalamat betöröd.“

A DENEVÉR ÉS A KÉT MENYÉT.

Földre zuhant a denevér,
Oda ugrik a menyét,
Könyörög a szárnyas-egér:
Hagyná meg az életét.

De hát annak ellenszenve
Van a madarak iránt:

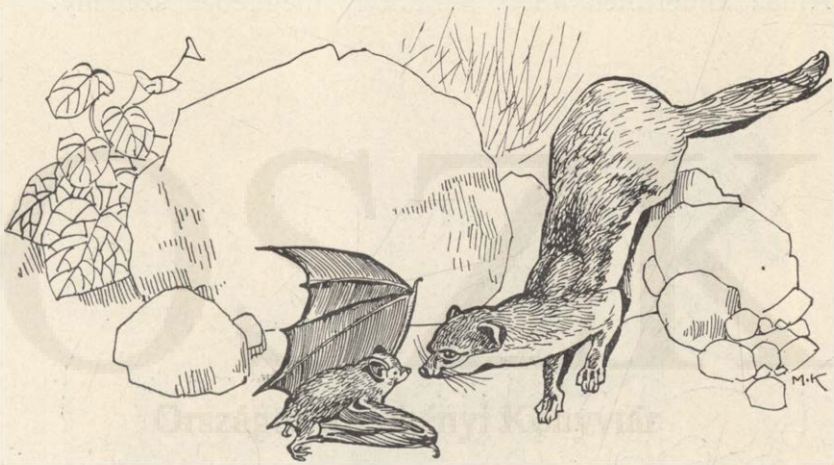

„Egér vagyok és nem madár;
Ez hát karmodból kiránt?!“

Szaván lett fogva a menyét,
S őt szabadon bocsátja . . .

De egy más ily alkalommal
Másik menyét forgatja.

Rimánkodik ismét, de ez
Nem szivelhet egeret:

„Szárnyam szerint madár vagyok;
Nem mondhatok egyebet.“

Mint a multkor, úgy mostan is
Megmentette életét;
Mint egy bölcs úgy cselekedett,
Mert — — használta az eszét.

A SZAMÁR ÉS AZ ÖSZVÉR.

A szamárnak és öszvérnek útra készült hajtsárja
Egyenlőn rakja a málhát mindkettőnek hátára.

A sík földön csak elviszik a terhüket egyaránt,
De egy hegy kapaszkodója felbillenti az arányt.

Mert hát alig vannak még csak a meredek közepén,
Amaz kimerülten liheg, majdhogy meggebed szegény.

Kéri is erősebb társát: „Végy át terhemből egy részt,
Mert meglátod, úgy kerülhet, te viszed majd az egészt!“

„„A gazdánknak a dolga ez, ő tudja, hogy mit müvel!““
Válaszol az öszvér, míg már a füles alig fülel.

Nem szól többet, de belőle kiszáll végsóhajtása,
S halva rogy le az öszvérnek katángkórós pajtása.

Gazdájuk a mitse' hallott füle tövét vakarja,
S a terhet a holt szamárról az öszvérre átrakja.

S a hogy nincs oly szénás szekér, mire villányi nem tér,
Úgy a lenyúzott szamárbőr a podgyászra épp ráfér.

Az öszvér kettőjük terhét viszi a ráadással,
Mit tehetne mást?! a sorsát tűri önmegadással.

Hajh! messze még a hegytető, búsan szólva néz oda:
„„Őt hítták szamárnak, mégis én valék az ostoba.

Ha kértére fülem botját részvételre mozditom:
Úgy nem roskasztja hátamat most e sokféle lim-lom!““

A ‚JÓ' TANÁCS.

Fürdeni ment a fiú tengerbe apály idejében; ah! de dagály jött és elmerüléssel ijeszt.

Arra jön éppen egy úr, a fejében okosdi eszével; akkor is álmatagon, könyvbe merülve megyen.

„Óh, jövel és segedelmed nyújtsd, mivel itt veszek én el!“ küzdve habokkal emígy esdekel az ifiú.

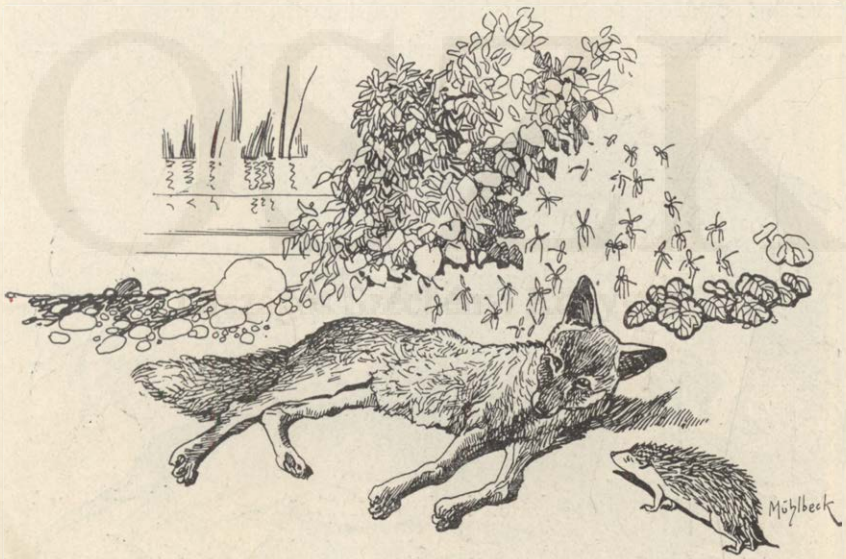
És a férfi, halálküzdelmét nézi a partról; ámde segélye helyett szólva tanácsokat ád: „„„Látod-e gondtalan ifjú? gondatlan vala tetted! Mért vágysz fürdeni te tenger-apály idején? Tudnod kellene azt, hogy apályt a dagály követendi. Hogyha kiúszol most, máskor ilyet ne tegyél!““

És a szegény ifjú a halállal vívva kiáltja: „Bölcs tanitásidnál jobb, ha kihúzol előbb!“

A RÓKA ÉS A SÜNDISZNÓ.

Lövéstől csúnyán megpiszkolt róka
Kifáradtan a tóhoz alig ér,
Megfekszik; egy bozótos búvóka
Ott éppen jó menedéket igér.
Dehát nem nyughatik meg békével;
Ellepik a vérszomjas szúnyogok.
Meg kell drágán fizetni vérével,
A miért betegen ott kucorog.
A tüskés sündisznó megsajnálja
Amint az nyöszörögve felvonit;
És segedelmét fel is ajánlja,
Hogy elkergeti róla kinzóit.

Hálásan hunyorít a vén róka,
De két rossz közül okosan választ,
Szíjja-szopja bár ezer szipóka,
Nyögése közt hallatva ily választ:
„Hagyd el! Ne szólj belé a művükbe!
Ezek felett én már szemet hunyok.
Mindjárt mások jönnének helyükbe,
És ah! jobban csip az éhes szúnyog!“

AZ OROSZLÁNBARLANG.

Az oroszlán barlangjában súlyos betegen feküdt;
Hallották ezt az állatok mély részvéttel mindenütt.

Látogatására jöttek egyenként valamennyin;
De a róka a szádánál bölcsen leült odakinn.

Észreveszi az oroszlán a kívül vesztegelőt,
És finom mosolylyal arcán ekként kérdezi meg őt:

„No te kópé! mért nem jösz be? min töröd a fejedet?
Hadd hallom csak! e kérdésre mi lesz majd a felelet?“

Erre az óvatos róka most így válaszolni mert:
„„„Óh, én beteg jó királyom! azért nem megyek be, mert — —

Valamennyi lábnyom itten mind csak befelé mutat,
Kifelé jövő nyom után szemem hasztalan kutat.““

A BETEG SZARVAS.

A szarvas megsebesítve
Fekszik rétje sarkában;
Jó barátjai eljönnek
Látogatni sorjában.

Országos Szechényi Könyvtár

És csak azért, hogy elvegyék
Tőle az őrzés gondját:
Télire eltett élelmét
Szép lassacskán elhordják.

Nyárnak-ősznek elmultával,
A hó-takarós télen
Kimult ő is, egyedül csak —
Éhség következtében.

A FARKAS ÉS A DARU.

A farkasnak csont akadt a torkán,
Sírva kérte meg a darut, hogy enyhítsen sorsán.

Önkuruzslás nem használt semmit sem,
Eget-földet igért tehát, csak baján segitsen.

Darunk az életét megmentette,
Csőrével az éles csontot torkából kivette.

Ámde mikor jutalmát akarta,
A silány gyógyult betegtől ezt a választ kapta:

„Hát nem elég jutalom az neked?
Hogy fejedet a torkomból épségben kivetted!“

TÖLGY ÉS NÁD.

Szélvésztől kicsavart tölgy a folyam-árba sodorva, kérdezi a nádtól, hogy marad ő a tövén?

„„Míg te viharnak is ellene állsz dacos arculatoddal — — én már szellőnek hajtogatom fejemet!““

A két rák.

Rák-mama pírongatja fiát, mert hátrafelé jár. „Más példát ha mutatsz — szól fia — én követem!“

Ügyes táncáért a majmot
Az állatok
Kikiáltják alkirálynak,
S a tiltakozó róka komára
Még ugyancsak rákiabálnak.
„Jól van no! — gondolja rókánk —
Csak várjatok!
Megmutatom én tinéktek,
Hogy e tüneményes butaságotokért
Még a szégyenpirtól égtek!“

Színlelt alázatossággal
Oda járul
A majomhoz s így szól hozzá:
„Felség! eddig ellenzéki valék,
De lényed eszemet meghozá.

És hogy hódolatomból rád
Haszon hárul:
Meglátod, ha elfogadod
Hűségem jeleül, a mit csekélységem
A számodra tartogatott.“

A hízelgés elkábítja
Az álkirályt;
Vakon követi a rókát,
A ki neki egy csapda csalétkét
Mutatja úgy mint ajándokát.
Rámegy az, meg is van fogva,
S olyant kiált,
Hogy mind összesereglettek.

„Trónján ül királytok, de az nem bocsátja;
– Szól a róka — ég veletek!“

A SZAMÁR ÉS VEVŐJE.

Az okos ember vaktában nem vesz soha szamarat;
Uj gazda birtokában ez csak próba után marad.
Egy vásárló a csacsit hát istállóba tereli,
Hol pajtás — mint zsák a foltját — a pajtását megleli.
A jövevény körszemlét tart füles társai felett,
S egy lusta és falánk mellett szorít magának helyet.

„Ismerlek már!“ mond a gazda s viszi eladójához,
Visszaadja oly szándékkal, hogy attól majd egy mást hoz.
„„Igazad van! de mondd, hogyan tanultad ki ily hamar,
— Szól ez — hogy e lomha s étkes állat bőre mit takar?
Külseje után ítélve erős ez a mihaszna!““
S elmondja az, hogy a szamár mily cimborát választa.
„Mert — folytatja — e tanitás engem cserbe' soh'se hagy:
Mondd meg, kivel barátkozol: s megmondom azt, hogy mi vagy!“

A GÓLYA ÉS A DARUK.

A vetést daru pusztitja, hálót vet ki a gazda;
S a darvakkal véletlenül gólya jön a gizgazba.

A többi gázlóval ő se kerűlte el a hurkot,
Ártatlanúl kerűlt arra s vergődött, míg elbukott.

Jön a gazda s összeszedi a sok béklyós madarat;
De a gólya fekve marad akárcsak egy fadarab.

„No csak, jöszte velem te is!“ igy szól hozzá az ember;
Mire gólyánk siránkozva ilyen választ kerepel:

„„Ezer bocsánatot kérek, hogy én ide tévedtem;
Isten látja a lelkemet, hogy én mitse vétettem!““

„Egyre megy az — szól emberünk találó feleletben —
Együtt fogva — — együtt függve! igy megy ez az életben.“

A KÉT VÁNDOR ÉS A MEDVE.

Utra kelten két cimbora
Megy át a lombos erdőben, —
Találkoznak egy medvével,
Ki rájuk bámul merően.

Illa-berek-nádak-erek!
Fut az egyik, fára mászik, —
Félholtan az ijedtségtől
A földre hull le a másik.

Két lábra áll fel a mackó
És a fekvőhöz így halad, —
De, mert a holtat nem bántja,
Egyideig veszteg marad.

Tapogatja a talpával,
Körűl-körűl szagolgatja,
És — mert azt véli, hogy halott —
Bántatlanul ottan hagyja.

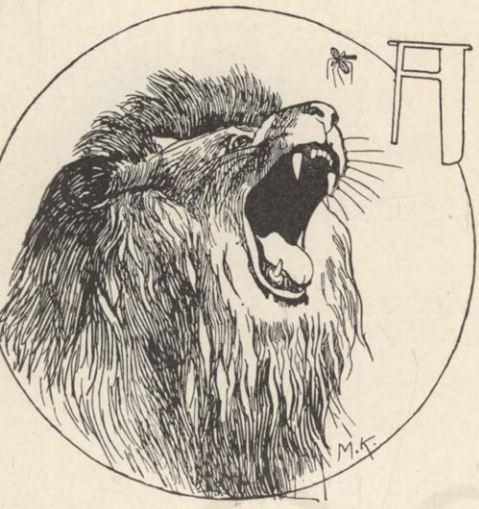
Messze ment . . . Az elhagyottnak
Most már előbujik társa,
Sőt mi több! még gúnyolódva
Nyitja száját ily szólásra:

„Kelj fel, hékás! nincs már medve!
A mi volt is, elpárolgott!
Csak azt szeretném én tudni:
A füledbe mit suttogott?“

Ájultából felocsudva
Felel ez mély sóhajtással:
„„Igen? — a medve? — no hát az
Igy szólt hozzám morgásával:

Barátod választásánál,
Lásd be, hogy milyen dőre vagy!
Ne szövetkezzél pimaszszal,
Ki a veszélyben cserbe' hagy!“ “

AZ OROSZLÁN, A SZUNYOG ÉS A PÓK.

A
bóbiskoló arszlánnal
Incselkedik a szunyog,
A fülébe ezt zümmögi:
„Náladnál többet tudok!

Karmaiddal marcangolsz te,
Fogaiddal meg harapsz,
Akár egy asszony! de velem
Nem birsz, mert tőlem kikapsz!“

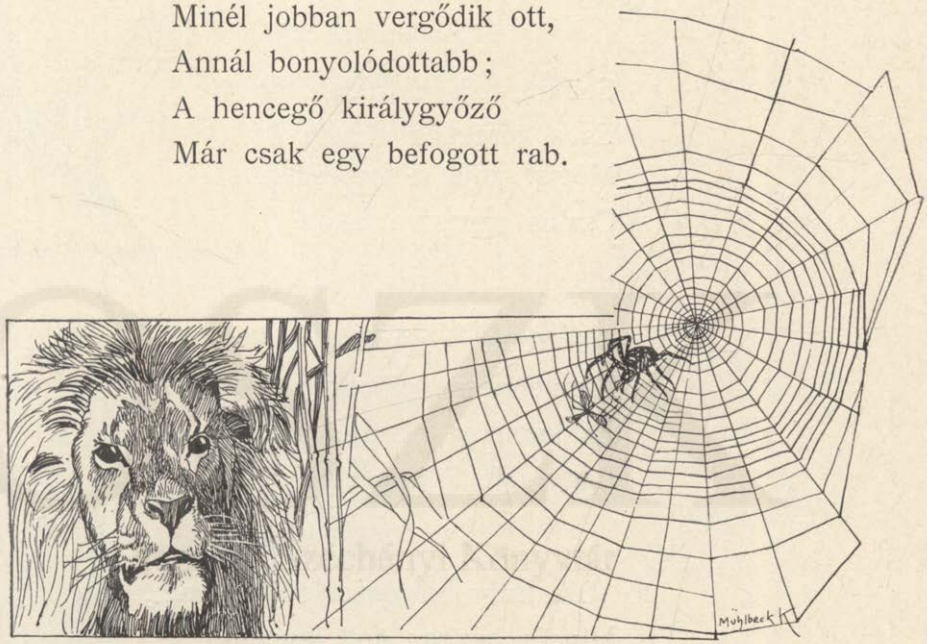
Elhesseli az oroszlán
Megvető mosolyával;
Az berepűl orr-lyukába
S ott szurja szipolyával.

Bátorság, erő, ügyesség,
Hasztalan mind! Könyje foly.
Csakis önmagát pofozza.
Védve szurkál a tipoly.

Az elgyötört, meggyalázott
Állatnak feje fölött
Győztesen zeng jóllakottan
Az orrából kiszökött.

De neki repül egyenest
Egy nagy pók hálójának;
Belé akad és felakad:
Vége boldogságának!

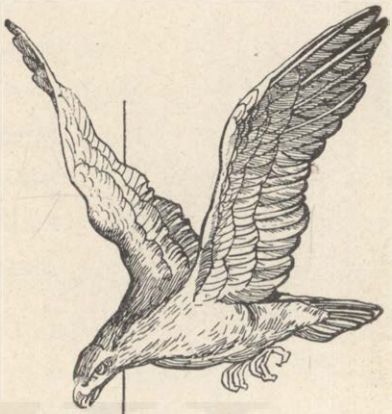
Minél jobban vergődik ott,
Annál bonyolódottabb;
A hencegő királygyőző
Már csak egy befogott rab.

Oroszlánvért szipolyoz most
A pók szunyog testéből;
S a vonagló tipoly így nyög:
„Tanuljatok leckémből!“

A TEKNŐSBÉKA ÉS A SAS.

A tengerparton egy tesznye,
Hígeszű teknősbéka
Oly nagyokat sohajtozik,
Hogy szűk hozzá hajléka.

Semmi baja e föld hátán
És a kerek ég alatt,
Mégis szája a sors ellen
Csakis panaszra fakad.

Jóllakottan elnyujtózva
Kényelmesen pihenget,
És kemény teknője alól
Lágy feje fölinteget:

„Óh, mily balvégzet sujt engem,
Mindig házban kell lennem;
Készen vár terített asztal,
Csak le kell azt legelnem.

Óh, milyen szép lehet ott fent
A végtelen nagy ürben,
Határ nélkül lát el a szem,
Nem sorvad szűk üregben.

Oda-oda vágyom én fel,
Föl a nagy mindenségbe!
Hejh, csak repülni tudnék én!
Hogy felszállnék az égbe!“

Meghallja e kifakadást
Egy hatalmas királysas,
S igy szól hozzá: „„Ha csak ez kell,
Megtanitlak, hogy szállhass!““

Belé akasztja karmait
A teknősnek héjába,
Felragadja őt magával,
Fel a felhők honába:

„„No hát mondjad, többet látsz-e?
Mint odalent szebb-e itt?“ “
De ez hasztalan düleszti
Rövidlátó szemeit:

„Füst, pára, köd nekem minden
E gőzös lég körében.
Máshová vígy!“ Ugy tesz amaz
Magasabbra röptében:

„„Más helyütt vagyunk, nézz körül!
Látsz-e hát itt valamit?“ “
„Még kevesbet, mint az előbb,
Mert a fény-ár elvakit.“

„„Hogyha igy van: láthatárod
Orrod elé terítem,
És meghibbant agyvelődet
Majd eszére térítem!“ “

Szól a sas fent a teknőshöz,
Rábízván őt sorsára;
Őrűlt sebességgel zuhan
Ez le egy kősziklára.

Széttört, szétlocscsant a teknős;
De oly szívós élete,
Kimultában pillanatra
Visszatér eszmélete:

„Óh én balga, a ki voltam!
Kellett-e hát ez nekem?!
Nem volt más bajom csak az, hogy
Gondtalan volt életem.

Képességem meghaladó
Térre vágytam fölszálltan,
Kábaságomért bünhödöm:
Poklokra alászálltam!“

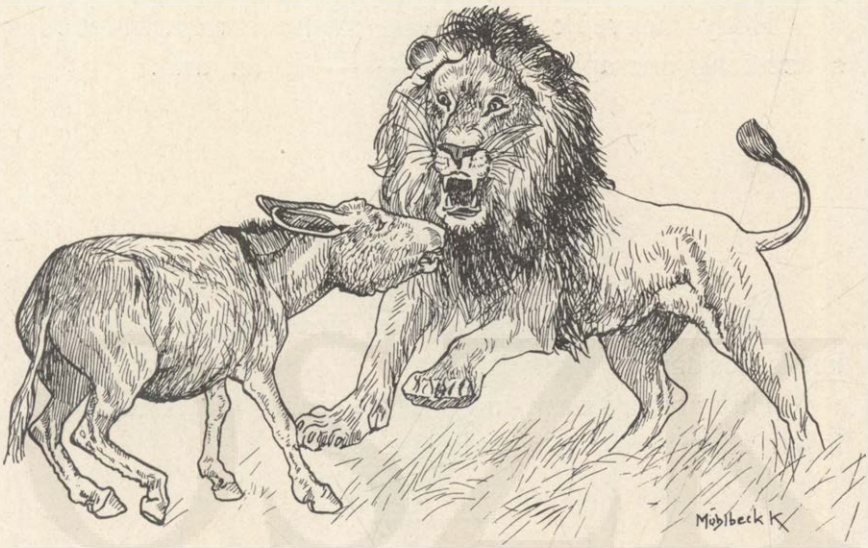
A kukurikoló Szamár.

Kakas, szamár kint a tarlón
Böngésznek egymás mellett.
Jön az arszlán,: no vitézek,
Ki kell vágni a mellet!

Ki is vágja a hős kakas
És szörnyen kukorékol.
Megborzad — riad az arszlán,
Elfut, volt és nincs sehol!

Azaz, hogy ott messze megáll,
Bámúl, farkát behúzza.
Sz ha csak ennyiből áll — akkor
A füles őt megnyúzza!

Utána vágtat hát; amaz
Szemét rajta felejti,
S a vérszemet kapott szamár
A leckét elfelejti.

Meghőköl és mint a kakas
Kukoríkolni akar:
„Iá“-ra bicsaklik hangja,
S erő hibát nem takar!

Erős hangot ad félelme,
De nem soká fárasztja,
Mert az arszlán egy csapással
A torkára forrasztja.

AZ EMBERGYŰLÖLŐ.

Embereket gyülölő úr egykor medve-barátot tartogatott s vele járt kertje sivár utain.

Fáradtan fa alá dűl és el is alszik, azonban egy, pihenést zavaró légy csipi homloka tájt.

Hogy megvédje a nyugvót, medve barátja követ fog s azzal agyoncsapja a legyet — — és az urát.

A JÖVENDŐMONDÓ.

A város piacán a csaló azt hirdeti garral: ő a jövőt képes jóslani bárkinek is.

Hírt hoznak neki, hogy házát ezalatt kirabolták. Csúfosan elfut a nép gúnykacagása elől.

A táncoló teve.

Az oroszlán udvaránál fényes estélyt tartanak,
Az előkelő állatok sorba' mind együtt vannak.

Mindennel bőven ellátva jó kedvük kerekedik,
S fölkérik az ügyes majmot: táncolna egyet nekik.

A közkivánatnak enged. „Három a tánc!" ujrázzák,
S általános tetszés-zajjal, tapsokkal jutalmazzák.

Visszavonul most a majom mindnek eleget tevén,
De az irigység és dicsvágy erőt vesznek a tevén.

Kiugrik hát a porondra, bár senkisem kívánja,
Kijelenti, hogy a táncot mint a majom, eljárja.

Esetlenül ropja-rakja, a port ugyancsak rúgja!
Kinevetik, jól megrakják, még nagyobb lesz a púpja.

HOLLÓ-E VAGY VARJU?

A mezőn a szürke varju
Irigyen néz a hollóra,
Mert ennek a károgását
Magyarázzák rosszra—jóra.

Hogy lefőzze, fölrepül hát
Az ut mellett egy fa-ágra,
S onnan krákog le hangosan
Egy utazó társaságra.

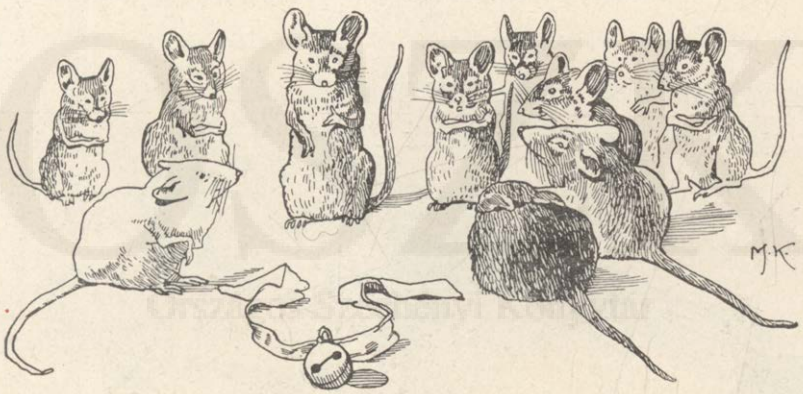

Visszanéz és felpillant rá
Az egyik, és szól nyugodtan:
„Nincs semmi baj! mi mehetünk!
Csak egy varjú hápog ottan!“

AZ EGEREK ÉS A MACSKA.

Országgyűlésre lett híva
Mind a hány egér csak van;
Olyanformán volt megirva
A szétküldött programmban:

‚Arra biztos utat-módot
Ajánlani tessenek,
Hogy macskától az egerek
Meg ne lepettessenek.‘

„Csengőt kell kötni nyakára!“
Lett ott indítványozva.
„„Helyes, igaz, úgy van, éljen!““
Lőn is így viszhangozva.

„Csakhogy ám ki hajtja végre
Ezt a határozatot?“
E kérdésre vágnak ők mind
Kérdező ábrázatot.

A PÁLYÁZÓ SZARKA.

A madarak országában pályadij van kitűzve.
A ki a legszebbik, azé lesz a király melltűje.

A sokat-akaró szarka olvassa a hirdetést,
A mely minden arravalót nemes versengésre készt.

De ő is pályázik arra, hogy elvigye a dijat:
„Csak egy kis furfang kell hozzá, hisz csalni ugyis divat!“

Beröpködi hát a földnek különböző tájait,
S gyüjti a legszebb madarak elhullatott tollait.

Fölékesíti önmagát a sok idegen tollal,
Nem félve, hogy kisülhet rá, hogy csak egy ravasz tolvaj.

Feltünést keltve lépett ki a forró versenytérre,
Mind azt hitte, hogy ezé lesz a szépség pályabére.

Saját toll gyanánt tündökölt rajta az összecsent ék,
Miglen a bírálat során jobban szemügyre vették.

Kitűnt hát, hogy lopott jószág minden ő ékessége,
S leleplezett fölléptének szomorú lett a vége.

Tollait mind kihúzgálták, jókat húzva hátára.
Csúfos vesszőfutás lett hát hamisságának ára.

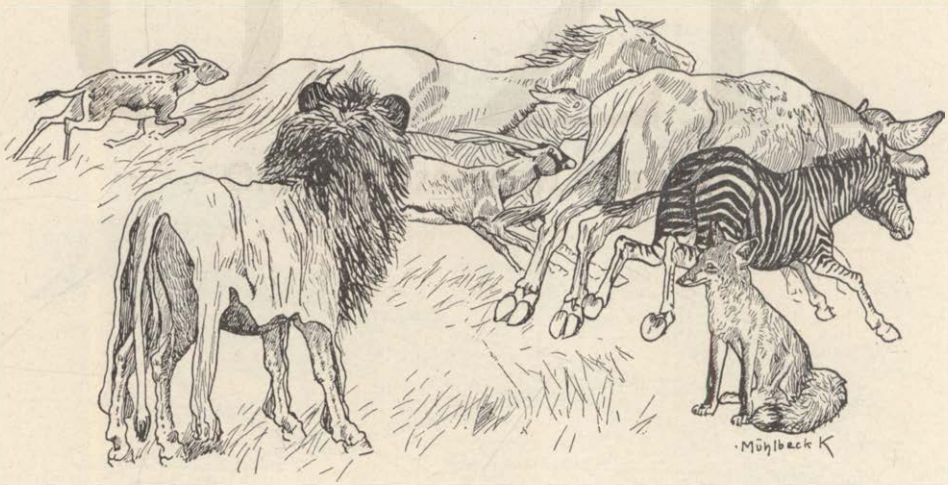

Megkoppasztva belátta, hogy csalárdság jót nem szülhet:
Kárba veszett a fáradság s oda lett a becsület!

SZAMÁR AZ OROSZLÁNBŐRBEN.

Kint száradt az oroszlánbőr,
A szamár azt meglátja;
Egyet gondol: „Belé bujok,
Hadd lám, lesz-e látatja?“

És így ezen hősi mezben
Száguld ki az erdőbe;
Esze nélkül fut a sok vad
A sűrübe előle.

De az éles-eszű róka
Megülve ugy találja,
Hogy a rémületes hősnek
Nincs rendben a szénája.

Elvakítva a sikertől,
Ráordít hát a szamár.
Elhangzott a rémes „iá!“...
Hajh, de vissza színá már!

Láncos adta! a sűrűbe
Is áthallatszik a hang.
Visszagyüjti a futókat,
Akárcsak egy vész-harang.

Veszedelmet zudít rája,
Kinek torkából ez jött;
Felismerve s jól ellátva
Lett így az ál-öltözött.

A CSODAORVOS.

Hogy csudadoktor, Békafi hirdeti nagykurutyolva. Táska fityeg le nyakán, pápaszem orra hegyén.

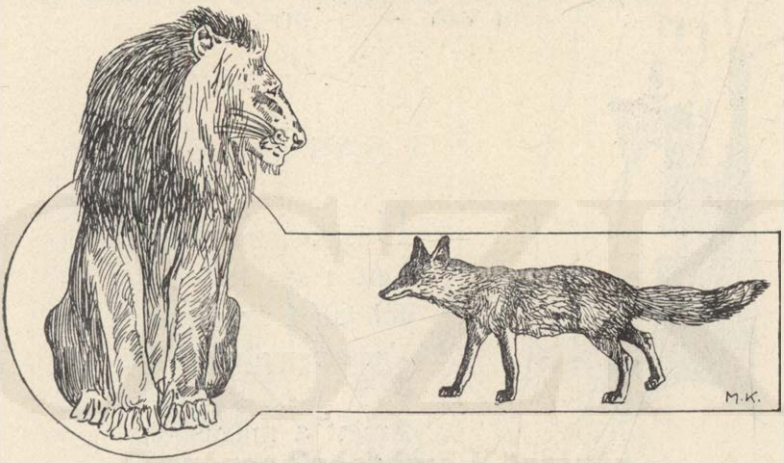

Róka találja ez utján: „Gyógyítsd önmagadat! — szól — dülledtek szemeid, szád pedig egy szakadék; potrohod és a tokád bicegő lábak viszik; így hát: legjobb reklám lesz, hogy ha segítsz — — magadon!“

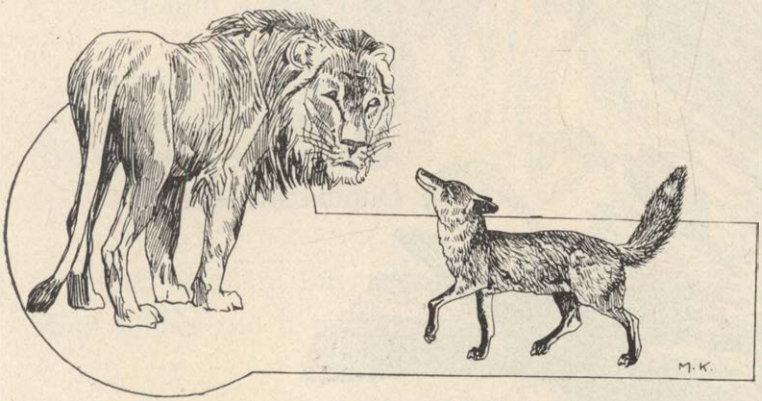
RÓKA ÉS OROSZLÁN.

Róka először jön össze a legelső állattal,
Farkát behuzza és fejét hajtja mély alázattal.

Második találkozásnál feje — farka egyenes,
Sőt mi több, most köszönteni merészel a kis kedves.

Harmadszor már fejét — farkát fennhordja nagybegyesen,
És bizalmasan fecsegni kezd is ő nagykegyesen.

A CSILLAGVIZSGÁLÓ.

Kint a mezőn a csillagok éber megfigyelője folyton az égre tekint, lába elé nem ügyel. A tudomány-keresésben mély árokba zuhan be. A menny titkai közt föld röge ejti meg őt.

Gyarló véges eszével amíg szeme égieket néz: nem láthatja szegény, hogy mi van — — orra előtt.

A SAS ÉS A NYÍL.

Büszke szirt fokáról
Lett a sas lelőve.
Jól talált az ügyes
Vadász nyílvesszője.

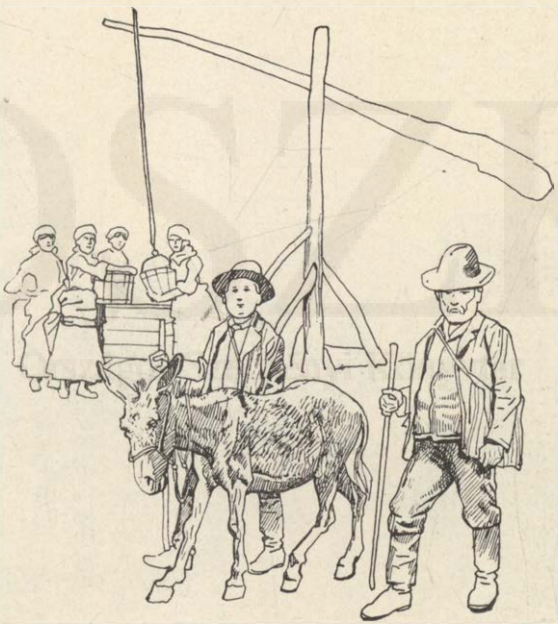
Amint a magasból
A porba lebukott,
Látta, hogy a nyíltoll
Egykor róla hullott:

„Annál sajgóbb sebem,
Mert öntollam ejté;
Akár, ha az embert
Önhiba megejté!“

A MOLNÁR ÉS FIA, MEG A SZAMARUK.

Az öreg molnár és fia a szamarukat hajtják
A város felé, hogy ott azt vásáron majd eladják.

Egy falun át mendegélnek egymás mellett ballagva,
A kívánt cél felé lassan, de biztosan haladva.

A kútnál tere-fere foly asszonynépség ajkáról.
Mind többet tud a másiknak — mint tulajdon bajáról.

„Nini, nézzétek csak, ott la! azt a három jó pajtást "
„Bizonyosan mutogatni viszik ők most egyamást!"

„Tudjátok-e, mért nem ül fel az öreg a szamárra?“
„Biztosan templomba mennek, az pedig a mátkája!“

Össze-vissza igy locsognak a víg vászoncselédek;
Hallja jól az öreg, de hát mért ne incselkednének?!

Ám úgy véli: „„Igazuk van!““ és a füles hátára
Kapaszkodik s igy érkeznek más falu határába.

Gyermeküket vivő anyák jönnek itt velük szembe,
Megállnak és az öreget gucsmolják szemtűl-szembe:

„Óh, te kegyetlen egy zsarnok, ki apának születtél!
Mit véthetett ez ártatlan? hogy ily szívtelen lettél!

Mig te ott kényelmeskedel, majd hogy összerogy fiad!“
„„Igazuk van!“ “ mond az öreg s leszáll a fiú miatt.

Ez űl most fel, de nem soká tarthat köztük a béke,
Mert a község háza előtt ül a falu vénsége:

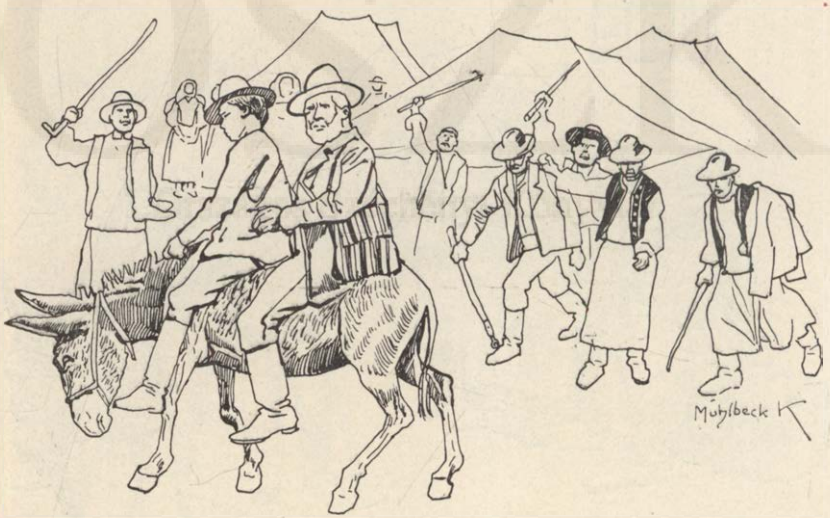

„Hejh, a mai fiatalság! Látjátok-e, hogy millyen?
Roskadó öreg apjához, nézzétek, mily szívtelen!

Mintha vesztőhelyre vinné, irgalmatlan e kamasz!
Óh, lehet-e elég sujtó ellenében a panasz?!“

„„Igazuk van!“ “ mond az öreg, s alig hagyják a falut,
Felkuporodik fiához; ám nehéz lesz most az ut.

Püfölléssel-küzködéssel így érik el a várost;
Célhoz jutva ugy hiszik, hogy megnyugodhatnak már most.

Hiú remény! most jön még csak az igazi haddelhadd:
„Üsd a felső szamarakat! az alsót ölni ne hagyd!“

Ily hangok fenyegetődznek a vásári tömegtől,
Alig bírnak leugrálni s menekülni ütlegtől.

„„Igazuk van! — mond az öreg — fiam veszünk két rudat,
S vállra emelve a fülest fejezzük be az utat.“ “

Hozzálátnak, emelgetik; de a csacsi most végre,
Béketürését veszitve, maga jut emberségre.

Végig nézi két gazdáját, megfordulva felrugja,
S a faképnél hagyva őket, porfelhőbe vesz utja.

Felcihelődik az öreg, füle tövét vakarja,
S öklöt szoritva fenyeget puszta légben a karja:

„„Hejh, emberek, mikor van hát valóban igazatok?
Midőn a cselekvésében ti egy mást igazgattok!“

A KÉT TÁSKA.

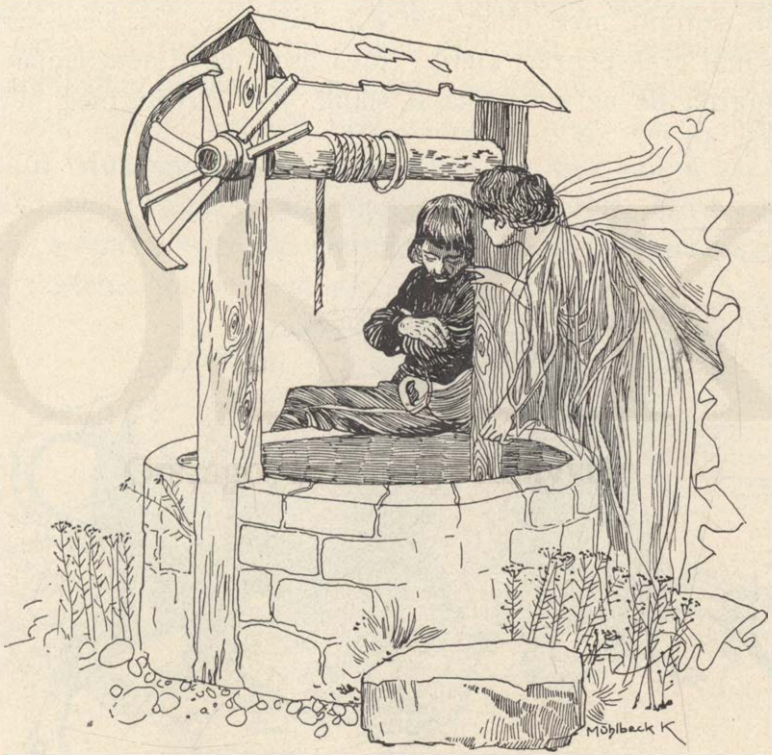
Őskori monda szerint, két táska nyakunkba akasztva lóg le elűl s hátúl, — bennük a sok hiba mind!

A mely elől van — a másé. Látjuk, mert szem elött függ. Hátul csüng a nagyobb. Tömve az, ám — — a miénk!

A VÁNDOR ÉS FORTUNA.

Eltikkadtan űl egy vándor a mély kút peremére,
El is alszik, de Fortuna ott jár szerencséjére.

A szerencse-istenasszony felkölti s igy szól hozzá:
„Ébredj! mig gondatlanságod vesztedet nem okozá.

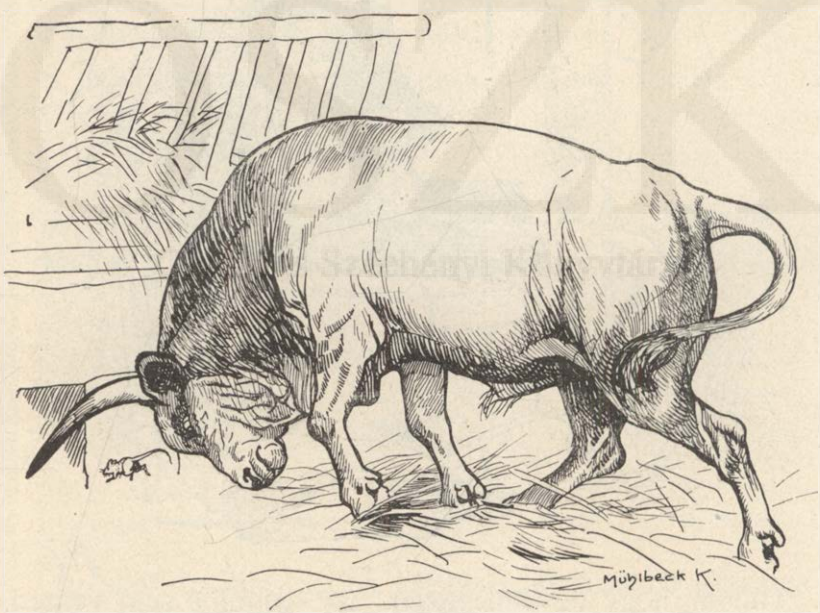
Tudom, hogy figyelmeztetlek, azt semmibe sem veszed,
De a kútban fuldokolva, rám fenyegetne kezed.

Mert a sorsot okoljátok mindíg, gyarló halandók!
Önhibátokat belátni soh'sem vagytok hajlandók!“

A BIKA ÉS AZ EGÉR.

Dulakodó küzdés után nyugszik babhéjain a falu bikája az ólban. Most egyet fordúl és puff! be lett tömve egy egérlik szája.

Az egér is bír önfentartási ösztönnel; így hát hogy meg ne fuljon: nem marad más hátra, mint csak az, hogy a bika hasába lyukat furjon. Ez, a légynek vélt szemtelent űzve, lékelt bőrét meg-megráncigálja; nem használ ez egér ellen semmit, mert most már a húsát rágicsálja. Dehiszen! azt már csak pénzért mérik! (Mészárosa egye nevenapján!) Felugrik, de az egér likába siklik. Azt ugyan meg nem kapja ám!

Neki hát a lyuknak! A szarvával döfi, szurja, vájja, feszegeti; nagyokat fú, kapál, toporzékol. Dühét az egérke csak neveti. Fáradtan dől babhéj-alomjára, de nem álomra, ha' hogy kémlelje — más oldalán fekve — az egeret. Ennek ugyan főhet most a feje!

Fől bizon, ám nem a baja miatt, de hogy hadicselt főzzön ki abban; mert a bika kérődzik, így tehát élvezetben harci kedve csappan. Bután bámészkodik és hunyorgat. Kioson az egér. A bab héja eltakarja a fürge állatkát. A ki meglátná, nincs olyan héja! A túl oldalra kerülve, felmász a bika hátára és csipkedi száz meg száz helyen, akár egy pőcsik; szaru és fark őt el nem kergeti.

Mozdul már a nagy test fölkelésre. De a fülét éri még egy roham. Az egér le — a bika felszökik; amaz lyukba — emez lyuknak rohan. Csakhogy kétfelé, mert az egérke menekülve más likat válthatott. Rejtekhelyéből kikandikálva, bátran nézheti a bősz állatot. Ez neki az üres lyuknak ujfent! Szarvát belé akasztja, hogy az ól megrendűl. Mindegy! Törik vagy szakad, de meg kell őt kapni a föld alól. Tajtékot túr, hisz szakad az róla. Most egy ropp! a szarva belétörik. Öntüzében égve kimerülten összerogy; szeme fénye megtörik.

Sajnálja és neveti az egér. Szeméből csillogó sugárt lövel, s ekként szól: „Tanuld meg jó öregem azt, hogy: Többet észszel mint erővel!“

AZ OROSZLÁN ÉS VADÁSZTÁRSAI.

Oroszlán, róka és szamár mentek együtt vadászatra,
Illetékes osztalékkal az arszlántól megbiztatva.

Kiosztják a szerepeket: oroszlán lesz az állásban,
Mint szaglászó és hajszoló: róka, szamár a hajtásban.

Jó szimattal felkutatva, bődüléssel kiugratva,

Minden vad jó helyre fut és mind teritékre jut. . .

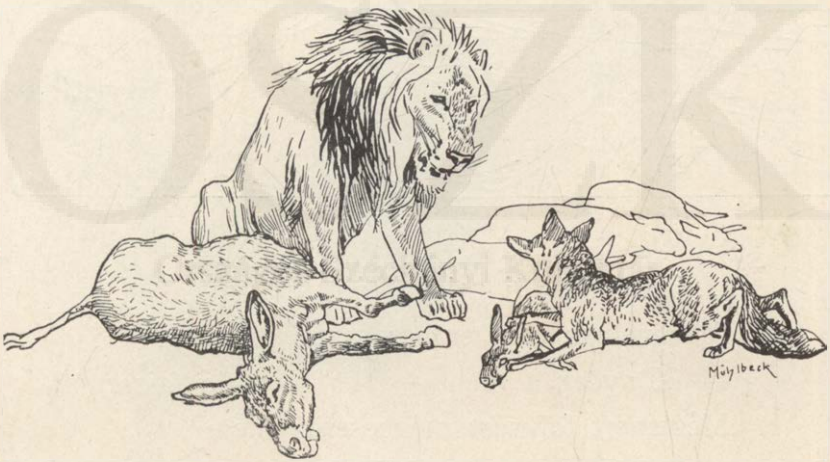
Kezdődik az osztozkodás. „Szamár! vedd elő tudásod!“
Egyenlő három részt osztva, számlálni kezd: „„Első,
másod — —

Ik“ “-et már nem tud mondani, mert az oroszlán lábával
Leterité és így a vad több lett a szegény párával.

„Nossza, róka! te vagy soron! No — ugy értem, hogy te osszad,
De azért igaz részedtől magadat ám meg ne fosszad!“

Ez, farkát has alá huzva, szemeit a földre sütő,
Sunnyi arccal szól: „.Királyom! az én részem — ez a sűdő.“

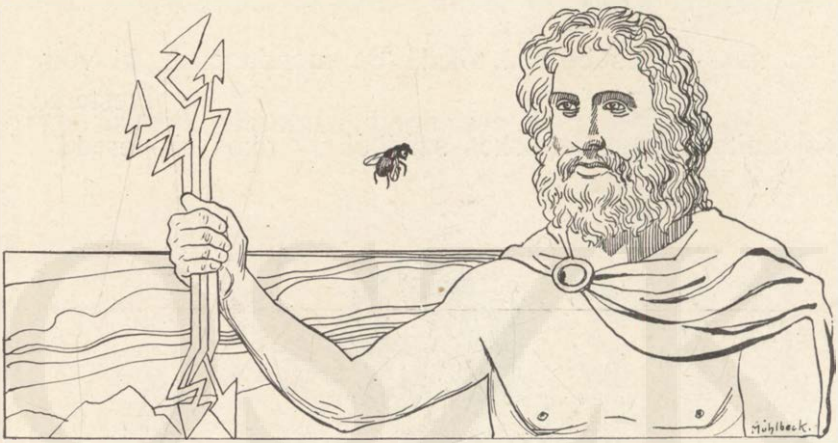
„Ez már helyes beszéd tőled! De mondd csak, ki volt mestered?
Ki tanitott, hogy a torkos szádból ily okos szó ered?“

E kérdésre a bölcs róka — hogy mi történt, látta már —
Alázattal ekként szóla: „.Hát ki más? — mint a szamár!“

A MÉH ÉS JUPITER.

A nőstény méh a legfőbb istennek
Mézet vitt; ez attól el van ragadtatva,
És igy szól: „Kérhetsz tőlem bármit is,
Előre igérem, hogy az meg lesz adva.“

„„Olyasmit adj nekem, óh Jupiter!
A mivel az erős embert vérig sértem,
— Könyörg a méh — mert e rabló fajzat
Mézemért folyvást megkeseriti éltem.““

„Jól van tehát! fulánkkal látlak el;
De tudd meg ám azt is, a mit vele veszel,
— Szól az isten, bánva igéretét —
Ha megszúrsz valakit, ugy te — — belé veszel!“

A PARASZT ÉS JUPITER.

Mély kátyúban feneklett meg a parasztnak szekere;
Jajgatva és könyörögve gondol most Jupiterre:

„Óh, mennybéli úristenem! segits ki e mélységből!“
És a semmit sem tevőre egy hang igy szól az égből:

„„Vesd meg vállad a szekérnek és ne kiméld ökreid;
Segíts magadon és meglásd: az isten is megsegit!““

AZ ELÁSOTT KINCS.

Lusta fiait hogy dologra kényszeritse,
A haldokló apa azt mondta, hogy nagy kincse
Van elásva szőlejében,
Elrejtve a föld mélyében.

A hogy eltemették, azonnal a fiai
Ásót, kapát vettek, és elkezdtek kutatni.
Igy űzték szerencséjüket,
S ezzel földművelésüket!

A szüreten tünt ki, hogy az öreg mit értett?
Kevés volt a hordó, oly nagy és jó termés lett.
Színborukat jól megvették,
Színarany pénzzel fizették.

A TÜCSÖK ÉS A HANGYÁK.

Verőfényes téli napra zsombékjukból a hangyák
Kihordták az élelmüket, hogy romlani ne hagyják.

Egy elgémberedett tücsök bámulta ezt nagy éhhel,
S ámult rajta, hogy honnan van télben ennyi sok étel?!

Rimánkodva esenkedett egy kis alamizsnáért,
Nem gyüjtött, de a koldulás pofájához hozzáfért.

A hangya-köztársaságnak elnöke előlépve,
Étel helyett csak egy kérdést tálal így föl elébe:

„Mit művelt Ön egész nyáron, hogy most kéregetni jár?!“
„„Bizon én csak muzsikáltam, a mig tartott a szép nyár!““

„Ugy hát, ha nem volt ideje dologhoz idejében:
Itt a farsang! zenéjéhez táncoljon most e télen!“

AZ APA ÉS FIAI.

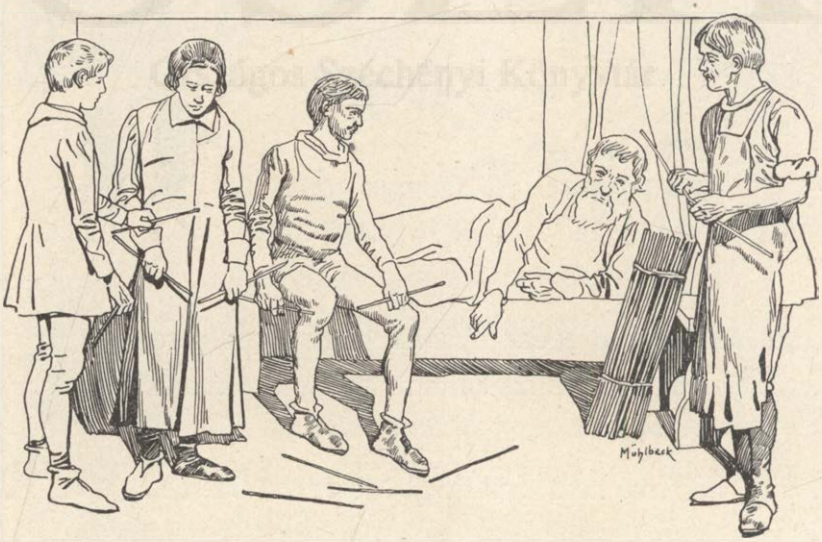
Civakodó testvéreknek öreg édes apja
Fekszik a halálos ágyán s egy nehéz gond rabja:

„Óh, mi lesz a fiaimmal? ha behunytam szemem!...
Igen!... megvan!... jövőjüket láthatóvá teszem.“

Behozat általuk tehát egy rőzse köteget,
S a vesszőkből mindeniknek kezébe ád egyet.

Szól hozzájuk: „Törjétek el!“ Azok összenéznek:
„„Félrebeszél már az öreg? Mi ez? férfi-kéznek!““

Ezt gondolják, de az apa csak váltig biztatja:
„Nagyon is eszemnél vagyok gyermekim, csak rajta!“

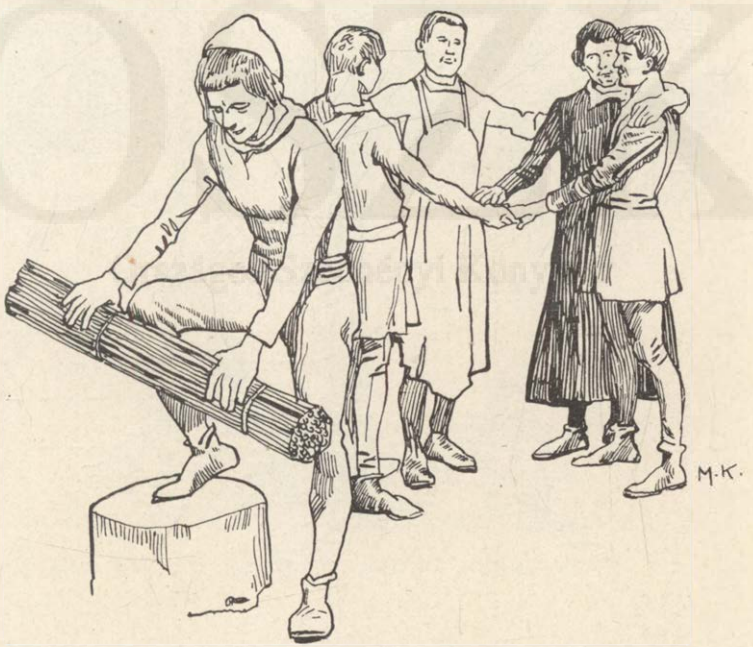
Igy hát, hogy kedvét ne szegjék, játszva széttördelik
A vesszőket s darabjait le- a földre vetik.

„Jól van! De hát adjátok még a köteget ide,
Hogy így, mire példálódzom, lássátok ízibe.“

És a hány gyermeknek apja, annyi vesszőt véve,
Mindeniknek egy ily csomót nyujt át a kezébe.

„Most törjétek, ha tudjátok! hadd látom, ki birja?“
És befutja sápadt arcát az örömnek pirja.

Erőlködnek, de hasztalan; nem törik csomójuk;
Az öreg hát megnyugodva ekként szól hozzájuk:

„Láthatjátok, tanulsága az ím történtnek ez:
Csak összetartás ád erőt, a viszály tönkre tesz!“

SZARVAS A TÓBAN.

Kristálytiszta vizű tónak sima tükörében
Gyönyörködik a hím szarvas ékes termetében:

„Mi díszesek agancsaim homlokom búbjain!
Annál visszatetszőbbek ám vékonyka lábaim!“

Az oroszlán riasztja fel e merengéséből,
Fut, a hogy csak szaladni tud, teljes erejéből.

A síkon a vékony lábak viszik gyorsasággal;
Üldözője alig bir már elég kitartással.

Sürű erdőben rohan most, s egy gally ugy megfogja
Ágas-bogas agancsait mint egy tőr hurokja.

Hiába törekszik onnan, diszét ki nem fejti,
S igy ez őt az oroszlánnak hatalmába ejti.

Sorsával csuffá teszi őt tetszelgési kedve,
Eszére tér, ha későn is, emígy elmélkedve:

„Bajunkból sokszor kiment az általunk lenézett,
Mig vesztünket okozza az, kit szivünk becézett.“

A MAJOM-ANYA.

Nagyúri kedvtelésből Jupiter az állatok országában
Gyerekkiállitást rendel; el is jönnek valahányan.

Egy csillogó érem van kitüzve, a mit a legszebbik kapna.
Ugyan, ily kitüntetésen hát melyik anya ne kapna?!

A majom is elhozza magzatát, oly lapos pedig pofája,
Mintha egy tenyérnyi redves deszkára volna kivájva.

Általános vihogás fogadja a mint keblére öleli,
Mégis boldog önérzettel gúnyszavukra ezt feleli:

„Még ha nem is ő nyerné az érmet, mint e kacajt, föl se venném;
Az lesz, a mi eddig volt ő, legszebb nekem, mert — — az enyém!“

A FUKAR.

A fukar ember eladván összekapart vagyonát mind, érte kapott aranyát egy darab ércbe veré. Tölgyfa tövében a földbe kaparta be mélyen e tömböt, hogy hasznát ne vegye emberi lény sohasem.

Ő maga éj idején ellátogatott sietősen, és ki is ásta, hogy így lelje sovár gyönyörét.

Észrevevén szomszédja ez utját, elmegy utána. Lámpavilág viszi rá, hogy miben áll a dolog? Elviszi az aranyat, s olyan ólmot tesz le helyébe. Visszajön, a mikor az sír, panaszolva ügyét.

Vígasza ez: „Nem használván, neked egyre megy, elhidd, ólom-e hát vagy arany? annyira — — súlyos ez is!“

AZ OROSZLÁN ÉS A NYÚL.

Barázdában a déli meleg napon
Ugyancsak jól alszik egy nyúl;
Óvatosan odáig sompolyog
Az oroszlán, de hozzá nem nyúl.

Egy fiatal szép szarvas szalad arra;
Ez után veti hát magát;
Űzi, kergeti, a hogy csak bírja,
Árkon-tüskön-bokron át- meg át.

Nem egy az ok, a miért ők rohannak.
Míg a szarvas életeért
Ugy fut, hogy szinte repülni látszik:
Űzi az, de csak — ételeért.

Mind nagyobb lesz a távolság közöttük.
Az oroszlán egyet mordúl,
„Ott van a nyúl — gondolja magában —
Jó lesz az is!“ és visszafordúl.

De ennek már csak hült helyét találja.
Bambán nézi s így szól aztán:
„Jó ez nekem! A bizonytalanért
A bizonyosat elszalasztám!“

Az oroszlán és az elefánt

„Milyen irtózatos lárma,
mi borzasztó hangzavar
E kakas-kukurikolás!
mindenünnen elzavar.

Nem képzeled, hogy e hangok
engemet miként bántnak!“
Panaszkodik az oroszlán
az öreg elefántnak.

„„Hajh, mi az mind, a szúnyognak zümmögéséhez képest!?
Ez csak az irtóztató kín. Próbálnád csak egyszer ezt!

Ha csak egy is fülembe buj, majd kibujok bőrömből.
Ez csinál csak karakallát! Mint a vihar ugy bömböl.

Nincs menekvés ő előle! Futva magaddal viszed
Mint rossz lelkiösméretet, mig türelmedből kiszed.

Nyugodj meg hát! E földön nincs tökéletes boldogság.
Ez életben mindenkit húz ilyen vagy amolyan ág.

— A legokosabb állatnak igy hangzik bölcs igéje —
E világon mindenkinek meg van az ő bibéje!““

A FIÚ ÉS A MOGYORÓ.

Egy mogyoróbokor int fapalánkzaton át csalogatva; meg van az alkalom is, jókora lyuk van ezen; épp elegendő, mert a fiú keze abba beférhet. Át is nyúl a gyerek, hogy teli szedje kezét.

Visszacibálná már tele markát a mogyoróval; csakhogy a lyuk kicsi most, ökle azon felakad.

S egy hang szól: „A felét kibocsátván, érd be kevesbbel. A ki sokat markol, biz keveset szorit az!“

A NYULAK ÉS A BÉKÁK.

Egybegyűlt a nyúlnemzedék
Apraja meg a nagyja,
Mert az örökös zaklatás
Őket nyugton nem hagyja.

A vita, hegyzett fülek közt,
Folyik rendes mederben;
Csendes az éj, nem zavarják
Őket a hegytöbörben.

Végig-hosszig Jupiter is
Csak siralmat láthat ott:
„Mint mi, nem teremtett Isten
Több ily gyáva állatot!“

Egybehangzón kifejezést
Adnak azon nézetnek:
„Nincs más hátra! vessünk véget
E nyomorult életnek!“

Megfelelőleg hát ezen
Sötét gondolatuknak,
Öngyilkossági szándékkal
Mind egy nagy tóhoz futnak.

Plics-placs hangok fogadják ott;
A nyúlak meghőkölnek,
De ozt látják, hogy a békák
Előlük vízbe szöknek.

Leülnek hát mind a parton
S egymással összenéznek;
Nem ugranak ők a vízbe;
Vége e föltevésnek!

Egy vonással síró arcuk
Nevetőbe ugrik át,
Mindörökre berekesztik
E kérdésnél a vitát:

„Lám! azt hittük, hogy nálunknál
Gyávább teremtés nincsen.
A ki sorsával békétlen,
Az lefelé tekintsen!“

A HÁZI és a MEZEI EGÉR.

A házi egér meglátogatja
Nagyurias megalázkodással
A mezei egeret, és ott kint
Mulatoznak ugy a hogy egymással.

Kissé vontatott a társalgásuk,
Mert hát köztük a rang és mód nem egy.
Elfeledi ‚házi' Ő Nagysága,
Hogy hát ‚egér' és ‚egér' — — egyremegy.

Itt az uzsonna ideje; hajh, de!
Nincs terített asztal, jól megrakva.
A mivel a ‚más' kinálkozik, csak
Szára-lehajtott kalásznak magva.

E csemegével kezdik és végzik:
„Óh, a táj valóban elragadó!
De hát reméllem, hogy lesz szerencsém,
S én leszek a boldog elfogadó.

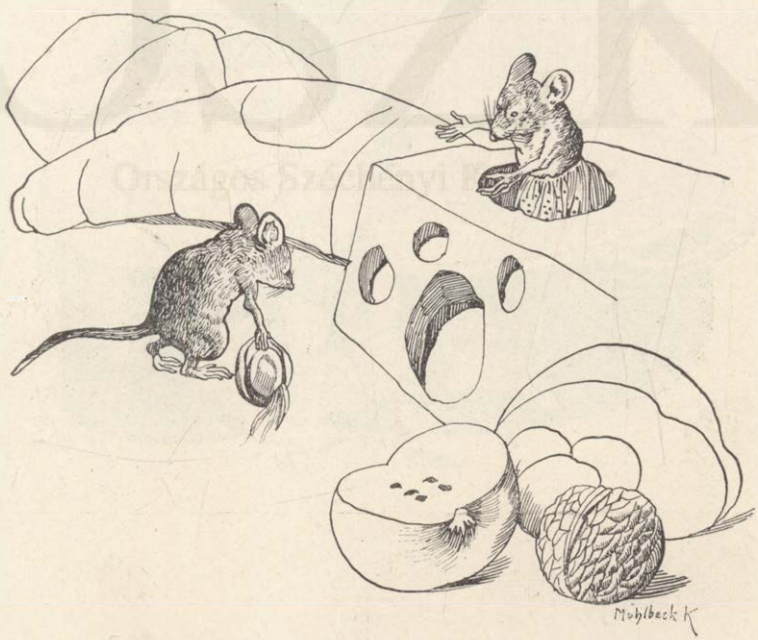

Vagy hát igaz, hogy szerénytelenség
Boldogságommal kérkedni nekem;
De hát mégis csak felemlítem, hogy
Magát mi jókkal vendégelhetem.

Éléskamrám bőven el van látva
Sajt-dió-mogyoró-szalonnával,
Kenyér-sütemény- és édességgel,
Sőt mi több! még egynehány sonkával.

Kivülök lesz egy kis meglepetés,
A mit előre el nem árulok;
Ezt is csak azért mondtam, hogy lássa,
Miképp macskát zsákban nem árulok.

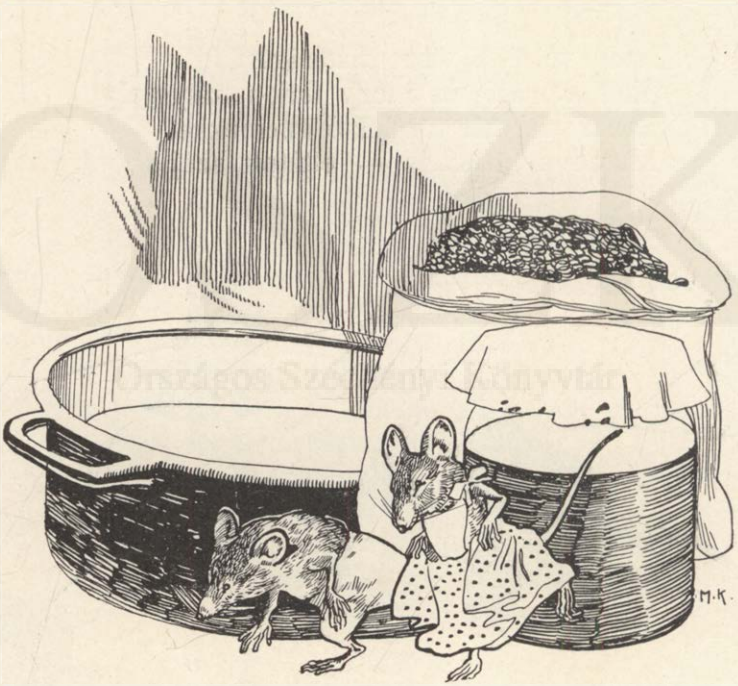
Isten véle! a viszontlátásig!"
Szól a ‚házi' és megy fark-uszálylyal;
Sovár vágytól tündöklő szemekkel
Marad a ‚más' és — eltátott szájjal.

Holdváltozás következte előtt,
Csinosan kimosdva-fésülködve,
Jön a ‚más' a ‚házi'-nak lakába.
A barátság hamar meg van kötve.

Jól esik a háziasszony-szívnek,
Ha vendége nem lát puszta falat.
A megevésénél is édesebb
Mutatni, hogy ott is lóg egy falat!

De csak lóg. Mert hallga! Kulcs nyikorog,
Kilincs zajlik s az ajtó kitárul.
„„Ez hát az a meglepetés, a mit
Ő Nagysága nekem el nem árul?!““

Nincs most idő kérdezősködésre.
Zsupsz! be hamar mindketten egy likba.
Poros, kuszált lesz a csiszolt szőrme.
Hajh, hogy így történt, ez öreg hiba!

„Óh, bocsánat! hogy egyszer igy esett!
Talán önmagától nyílt ki a zár.
Vagy, ha volt is most ittbenn valaki:
Budán is volt egyszer kutyavásár!“

Kint és bent helyre állt a nyugalom;
Ujból elkezdődik a körmenet:
„Nézze csak, kérem, milyen szép darab!
Az egérre kivántatón nevet.“

Nevetne biz, ha a ménkű kilincs
Ismét nem zördülne, és az ajtó,
Csikorgó sarkvasán megfordulva,
Nem lenne ujfent kétegérhajtó.

Szive remeg, foga vacog az ily
Meglepetést nem szokta egérnek;
Elzsibbadt gyomrának idegzete;
Biztató szavak már mitsem érnek.

Megy, de igy szól: „„„Óh ‚te‘ éhenkórász!
‚Te‘! mások kegyéből élősködő!
Ez hát az a feldicsért boldogság?
Százszor inkább vagyok én küzködő!

Kint az én korlátlan terűletem
Lépten-nyomon misem háborgatja;
Inkább vagyok szegény szabad paraszt,
Mint ily silány urhatnámság rabja.“ “

A CSÓKA ÉS A VIZESKORSÓ.

Forrástalan rónaságon, forróságtól eltikkadva,
Száll egy csóka ide-s-tova, hahogy tán vízre akadna.

Ott talál egy vizeskorsót, de szűk ennek nyaka — szája;
Ám szükségben az ész soknak csinját-binját kitalálja.

Kavicsokat szed hát össze s a kancsóba eregeti;
Feljebb-feljebb jön igy a víz, hogy csőrével elérheti.

AZ ELÉGEDETLEN SZAMÁR.

Mert mivelhogy a szamárnak,
Éppen ugy miként sok másnak,
Elméje akkor hibban meg,
Mikor dolga legjobban megy:

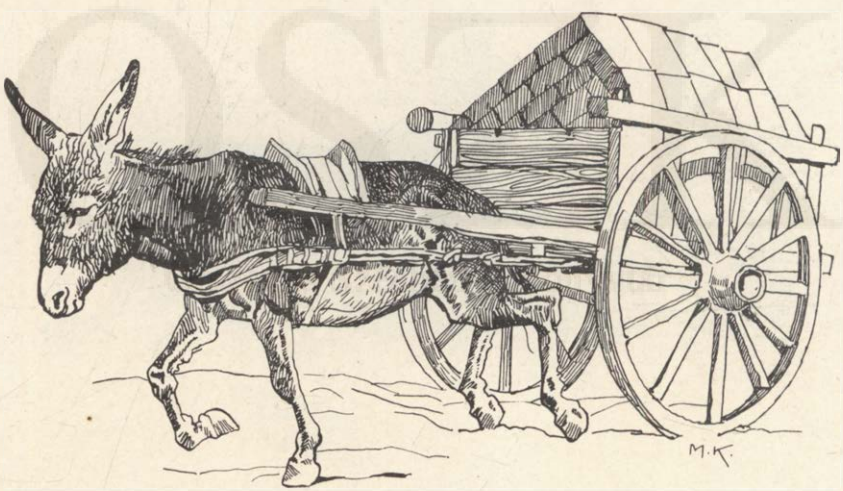

Igy történt, hogy a kertésznél
A mi csacsink se volt észnél,
Mert hát torkig jóllakhatott,
S ez rá — untatóan hatott.

Jupitert hát arra kérte,
Tenne szivességet érte,

Segitené más gazdához,
Hadd jutna már más munkához.

Vágyakozása teljesült,
Téglaégetőhöz került.
Terhes dolga volt itt bőven
S koplalt tőle telhetően.

Könyörg ismét Jupiterhez,
Adná őt egy más mesterhez.
Ujra meg lett ő hallgatva,
S egy tímárnak lőn eladva.

A cserző ugy kihasználja,
Hogy kiáll minden bordája.
Igy sóhajt fel kiaszottan:
„Hajh, míly ostoba is voltam!
Jó helyem meg nem becsültem,
Megérdemlem, hogy elzülltem.

Ez a gazdám, hej! ugy látszik,
Már a bőrömre pályázik,
Hogy mielőbb megszerezze,
És hámszíjnak kicserezze!“

A BÉKÁK ÉS A NAP HÁZASSÁGA.

Híre futott, hogy a nap feleséget venne magának, s a megijedt békák fölkeresik Jupitert: „Óh te hatalmas legfőbb istene égi lakóknak! esdve könyörgi fajunk: tiltsd meg a napnak e nászt!“

„„Mit bánt ez titeket? ti bohók!““ ezt kérdi nevetve tőlük a nagy Jupiter, s így felel a vezető:

„Hogyha magában is ő tavakat szárít s vizeinkből a szárazra szorít, hol pedig élni nyomor: gondold meg, mi lesz úgy mivelünk, ha családapa lészen, s őt ama munkában — — kis napok is segitik!“

AZ ELLENSÉG KÜRTÖSE.

Kézrekerült hadikürtös a győztes büszke vezértől ily választ nyer, a mint életeért könyörög: „Fegyvert nem ragadál, ám meg kell halnod azért, mert harc-riadód növelé a katonák erejét!“

A SAS ÉS AZ ÖKÖRSZEM.

A madarak vetekedtek, hogy ki repül magasabbra? A kis ökörszem a sas szárnya alá buvik el. Felhőknek hona már, hova a sas szállva fölérhet, s ott az ökörszem elő bujva, fölébe röpűl.

Itt lent ám kiderűlt a csalás. A kis állat azóta üldöztetve szökik tüske-garádja közé.

AZ EMBER ÉS AZ OROSZLÁN.

Egy úr szelíditett oroszlánnal
Együtt sétál szobros díszkertjében,
S a regebéli nagy Herkulesnek
Tizenkét hőstettét ábrázoló
Alakjai között mennek éppen.

„Nézd csak, itt la! nemeai ősöd!
— Évődik emberünk az arszlánnal —
Láthatod a mint az én elődöm,
Minden öldöklő fegyverzet hiján,
Legyőzte a tiédet karjával!“

„„Oly rég történt, hogy tán igaz se volt!
— Felel igy erre az állatkirály —
De ha mi, rajtatok nyert győzelmink
Dicsőitő szobrait emelnénk:
Több lenne, mint valahánycsak itt áll!““

A HAZUG PÁSZTORFIÚ.

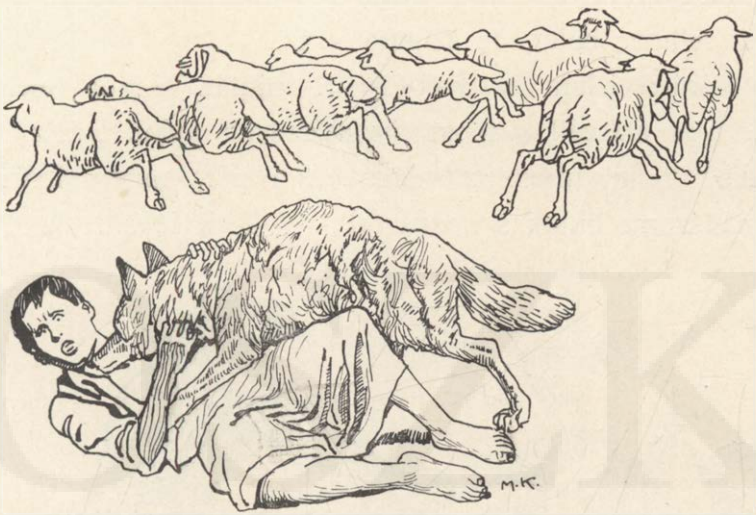
Falu alatt az erdő szélében
Legelt a nyáj, és a pásztorfiú
Széles jó kedvében
Tréfát akart űzni.

„Segitség, segitség! Itt a farkas!
Mindjárt megesz!“ Kiabált hát ekképp . . .
Előrohant a nép,
Hozva fegyvereket.
De a farkas helyett nevetve találták
A pásztorgyereket.

„Ijeszteni akartalak csupán.
Lám, hogy felültetek jó emberek!“
Szólt hetykén a gyerek.
És azok bosszusan
Mentek dérrel-durral vissza a faluba,
Csakhogy ám okultan.

Egyszer aztán a farkas csakugyan
El is jött . . . A fiú kiáltozott
Mint egy elkárhozott.
Iszony gyült hangjába.
De nem hittek neki, nem is mozdult senki,
Ugy hagyták magába'.

Megállt és körülnézett a farkas.
Láttára, nagy réműlete miatt
A nyáj széjjel riadt,
Ugy hogy nyoma veszett.
És a hazug fiú az éhes ordasnak
Zsákmányául esett.

Ezt hallva, a falu bölcse így szólt:
„A kit egyszer hazugságon kapnak,
Ha igazat mond is,
Nem hisznek már annak!“

MERKUR ÉS A KÉT PÓR.

Fát vágván a szegény napszámos egy ízben a parton, görcsre akad s abban eltöri fejszenyelét, sőt a lepattant balta a mély folyam-árba repűl be. Merkurt kéri a pór, vajha segitne baján!

Megjelen istene mint búvár s a vízbe merülve, onnan a mit felhoz: balta, de színarany az.

Kérdi: „Nem ez volt-é?“ S miután tagadó felelet szól, újra alászáll s most tiszta ezüstöt ajánl. „„Ez se enyém!““ igy mondja szerényen a pór, mire Merkur harmadszorra bukik s hozza fel — — az igazit.

„Lásd, a miért igaz ember vagy, hát mind a tiéd ez, — gazdag léssz ezután!“ Istene szól s tova megy.

A szomszéd valahogy megtudja kalandos esetjét: „.Úgy teszek én is hát s majd okosabb leszek én!“

Elviszi baltáját, mely egyetlen kincse szegénynek, s a kitudott helyen azt vízbe hajítja mohón. Jajgat nagy ravaszúl s könyörög; hát ott terem ismét szárnyaival Merkur s kérdi keserve okát. „.Óh uram! a vagyonom, baltám itt vizbe esett be. Elvesztém kenyerem. Nélküle árva vagyok!“

Most is arany baltát hoz a mélyből gyorsan az isten, s még nem is ér vele fel, kapkod utána e pór. „.Ez volt, ez!“ kiabálja, de Merkur visszataszitja és az arany fejszét visszasülyeszti legott.

S igy szól: „Mert hazug ember vagy, hát ím elitéllek: nemcsak nem kapod ezt, sőt — odavesz tied is!“

AZ AGGASTYÁN ÉS A HALÁL.

A zúzmarás fagallyakon vége a zöld lomboknak;
Nincs madár-dal, helyette csak a harkályok kopognak.

Kint az erdőn a nagy csendbe csoszogás zaja vegyül — —
Egyszercsak egy görnyedt alak bukkan ki a fák megül.

Egy aggastyán hátát nyomja felszedett fa nyalábja,
De mellé kilencven évet hordoz még a két lába.

Gémberedett teste izzad, arcát verejték futja,
Pedig rongyos kis köpenyét a szél ugyancsak fujja.

Leül vagyis inkább roskad egy kidűlt fa törzsére.
Kínnal gyűjtött galyfa-terhe szétesve hull mögéje.

Könyeznek bágyadt szemei, lankad benne az erő,
És köhécselő melléből ily sóhajtás tör elő:

„Minek már nekem az élet? Jobb lenne már meghalnom.
Megszűnnék a nélkülözés, meg a gyötrő fájdalom.

Óh jövel te édes halál! Te egyetlen hű barát!
Vedd le összetört vállamról az élet terhét-baját!“ . . .

Látomány-e vagy valóság, de hát csak nagyhirtelen,
Lámpa- és kaszával kézben, a halál ím megjelen.

Az aggnak fonnyadt arcáról rémület tükröződik,
És a csontváz vigyorogva ekként kérdezősködik:

„„Hívtál ugy-e? no hát, mi kell? Felelj rögtön, szaporán! Sok a dolgom, ne tétovázz! Nem jöttem elég korán?““

„Óh dehogy nem, még nagyon is. Fogadd érte hálámat . . . Kérlek, kösd össze és add fel hátamra nyalábfámat!“

EGY IGAZ EMBER.

Kenyeret és látványosságot követel
Róma utcáin a zajongó néptömeg.
A zsarnokság szoktatta erre rá,
Szabadságvágyát hogy ez által ölje meg.

De izgató s borzalmas legyen a látvány!
Folyjon a vér! mert ennek párolgó gőze,
Mint kábító szeszé, a fejbe száll,
Ha — a másé, s neki hozzá semmi köze.

A színkörben ezren meg ezren szorongnak.
Idegrendítő látványt igér a porond.
Az áldozat egy, a szabadságért
Rajongó, itt hát kacagni való bolond!

Szabad lesz ő ismét, ha egy oroszlánnal
Párbajt víva ő kerül ki majd győztesen.
Kiéheztették mindkettőjüket,
Hogy így az esély mindkét részről egy legyen!

„Ereszd ki már!“ kiáltja türelmetlenül
A buta csőcselék, mely csupa szem és fül.
Az a hang ez, mely megváltójára
„Feszítsd meg!“-et kiált ész s irgalom nélkül.

A meztelen férfi a körközépen áll.
Összefont karokkal nyugodtan néz körül.
Szeméből szánakozás tekint ki,
Nem maga — de e nép miatt, mely így örjül.

De ím, a lobogókkal és szőnyegekkel
Diszített páholyába a kényúr belép.
Az ő megérkezésére vártak,
Az előadást hát nem kezdhették elébb.

Felhuzzák a ketrecnek vasrács ajtaját.
A kieresztett oroszlán nagyot szökik.
Lélekzetét mind visszafojtja már;
De a mi most jön, azon mind megütközik.

Az oroszlán, mint egy hunnyászkodó öleb,
Farkcsóválva közelit áldozatához,
Hizelkedve kezét-lábát nyalja,
S ugy néz fel hozzá, mint parancsolójához.

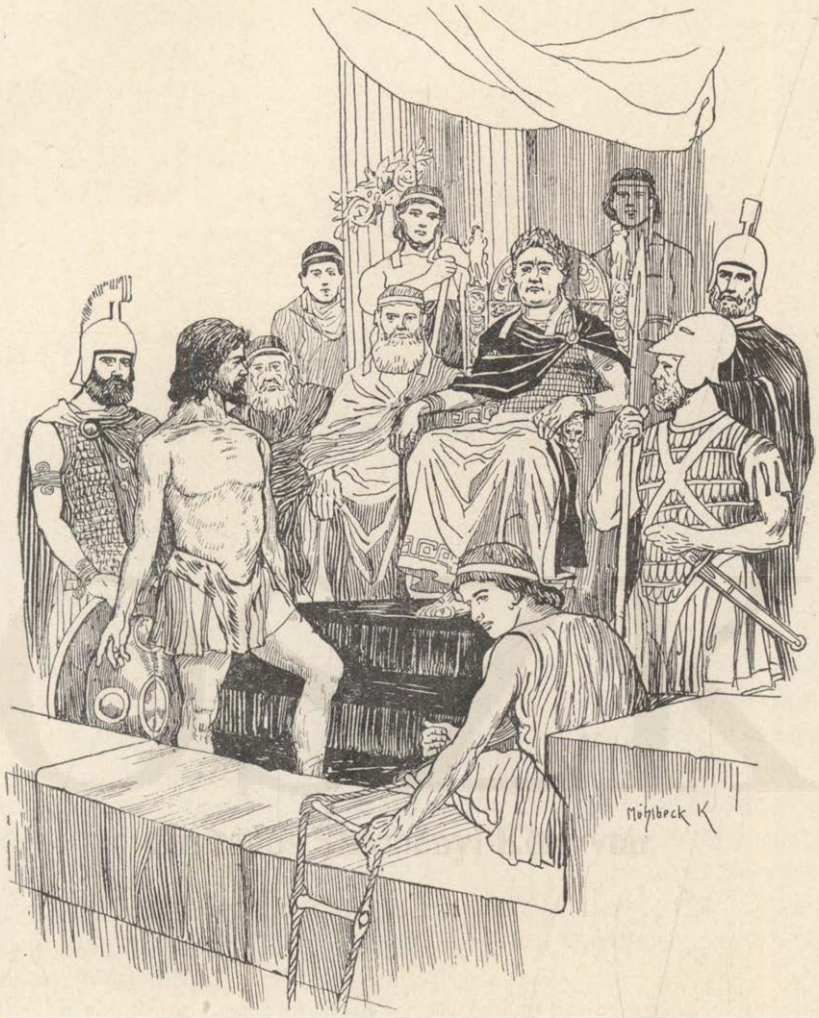
Az ámulás moraja hullámzik széjjel.
A zsarnok szíve is megdöbbenve dobog
„„Szabad vagy ismét! jöszte fel hozzám!
Megmentésedre ím kötélhágcsót dobok!“ “

Két vérszomjas királyt győzve le, áll ott fent
Az egyszerű ember, égre emelt fővel.
Istenre gondol, s e rejtély nyitját
Ekként adja elő meggyőző erővel:

„.A forró öv alatt harcoltam népjogért.
Egyszer erdőben oroszlánra akadtam,
Kinek lábát erős nyil furta át,
S nagybetegen feküdt egész ellankadtan.

Megsajnáltam az igy szenvedő állatot.
Kihúztam testéből a rozsdás vasércet,
Kimostam és bekötöztem sebét;
És szívem boldogító megnyugvást érzett.

Bizonynyal szemem rávetett tekintete,
Mint gyász-sötét éjben villám cikázása,
Ez állatnak emlékezetében
Megvilágítá a multat, hogy azt lássa! . .

Ezen történetem minden ember előtt
Arról örökigaz tanúságot tehet,
Hogy Istent félve mitől se féljünk,
Mert csudákat müvel a jó cselekedet!“

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

FÜGGELÉK.

Ezópus életrajza

Hogy ki volt Ezópus (Aizóposz, Aesopus, Aesop)? e kérdésre teljesen megbízható válaszunk nincs.

Némelyek még azt is kétségbe vonják, hogy egyáltalában létezett volna. S így e tekintetben az ó-kor legnagyobb költőjének, Homerosznak dicsőségét osztja. De hát miért ne élhetett volna?

Mások, neve és feketés bőrszíne után ítélve, úgy vélekednek, hogy Ethiopiából származva és Egyiptomban a mesék ösmeretét megszerezve, mint tanító került volna Frigiába. S ez a legvalószínűbb.

Az általánosan utána írt életrajzi adatokat a XIV-ik század közepe táján élt Planudesz konstantinápolyi szerzetes följegyzései nyomán bírjuk. Hogy mennyire megbízhatók ezen, előttünk ismeretlen forrásokból merített adatok, elképzelhetjük, ha meggondoljuk, hogy azok mintegy 1900 esztendővel lettek Ezópus élete után megírva. A XVII-ik században élt Meziriák tudós jezsuitaszerzetes igyekezett is e följegyzéseknek főleg Ezópus külsejére vonatkozó részét alaposan megcáfolni.

Ezen Planudesz-féle életrajzi közleményekből azok, a melyek nincsenek érdekesség avagy elmésség híjával, legyenek itt összeállítva, mint egy mozaik-képnek apró színes kavicsai.

Tehát ezek szerint:

Ezópus, Krisztus előtt körülbelül 600 esztendővel, született Frigiának Amorion nevű helységében, rabszolga szülőktől.

Személyleírása következőleg hangzik: lőcslábú; pókhasú; púpos-hátú; széles, törpe-termetű; rövidnyakú; nagy- és csúcsos-fejű, lapos orral, és lepittyedt, húsos, veres ajkakkal; feketés bőre szőrrel fedett; rekegő hanggal dadogva beszél...

Mint rabszolgának eleinte az athenei Demarkhosz a gazdája. A kertész, uruknak kedvenc eledelét, nehány érett fügét hoz be. Az úr éppen fürdőbe készül menni, s e miatt a fügéket egyik szol-

Ezópus életrajza

gájának adja át megőrzés végett, hogy azokat neki majd hazajövet tálalná fel. A szolga egyik társával összebeszél, s hogy az éleseszűsége miatt irígykedve nézett Ezópuson bosszút álljanak, elhatározzák, hogy a fügéket megeszik, és hogy az úr előtt majd őt fogják azok megevésével vádolni. A két cinkos minden egyes falatnál nevetgélve mondogatja: „A te veszedelmedre, te szegény Ezópus!“ — A fürdőből hazaérkezett úr követelvén a fügéket, a két jómadár azt vallja, hogy azokat Ezópus az éléskamrából kilopván, felfalta. Az előkiáltott szegény Ezópus a vád hallatára ijedtében egy hangot sem bír kiadni; azonban hirtelen kiszalad a konyhába s onnan egy nagy csupor lágymeleg vízzel tér vissza; nehány hatalmas kortyot nyel le az undorítóan langyos folyadékból, s ujjával torkába nyúl. Miután aznap még mitsem evett, a megivott víznél egyebet sem ád ki magából. De ekkor már kéri gazdáját, hogy vádlóival szinte ugyanazon ‚vízpróbát‘ vitesse végbe. Ez meg is történik, s az elfogyasztott fügékkel együtt a két cimborának álnoksága is napfényre kerül. — —

Kint a mezőn foglalatoskodván, Artemisznek (Dianának, a vadászat istennőjének) azon a vidéken járatlan s eltévedt papjai, egészen elcsigázottan, kérik őt, hogy igazítaná őket a városba vezető útra. Szerény tehetsége szerint megvendégelvén, jó darabon elvezeti őket a kivánt irányban. Azok égre emelt kezekkel, fohászkodva hálálkodnak. Visszatérve, elfáradtan egy fa árnyékában elalszik és álmodik. Álmában megjelen előtte Tykhe (Fortuna), a szerencse istennője, s hebegő nyelvének kötelékeit feloldván, csengő érces hanggal és a mesemondás tehetségével ruházza fel őt. Alvásából fölébredvén, ez álomnak megvalósulását tapasztalja. — —

A rabszolgák felügyelője, Zénász, az egyikkel valami kis mulasztás miatt rendkívül kegyetlenül bánik. Ezópus szemrehányást tesz neki s fenyegetődzik, hogy uruknál be fogja őt vádolni. A meghökkent Zénász, hogy megelőzze, besiet a városba s feldúlt arccal nyit be ura szobájába. Ennek kérdésére, hogy mi lelte, lelkendezve adja elő, hogy egy nagy szerencsétlenséget jelentő csuda történt kint a mezőn, amennyiben a vakogó Ezópusnak a nyelve úgy pereg, akár egy szélkerep; s nem áll be a szája, úgy káromolja őket. A babonás gazda neki ajándékozza Ezópust, hogy tegyen vele amit akar.

Csakhamar ezután egy kereskedő vetődik arra, kinek azon kérdésére, hogy nem volna-e eladó barma, Zénász Ezópust ajánlja föl nagyon olcsó ár mellett való megvételre. „Hol vetted ezt a főzőfazekat? Ember-e ez, avagy egy fa-tőke? Ha szavát nem hallanám, azt kellene hinnem, hogy egy felfútt hólyag!“ mondja gúnyosan

felkacagva a kereskedő és sértődve megy további útjára. De Ezópus utána szalad és rimánkodva kéri, hogy venné meg őt; ha másra nem, hát legalább arra jó lesz, hogy vele otthon síró-rívó gyermekeit ijesztgesse. Ezen különös önajánláson nagyot nevet s visszafordulva kérdi a kereskedő Zénásztól: „Mi hát e hitvány fazéknak az ára?“ „„Három batka!““ feleli ez. A kereskedő kiveti érte a 3 réz-fillért ezt mondván: „Mit se vettem, mit se költöttem!“ s viszi magával az így megvásárolt Ezópust.

Nehány nappal rá Kis-Ázsiába, Efezusba vásárra készül a kereskedő rabszolgáival s egyéb árúival. Gyalog történik az utazás, és az élettelen portékákat az élőknek hátukon kell cipelniök. Az indulás előtt kéri Ezópus társait, hogy legyenek tekintettel az ő nyomorék voltára, s engednék meg neki, hogy a málhák közül ő a legkönnyebbet választhassa ki magának. Mindnyájan méltányosnak találják ezen kívánságát; azonban mennyire el kell ámulniok, midőn arra kéri őket, hogy adják fel hátára a kenyerekkel telt nagy kosarat, amelyet különben két embernek kellett volna vinni. Majdhogy összeroskad alatta, s minden erejét össze kell szednie, hogy képes legyen velük együtt haladni. De jön a dél s ezzel az ebédelés ideje. A kenyerek nagy részét elfogyasztja a nagy szolgahad. Jóval könnyebb lesz már a nagy teher! Hát még az esteli és a reggeli falatozások után! Úgy hogy nemsokára üres kosarával, vígan fütyörészve könnyedén lépdel szolgatársai előtt.

A kereskedő jó vásárt csinál; eladja minden árúját; csakis 3 rabszolga, közöttük Ezópus, marad nyakán. Áthajózik velük a közeli Számosz-szigetre, hogy ott túladjon rajtuk. A rabszolgák egyike nyelvtanító, másika pedig zenetanár. Ezen, különben is szemreváló ifjakat csinosan felöltözteti, míg a visszataszító külsejű Ezópusra zsákvászonból készült gunyát ad. A piacon egymás mellé állítja fel őket; kétszélrül a nyelvészt és a zenészt, közbül pedig Ezópust. Arra sétál tanítványaival a bölcselkedő Kszántus, kinek feltűnik e különös csoportozat; s miután különben is szolgára van szüksége, közelebb lép hozzájuk. „Mely hazának vagy a fia?“ kérdi a zenésztől. „„Kappadóciának““ feleli ez. „És vajjon miben vagy járatos?“ kérdezi tovább. „„Mindenben!““ válaszolja a zenész. Ezópus mosolyog e feleleten. „Hát te milyen hon fia vagy?“ tudakolja Kszántus a nyelvésztől. „„Lídiai vagyok,““ mondja a kérdezett. „És ugyan mihez értesz?“ firtatja tovább a bölcselkedő. „„Mindenhez!““ szól rá a válasz. Ezópus most már hangosan felkacag. Miután Kszántus e szolgák árát, az 1000 és 3000 batkát sokalja, tovább készül menni, ügyet sem vetve Ezópusra. A tanítványok azonban felhívják rá figyelmét és szorgalmazzák, hogy venné meg őt, árát majd ők fizetik. Vissza-

Ezópus életrajza

és felé fordulva kérdi hát Kszántus: „Mily nemzetségű vagy?“ „„Amint láthatod is, én fekete nemzett-ségű vagyok,““ mondja Ezópus. „Látom, — szól ismét a kérdező, — de azt szeretném tudni, hogy honnan van származásod?“ „„Nekem?! — hát honnan volna máshonnan, mint az anyámtól!““ „Jó jó, de arra vagyok kiváncsi, hogy hol születtél?“ „„Anyám sohasem mondta meg azt nekem, hogy magas avagy alacsony volt-e a hely, a hol születtem.““ „Mit tudsz?!“ faggatja tovább a bölcselkedő. „„Semmit!““ feleli a törpe. „Hogyan értsem ezt?“ kiváncsiskodik a gazdája lenni akaró. „„Hát csak úgy, — válaszolja Ezópus — hogy ha ezek itt jobbról és balról már mindenben jártasak és mindenhez értenek, úgy nekem tudnom már semmit sem hagytak hátra!““ „Ugyancsak ékes elméjű, de annál éktelenebb külsejű vagy!“ jegyzi meg a bölcselkedő. „„Egy igazi bölcsnek mindenkor csakis a belső — és nem a külső ékességet kell keresnie! Ne színemet, de szivemet tekintsd!““ vág vissza Ezópus. Az ára felől tudakolt kereskedő azon hiszemben, hogy csak csúfot akarnak belőle űzni, bosszúságában kijelenti, hogy ha a más kettőnek egyikét vagy másikát megveszik, úgy e szörnyszülöttet ráadja szerzőül. Végre is azonban egy potom árban megegyeznek, amit a tanítványok lefizetnek. — Az összeverődött sokaság nevetgélve, kiváncsian tudakozódik az eladónak és a vásárlónak kiléte után; de ezek restelkedve hallgatnak; mire Ezópus jó kedvvel, harsány hangon így szól: „Ha úgy a régi — mint az új gazdám szégyenlik magukat miattam, úgy bocsássanak szabadon!“ Hangos kacagástól kísérve viszi magával haza a bölcselkedő Kszántus új rabszolgáját, az őt követő Ezópust.

Amint hazaérkeznek, az előre ment Kszántus feleségének enyelegve mondja, hogy egy gyönyörűséges szép rabszolgát vett és hozott magával. Ahogy tehát Ezópus a szobába lép, a várakozásában csalódott asszony haragtól szikrázó szemekkel tekint férjére és dühtől indulatosan ily szavakra fakad: „Bizonyára csak az én bosszantásomra vetted e förtelmes jószágot, hogy irtóztató útálatosságával kiűzzön házadból. Jól van! elmegyek! csak add ki a hozományomat.“ „„No Ezópus! erre felelj, ha tudsz!““ szól Kszántus új szolgájához. „.Ereszd el, hadd menjen a pokolba!“ válaszol ez merészen, lábával toppantva. Majd az asszony felé fordulva, s ujjával őt megfenyegetve, ekként dévajkodik: „.Ej, ej! jó úrnőm! hát neked helyettem egy szép ifjú szolga köllene, a ki talán majd okot szolgáltatna arra, hogy szép híredet költenék?!“ Ezután állásba csapva magát, szavalva így folytatja: „.A viharos tenger háborgó hullámzása irtóztató — a megáradt folyam fékevesztett rombolása borzasztó — a tűzvész, az orkán, a földrengés dühöngő pusztítása

iszonytató — a nyomor és a nyavalya ezer és ezer gyötrelme szörnyű és elviselhetetlen — — de egy rossz asszony mindezeknél nagyobb — szerencsétlenség!" A mosolyra indított fiatal szép asszonyka, elpirulva így szól férjéhez: „Akárhol vetted is, de mulatságos egy fickó ez! s én iránta kiengesztelődtem." „„Hallod-e ezt Ezópus?"" nevetgél gazdája. „.Hallom bizony! — válaszol udvariasan a kérdezett — és ezentúl sohasem fogom magamat szerencsétlennek érezni, mert egy szép asszonyt — a ki nem szeret bennünket — megengesztelni nem is oly könnyű dolog ám!" — —

Kszántus, hogy különféle zöldséget vásároljon össze, Ezópussal egy kertben van. A kertész, mialatt csomócskáit kötözgeti, így szól hozzá: „Engedd meg jó uram, hogy mint bölcs emberhez, hozzád kérdést intézhessek egy előttem megfoghatatlan mindennapi tapasztalásom felől. Honnan van ugyanis az, hogy azok a növények, a melyeket én vetek avagy ültetek, s a melyeket gondosan öntözök és ápolok, később csiráznak, fakadnak és kevésbbé nőnek, fejlődnek, mintsem azok, a melyek csak önmaguktól bújnak elő a földből?!" Kszántus, miután a rejtély nyitját nem képes megtalálni, csak ötölhatol, rangján alól levőnek mondván, hogy ilyen dologról ilyen helyen értekezzék és csakis az isteni gondviselés ilyeténképpen való rendelésére tud hivatkozni. Sürgős teendők ürügye alatt elkotródik, szolgájára bízván, hogy ilyen kicsinyes dologban majd, ha tud, ő adjon felvilágosítást. Ezópus ekképpen fejti meg a töprengő kertész kérdését: „„Ha egy özvegy asszony, kinek gyermekei vannak, férjhez megy egy özvegy emberhez, kinek elhalt feleségétől szinte maradtak gyermekei: nemde ez asszony ezen férje gyermekeinek csak mostoha anyjuk lesz, míg a saját szülötteinek mindig édes anyjuk marad. Igy cselekszik a mi föld-anyánk is. Azok a növények, a melyeket te vetsz és ültetsz belé, neki csak mostoha gyermekei; míg azokat, a melyeknek csiráit méhében hordozgatja, úgy tekinti, mint tulajdon édes gyermekeit. Csuda-e hát, ha ezeknek táplálásáról sokkal jobban gondoskodik?!"" — —

A bölcselkedők a fölött vitatkoznak, hogy mikor lesz e földön a legnagyobb zűrzavar? „Akkor, — szól közbe Ezópus — mikor a halottak fel fognak támadni, mert mindenik követelni fogja azt, a mivel e világon bírt." — —

Addig-addig fenyegetődzött Kszántusnak makrancos felesége azzal, hogy otthagyja urát, míg ezt csakugyan meg is cselekedte s atyjának házába költözött. Az elhagyott férjnek minden képzelhető békéltetési kísérlete hasztalan volt. Ezópus megsajnálja búslakodó gazdáját s így szól hozzá: „Ne szomorkodjál jó uram! én kezeskedem arról, hogy feleséged holnap önként, még pedig sietve fog

Ezópus életrajza

hazajönni és többé el nem hagy.“ Másnap reggel, hátán egy nagy kosárral a piacra megy és ott minden kigondolható, drágánál-drágább élelmi szereket vásárol össze s ekként szinte a rogyásig megrakodva, hazafelé vezető útját azon az utcán át veszi, a hol gazdája apósának háza áll. A kapuban egy szolga ácsorog, a ki őt nem ismeri, de a kit ő megszólít, hogy nem volna-e náluk szép hízott aprólék eladó, mert menyegzői lakomához kellene az. „És ugyan kinek a lakodalmához?“ kérdi e szolga. „„Hát a gazdám, Kszántus filozófus házasodik, és holnap lesz az eljegyzési nagy ünnepély.““ A szolga e név hallatára besiet a házba s ott elbeszéli az esetet. — Ezópus még jóformán haza sem ér, s már is ott terem az asszony kipirult arccal és könnyező szemekkel nyitva be álmélkodó urának szobájába: „Csak azért is! megmutatom, hogy a míg én élek, addig más feleséget nem veszel magadnak!“ Szól és ott marad. — —

Gazdájától azon utasítást nyervén, hogy ebédre hívott vendégei részére szerezné be egyszer azt, amit legjobbnak és leghasznosabbnak, egy másszor pedig azt, a mit legrosszabbnak és legkártékonyabbnak tart: mindkét alkalommal nyelvet és mindig, csak nyelvet tálal föl. „Mert — úgymond — a nyelv az, ami az ember életében a legjobb és leghasznosabb — de egyszersmind ami a legrosszabb és legkártékonyabb dolgok okozója szokott lenni.“ — —

Az utcán találkozik a város főbírájával. „Hová mégy?“ kérdi ez tőle. „„Magam se tudom!““ feleli foghegyről Ezópus. E viselkedése által megsértve, a bíró felgerjedt indulatában parancsot ad poroszlóinak, hogy a hencegő rabszolgát elfogván, kísérjék börtönbe. „„Hát nem igazat szóltam? Hisz', eszem ágában sem volt, hogy tömlöcbe menjek!““ A bíró egy jót nevet e válaszon s útjára bocsátja. — —

Elküldi gazdája a fürdőbe, hogy nézné meg, ha vajjon sokan avagy kevesen vannak-e ott? A fürdő tele van néppel; ki- és bemennek az emberek; de észreveszi Ezópus, hogy az ajtóban mindenik megbotlik. Látja, hogy egy nagy kő hever ott a földön. A sok-sok után végre az egyik érkező vendég lehajlik s a követ elteszi az útból. Hazamegy Ezópus és urának azt jelenti, hogy csak egy ember van a fürdőben. Az odajött Kszántus, látva a nagy sokaságot, szemrehányást tesz neki csalárd jelentése miatt. Ő elbeszéli amit tapasztalt, s ezzel fejezi be beszédjét: „Láthatod uram, hogy nem csaltalak meg; mert a többi mind úgy ment be, mint a barom; csakis ez az egy cselekedett emberhez illően.“ — —

Egy nagy vendégség alkalmával Kszántus — Ezópus intéseinek ellenére — kelleténél többet iszik, s ezen ittas állapotában ugyancsak hangosan vitatkozik. A társaságnak egyik fondorkodó

tagja ilyen kérdést intéz hozzá: „Mester! kiihatja-e valaki az egész tengert?“ „„Minden kétségen kívül! Sőt én magam merészkedem annak kiivására vállalkozni!““ felel nekihevülten részeg fővel a filozófus és a kétségeskedni merészkedőnek fogadást ajánl, nem várt vesztése esetére — megfelelő érték ellenében — feltevén házát összes tartozékaival együtt. A fogadás megtörténik s ennek jeléül gyűrűt váltanak. Másnap reggel, mámorát kialudva fölébred s meghökkenve veszi észre ujján az idegen gyűrűt. Nem emlékszik rá, hogy miként került az oda? Ezópus felvilágosítja őt a történtekről. Kétségbeesetten rimánkodik most ennek, hogy mentse meg házát és becsületét. Ezópus így szól hozzá: „Hogy bolond észszel tett fogadásodat megnyerhessed, arról szó se lehet. Csak egy mód van rá, hogy a hínárból kimenekülhess. S ez az, hogy ellenfeled maga ajánlja e fogadás felbontását. Hallgass rám! A kikötött időben szőnyegeket terittetsz ki a tengerparton; egy kis asztalkát, körülte karos-székekkel, helyeztetsz el azok közepére; szolgáidat egy-egy pohárral kezükben, mind kirendeled s meghagyod, hogy a poharakat merítsék tele a tenger vizéből. Jól vigyázz, hogy nyugodtságodat el ne veszítsd! Midőn már a kíváncsi sokaság és a tegnap-esteli korhely pajtások körülvesznek: egy, a tenger vizével tölt poharat kezedbe vevén, bátor hangon szólítsd fel ellenfeledet, hogy ő jelentse ki azt, a mire fogadástok történt. Kétségtelenül azt fogja mondani, hogy lekötelezted magadat az egész tenger vizének kiivására. Erre te fordulj a sokaság felé és ilyeténképpen szólj: Összegyülekezett számoszbeliek! Amint az imént hallottátok, én fogadással köteleztem magamat arra, hogy az egész tenger vizét kiiszom. Úgyde amint tudjátok, e föld kerekségének valamennyi folyamai mind a tengerbe szakadnak és azok vizének megivására fogadásom engem nem kényszeríthet. Kijelentem azért, hogy ha ellenfelem gátat vetve kieszközli azt, hogy a folyamok vizüket ne ömleszszék a tengerbe, úgy én ennek vizét kiinni haladéktalan kötelességemnek fogom ösmerni!“ — Kszántus az örömtől sírva borul Ezópus nyakába. — Minden e megállapodás szerint történik, s a legyőzött ellenfél megszégyenülve kéri fogadásuknak felbontását. — —

Kszántus tanítványait ebédre hívja magához; meghagyja azonban Ezópusnak, hogy majd az ajtónál várja vendégeit és csakis okos és értelmes embereket bocsásson be. Ezópus belülről bezárván az ajtót, bent a mellett helyet foglal. Minden érkező vendég kopogtat az ajtón és megnyomja a kilincset. „Mit mozgat a kutya?“ kérdi ő. Mind magára veszi és sértődve, szitkokkal távozik. Végezetre az egyik így felel: „„Hát a fülét meg a farkát.““ Ezt beereszti s urának azt jelenti, hogy ez egyen kívül más okos ember nem

Ezópus életrajza

jött. — Másnap a tanítványok panaszolják mesterüknek, hogy csúfolással lettek az ajtótól elűzve Ezópus által. Ez előidéztetvén, gazdájának azon szemrehányására, hogy miként merészkedett ilyesmit cselekedni, így válaszol: „Hát nem azt parancsoltad-e nekem uram, hogy csak értelmes embereket bocsássak be?! Az én hibám-e az, hogy ezek kérdésemet meg nem értették, hanem azt el-értették?!“ — —

Számosz szigetén nagy népünnepély van. Egyszercsak a sokaság fölött egy sas a magasból alácsap s a kitéve volt birodalmi címeres gyűrűt felkapva, azt egy rabszolgának ölébe ejti. A megrémült nép Kszántushoz folyamodik, hogy e különös eseménynek jelentését fejtené meg. A bölcselkedő hasztalan töri elbúsúlásnak adott fejét. Ezópus ajánlkozik arra, s ezt mondja gazdájának: „Ha sikerül helyes magyarázatját adnom, úgy a tied lesz a dicsőség, mert a te szolgád vagyok; ha pedig nem sikerül az nekem, úgy csak az én fejemet fogja érni a szégyen és gyalázat.“ — Kszántus tehát bejelenti a tanácsnak és az összegyűlt lakosságnak, hogy az ő szolgája vállalkozik a megfejtésre. Örömrivalgás fogadja e kijelentést és a szószékre föllépett Ezópus így szól: „Számosz szigetének dicső népe! Nemde a ti megkisebbítéstek lenne az, ha a ti üdvötökre nézve egy rabszolga adna felvilágosítást?! Csak mint szabad ember nyilatkozhatom szabadon!“ Erre a gyülekezet hangosan követeli Kszántustól, hogy Ezópust a rabszolgaság alól fölmentvén, neki azonnal adja meg már többször megigért szabadságát. A tétovázó bölcselkedőt a város főbírája azzal fenyegeti meg, hogy ha a lakosság közkivánatának nyomban nem tesz eleget, úgy ezt ő hivatalos hatalmával fogja végrehajtani. Így hát akarva, nem akarva Kszántus nyilvánosan kijelenti, hogy Ezópust szolgálatából ezennel mint szabad embert elbocsátja. Trombiták harsogása adja ezt tudtul a népnek, mialatt Ezópus életének legelső örömkönnyeit sírja.

A szabad emberré lett Ezópus ezután ily magyarázatot ad: „A sas, a madarak királya, egy hatalmas fejedelmet jelent, aki a birodalmi címeres gyűrűre, vagyis országunkra lecsapni készül, hogy azt rabszolgaságba ejtse!“

Nehány nap multán a lídiai királytól, a rettegett hatalmas Krőzustól levél érkezik, melyben arra szólítja fel a számosziakat, hogy neki évenként adót fizessenek, mert különben haddal fogja őket megtámadni. A tanács összeül, de tanácstalan ülnek együtt. Fölkérik Ezópust, hogy mondaná meg véleményét. Ő ekként nyilatkozik: „Két út áll előttetek, akárcsak mint az egyes ember előtt a véteknek és az erénynek az útja. Az egyik út csábítólag szép, sima, könnyű, kényelmes; de a vidék, a hová ez visz, kétségbeejtőleg sivár és kietlen. A másik út ijesztőleg zord, göröngyös, terhes,

megpróbáltatásokkal teli; de a táj, a hová ez vezet, elbájolóan kies és gyönyörű. Ha Krőzus követelésének engedtek, úgy az előbb említett útra léptek, mely a szolgaság földjére juttat; ha pedig megtagadjátok azt, úgy ezzel a másik útat választjátok, mely a szabadságnak boldog hazájába vezérel!" . . . A tanács visszautasítja Krőzus felhívását és a harcra való kihívását fogadja el.

A hazatért követek jelentése folytán Krőzus azonnal elrendeli a háborúra való készülődést. A követségnek egyik tagja azonban a király előtt azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy mindaddig míg a számosziak Ezópus tanácsait fogják követhetni, Krőzusnak kevés kilátása lehet a győzelemre: azért azt javasolja, hogy hadüzenet helyett előbb béke-üzenetet küldjön, szövetség-kötést ajánlván föl nekik; de ennek kezese gyanánt követelje Ezópust. A király e javaslat értelmében jár el és a számoszi tanács a kecsegtető ajánlatot elfogadja. Midőn a hajó már indulásra készen áll, Ezópus kijelenti az összegyűlt lakosságnak, hogy örömmel megy a dicsőséggel uralkodó Krőzus udvarába, de búcsúbeszédül még legszebb meséinek egyikét mondja el, azt, a melyik a juhok és a farkasok közti békekötésről szól. — —

A kincsekben gazdag Krőzus (Kr. e. a VI-ik század közepe táján) kegyesen fogadja a szellemdús Ezópust. Kérésére valóban béke-szövetséget köt a számosziakkal, s ennek foganatosítására pompásan feldíszített hajón küldi őt a szigetre, mint követét. A számosziak a lehető legnagyobb fénynyel, ünnepélyesen fogadják a rövid idő előtt általuk felszabadított rabszolgát, aki háláját ily igazán nemes módon tanusítá irántuk. — —

A tudósokat kedvelő Krőzus király udvaránál a 7 görög bölcs — közöttük Szolon is — akkoriban szinte ott tartózkodik. A különböző kérdések felett folytatott eszmecserékben Ezópus is részt vesz egy-egy meséjének, vagyis példázatának elmondásával; és a király ajkairól sokszor elhangzott nyilatkozat után, a születési helyére célzó ezen kijelentés, hogy: „A frigiai valamennyinél okosabban beszélt!" szinte közmondássá lesz. — —

Görögország városait sorra bejárván, ismét Kis-Ázsiában, a babiloni királynak, Likérusnak udvaránál találjuk őt. Az akkori kor divatja szerint az egymással barátságos viszonyban élt fejedelmek egymásnak fogas kérdéseket és talányokat adtak föl megfejtés végett. Igen nagy jutalom- avagy bírságdíj volt ezekhez kötve. Ezópus ezen a réven tömérdek kincset és nagy hírnevet szerez — királyának. — —

A vénülő, agglegény Ezópus fiává fogad egy Ennus nevű előkelő ifjút. E csinos fiatal legény azonban igen érzékeny oldalán

Ezópus életrajza

csalja meg ‚öregé'-t, miért is ez kitagadja és házából elűzi azt. A kicseppent gavallér, hogy bosszúját töltse, örökbe-fogadó apjának írását hamisítva, ennek neve alatt több külföldi fejedelemhez leveleket ír, melyekben Likérus gyalázása mellett, szolgálatát azoknak ajánlja föl; e leveleket a királytól kapott címeres gyűrűvel pecsételi le s gondoskodik arról, hogy azok ‚véletlenül' a király kezébe kerüljenek. Ez, végtelen haragra gerjedve, minden kihallgatás nélkül parancsot ad főtanácsosának, hogy Ezópust felségsértés és hűtlenség miatt haladéktalanul végeztesse ki. Az okos főtanácsos azonban barátját a királyi kert mellett levő egy elhagyatott üregbe vezeti s ott rejtegeti őt hosszú időn át. Az eltűnt Ezópusnak halál-hírére mind sűrűbben jönnek a rejtélyesnél rejtélyesebb kérdések, de nincs, a ki azokat megoldhatná. Az egyiptomi király Nektanebo, egy oly torony építését követeli, a mely az ég és a föld között lebegjen, a földet semmiképp sem érintve. Likérus kétségbeesésében haját tépdeli. Ekkor főtanácsosa bölcs bevezetés után elárulja, hogy Ezópust nem ölette meg, hogy él és hogy királyának hű szolgálatára készen áll.

Az előhozott szánalmas külsejű Ezópus a követelés hallatára egy jót nevet s azt mondja a királynak, hogy ő a föltételeknek eleget fog tenni; azonban jelentsék ki az egyiptomi követségnek azt, miszerint a közelgő téli időjárás viszontagságai miatt a torony építését majd csak tavaszszal fogják megkezdeni, de csakis azon kikötés mellett, hogy az építéshez szükséges anyagokat Nektanebo adja majd. — Azonnal intézkedik az iránt, hogy 4 fiatal saskeselyűt hozzanak neki. Ezeket kitanítja arra, hogy eleinte csak egy kosarat akasztva nyakukra, majd később egy gyermeket is ültetve a kosárba, parancsa szerint fel- és leszálljanak. A tavasz jöttével ekként el- és felkészülődve Egyiptomba érkezik. A király által a torony építésére kijelölt helynek 4 sarkára állítja az erőteljesen kifejlődött saskeselyűket; ezek mindenikének nyakán lóg a kosár, ebben egy-egy gyermekkel, kiknek kezében kőműves-kalapács és vakoló-kanál van. Ezópus parancs-szavára a 4 saskeselyű terhével együtt a magasba emelkedik, honnan a kosárban kucorgó gyerekek alákiabálnak, hogy adják hát már azt a követ, meg téglát, meg habarcsot, hadd építsék hát azt a kívánt tornyot. — Nektanebo lefőzve, vesztesnek jelenti ki magát. — —

Az ebéd alkalmával az egyiptomi tudósok egyike ily talányt ad fel neki megfejtés végett: „Mi az? Egy nagy templom közepén egy nagy oszlop áll, 12 várostól körülvéve, melyeknek mindenike 30 támaszfallal bír. A városok körül egy fehérbe és egy feketébe öltözött asszony, mintha egymást űznék, jár folytonosan." Jóizűen

felkacag Ezópus és így válaszol: „„Édes jó barátom! Nálunk otthon Babiloniában a dajkák szoktak ilyes kérdéseket feladni a bölcsőben fekvő csecsemőknek. Ezek is tudják már azt, hogy a templom a nagy világ, az oszlop a mi földünk, a 12 város az év 12 hónapja, a 30 támaszfal a hónap 30 napja s az a két asszony pedig a nappal és az éjjel.““ — —

Majd ismét Krőzus udvarához kerül vissza. E király megbízásából többrendbeli követséget teljesítve, végül Görögországban Delfibe érkezik. — Itt volt a Főbosz (Apolló) tiszteletére emelt és berendezett világhírű jósda, mely a Parnaszosz hegy oldalán, a kasztáliai forrás mellett, a föld köldökének nevezett és bódító gőzt ömlesztő üreg fölött épült. Öt főpap és egy-két Pythiának nevezett papnő, mindannyian e város előkelőbb családjaiból valók, végezték a jóslatok kijelentését. — Krőzus nagy összeg pénzt küldött Ezópussal, hogy azt a jósda részére adná át. A papok azonban nem nagy tiszteletet mutatnak a király követe iránt, miért is ez megsértve, a pénzt haza küldi Krőzusnak, e papokat pedig a vízen uszkáló s távolról sokat, közelről azonban csak hitványságot mutató tárgyhoz hasonlítja. Főbosz feldühödt földi szolgái Ezópus vesztére törnek s egy arany szent kelyhet csempésznek be holmija közé. A gyanútlanul tovább utazót üldözőbe veszik s meglelvén felbontott podgyászában a templomból való serleget, őt, mint szentségtörő rablót halálra ítélik. A felbujtott nép dühétől nem képes őt megmenteni sem királyi követségi mivolta, sem ártatlanságát vitató éles elméje. Mint egy aljas gonosztevőt hurcolja őt a nép föl a hegyre. Hasztalan siklik ki körmeik közül és menekül a templomba. Onnan is kiráncigálják s a Hiampe szikláról a mélységbe taszítják le, hol szörnyet hal Kr. e. 540. év táján.

A delfibélieknek ezen gyalázatos tettük századokon keresztül szégyent hozott reájuk, mert az ártatlanul kiömlött „Ezópus vére!“ mint szálló-ige üldözte őket.

Kis-Ázsiának és Görögországnak több városában, így Athénben is, díszes emlékszobrot emeltek a rabszolgából lett meseköltő-királynak, Ezópusnak.

A legrégibb följegyzések

Hogy Ezópus leírta-e meséit, erre vonatkozólag semmiféle megbízható adatunk nincs; úgy hogy e mesék eredeti hiteles szövegéről beszélni merő képtelenség. Valószinűleg csakis szájról-szájra adva tartották azok fenn magukat.

A bölcs Szokratesz (Kr. e. 469—399), midőn őt 70 éves korában, az irigység pokoli fajzata, a rágalom halálra ítéltette, azt a 30 napot, melyet a Főbosz ünnepei miatt elhalasztott ítélet-végrehajtásig, a méregpohár-kiivásig börtönében töltött, arra használta fel, hogy több ezópusi mesét versekbe foglalt. De e költemények sem maradtak reánk.

Az erkölcsi nézeteiben szigorú, bölcs Plato (Kr. e. 427—347) az ifjúságnak e mesékre való oktatását hasznosnak és kivánatosnak tartotta.

Athénének 10 éven át volt kormányzója, a faleroni bölcs Demetriosz (Kr. e. 345—283) rendeletére lettek e mesék legelőször összegyűjtve és feljegyezve. De e gyűjtemény is ösmeretlen előttünk.

Krisztus urunk kortársa, a macedóniai származású s a többi legyőzött trákokkal együtt mint rabszolgagyerek Rómába került, de később Augusztus római császár által felszabadított Fédrus (Phaedrus) ékes latin versekben örökített meg 92 mesét. Ezek közül ugyan csak 31-ről állítja azt, hogy azok Ezópustól származnak, de úgy a többiek, valamint az 5 könyvéhez mellékelt 3 függelékben foglalt s ismeretlen szerzőtől eredő 72 mese is mint ‚ezópusi mesék' ösmeretesek.

A már említett Planudesz konstantinápolyi szerzetes 1350 táján gyűjtötte össze és írta le görög nyelven e meséket. E följegyzés szolgált ezután alapúl a többi leíróknak is, akiknek jóformán mindenike több-kevesebb változtatást, kihagyást vagy hozzátoldást eszközölt azokon.

A könyvnyomtatás feltalálása után, vagyis a XV-ik század közepétől kezdve, e mesék is több ízben lettek sokszorosítva s a művelt nemzetek nyelvére lefordítva és átdolgozva.

A francia Lafontaine (1621—1695.) e meséknek gyönyörködtető versekben való kidolgozásával örök hírt szerzett nevének.

*

E tárgyú irodalmunk

Tudomásom szerint irodalmunkban e meséket tartalmazó következő művek jelentek meg:

1. Esópus fabulaij, mellijeket mastan wijionnan magijar nijellwre fordítot Pesthij Gabriel. Nijomtatot Bechbe M. D. XXXVI.... (A bécsi cs. udvari könyvtárban levő egyetlen fenmaradt példány után bevezetéssel és magyarázattal kiadta Toldy Ferencz 1858.) Latinból fordítva, prózában írt 185 mese; rímelő, leginkább 3 soros „Értelme"-vel.

2. Szaz fabula, mellyeket Esopusból, es egyeb vennen egybe gyvetet, és oeszue szoerzet, a fabuláknac ertelméuel egyetembe, Heltai Gáspár. Cum S. R. M. H. Priuilegio. etc. Colosvarot 1.5.6.6.... (Az Akadémia, a Múzeum és a kolozsvári ev. ref. Collegium könyvtárában levő 3 fenmaradt példány után bevezetéssel és magyarázó jegyzetekkel kiadta Imre Lajos. 1897.) Németből fordítva és átdolgozva, prózában írt 100 mese; néhol a mesénél is hosszabb s az akkori viszonyokra is vonatkoztató „Ertelme"-vel.

3. Ezópus élete és Fabulái Bellegarde pap urnak szép erköltsü tanittasival ujonnan magyarra fordittattak, és a mostani tökélletesebb magyarság kedveskedéséhez alkalmaztatva feljegyeztettek Németh Antal által Bétsben. (Évszám nélkül jelent meg, Kurtsböck Jósef nyomtató betüivel, valószinűleg a XVIII. század közepe táján.)... Prózában irva, 133 „Ezópus fabulái" és 15 „Filadelfis fabulái". Mindenik mese után külön „Tanítás"-sal.

4. Ezopusnak százötven meséi, mellyek most ujra magyar nyelvre fordíttatván, mind a meséknek, mind azoknak magyarázataiknak mutató tábláival együtt, és képekkel megékesítetvén, kiadattattak. 1767. eszt.*

5. Külömb külömbféle autoroknak görög és deák nyelvből most újjra magyar nyelvre fordíttatott meséik, mellyek rövid szóval Esopus meséinek (mivel ő volt fő feltalálója és gyakorlója ezeknek) mondattatnak és itten két könyvben béfoglaltattak, és azoknak magyarázatjaikkal ugy a meséknek mutató tábláikkal és képjeikkel megékesittetve ki-adattattak. Kolozsvár 1777. ref. koll. betűivel.*

6. Haszonnal múlattató mesék mellyeket rész-szerint E'sópusból vett, rész-szerint maga tsinált, s az olvasásban gyönyörködő iffjaknak kedvekért könnyen érthető versekbe foglalt Pétzeli Jó'sef r. komáromi ref. prédikátor. Győrben 1788 . . . Egyöntetűen alexandrini vers-méretben írt 55 mese; a tanulságok levonásával és „Jegyzés"-ekkel.

7. Fabulae Aesopeae. Fédrus 5 könyvének és a Függelék 5 meséjének prózában, szabadon való fordításával és magyarázatával. Márton István pápai prófessor műve 1793.

8. Fédrusnak, Augustus' szabadosának e'sópusi beszédekről írt V könyvei, és Ragasztékja. Magyar nyelvre fordíttotta, Jegyzésekkel megvilágosította, az E'sópus', Fédrus', életeknek, 's Versezetnek, rövid leírásokkal, és 3 rendbéli Mútatókkal, hasznosította, 's e' szerint közönségessé is tette Sepsi Zalányi Szabó Elek, Hites Szószólló, és Ns. Torda Vármegyei Hites Székűlő. Kolo'svárt. A Királyi Lyceum betűivel 1824... Prózában írt szószerinti fordítás, kimeritő jegyzetekkel.

9. Fedrusnak, Augustus szabadosának Esópusi meséi. Veszprém 1833. . . . (Forditotta Tamassa Pál (l. Eötvös K. „Utazás a Balaton körül").

10. Aesop meséi. Fordítá Szabó István, m. acad. s Kisf.-társ. t. Pest 1846. (A Kisfaludy-társaság kiadása) U. a. Budapest 1864.... Három görög kiadásból készült; röviden, prózában írva 296 mesét tartalmaz; mindenik után tanulság gyanánt levonva az, hogy mit „jelent a mese".

11. Mesék, ezópusi. Fédrus után szabadon fordította Komáromi Károly. Debreczen 1854. Második kiadás 1871.*

12. Phaedrus, Augustus szabadosa, Aesop nyomán s modorában írt meséi. Fordította s jegyzetekkel ellátta Mócsy Antal. Kecskemét 1855 és 1866.*

13. Mesék. Franczia után. Ujra szerkeszté Czuczor Gergely. 58 képpel. Pest 1857 és Budapest 1885.

14. Száz mese, képekkel. Franczia után. Harmadik teljes kiadás. Budapest. Franklin-társulat . . . Az előbbenivel ugyanegy, csakhogy 30 mesével több. Mint amaz, úgy ez is Lafontaine meséinek versekbe szedett fordítása.

15. 300 Ezopus-Mese Az ifjúság számára átdolgozta Dr. Boros Gábor. 114 képpel. Budapest, Lampel Róbert kiadása . . . E prózában írt mű, ugyanazon szöveggel és képekkel, ugyanazon kiadónál németül is megjelent ezen cím alatt: „300 Aesop'sche Fabeln. Für Jung und Alt bearbeitet von Josef Schön. Mit 8 Farbendruckbilder und 114 in den Text gedruckten Illustrationen."

16. Aesop meséi. Az ifjúság számára. Erkölcsi mesékkel s egy (de 2) színezett képpel. Zágráb. Hartman Lipót könyvkereskedése . . . Prózában írt 115 mese, a tanulságoknak versecskékbe szedett levonásával.

17. Phaedrus, Augustus szabadosa aesopi meséinek öt könyve Fordította Sárváry Jakab. Budapest (1876.) . . . Az eredeti versnemben készült munka.

18. Phaedrus aesopi meséi. Magyarra fordította Bálinth Gyula. Kolozsvár 1876. . . . Az eredeti vers-mértékben, de rímekkel szerkesztett mű.

19. Phaedrus aesopusi meséi. Mese-gyöngyök az állatvilágból. Szabadon átdolgozta Hiador. (Jámbor Pál.) Budapest (1885.)*

20. Aesopus. Tanulságos mesék. Számos fametszetű ábrával. Budapest, 1891. Kiadja az Eggenberger-féle könyvkereskedés. (Forgó bácsi könyvtára V. kötet) . . . Prózában írt, rövid tanulság kivonatokkal végződő, 144 mesét tartalmaz.

A *-gal megjegyzett művekről csakis Hellebrant Árpád akadémiai könyvtárnok úrnak szíves közlése nyomán bírok tudomással; míg a 9., 15., 16. és 18. számú műveket e közlés után szinte sikerült beszereznem.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

TARTALOM.

ELŐSZÓ.

Lap

E mesék célja és eredete 3
E könyv célja 4
Ezópus Krőzus udvarában 8

MESÉK.

Az oroszlán és a vadkan 12
A haldokló oroszlán 46
Az oroszlán, a farkas és a róka 60
Az oroszlán és az egér 74
Az oroszlán és a sas 88
Az oroszlán, a medve és a róka 96
Az oroszlánbarlang 122
Az oroszlán, a szúnyog és a pók 132
Az oroszlán és vadásztársai 160
Az oroszlán és a nyúl 172
Az oroszlán és az elefánt 174
Az ember és az oroszlán 187

Farkas az oroszlánok közt 25
A farkas és a bari 34
A farkas és a bárány 36
A juh-farkas békekötés 54
A farkas és a házőrző kutya 76
A vén farkas és a pásztor 99
A farkas és a kecske 106
A farkas és a daru 124

Lap

A róka és az álarc 11
A róka és a holló 20
A róka és a favágó 32
A róka és a szőlő 39
A farkavesztett róka 52
A sas és a róka 58
A róka és a párduc 68
Róka az odúban 80
A róka és a kecske 104
A róka és a gólya 110
A róka és a sündisznó 121
A róka és a majom 126
Róka és oroszlán 149

A szamár és a hajtsárja 14
A ló és a szamár 64
A szamár és az ellenség 72
A szamár és a bálvány 92
A szamár és az öszvér 118
A szamár és vevője 128
A kukoríkoló szamár 138
Szamár az oroszlánbőrben 146
Az elégedetlen szamár 183
A két öszvér 66
A csataló a malomban 50
A ló és a gazdája 69

A bika és a kecske 89
A bika és az egér 158
Szarvas az ólban 77
A beteg szarvas 123
Szarvas a tóban 168
A félszemű zerge 94
A táncoló teve 140

A kutya és a víz tükre 22
Az öreg kutya és a gazdája 48
A csengős kutya 90
A hivatlan vendég 114

A veréb és a nyúl 62
A nyulak és a békák 176

Lap

Az egerek és a menyétek 81
Az egerek és a macska 143
A házi és a mezei egér 178
A denevér 38
A denevér es a két menyét 116

A király után esengő békák 41
A béka és az ökör 84
A béka és az egér 108
A csodaorvos 148
A békák és a nap házassága 186

A kakas és a gyöngy 9
A sas, a vaddisznó és a macska 28
A teknősbéka és a sas 134
A sas és a nyíl 150
A sas és az ökörszem 186
A csóka és a keselyű 86
A csóka és a vizeskorsó 182
A gólya és a daruk 129
Holló-e vagy varju? 142
A pályázó szarka 144
A bagoly és a tücsök 102
A tücsök és a hangyák 165
A legyek és a méz 115

A majom itélkezése 98
Az ősök 103
A majomanya 170

Hermesz és a szobrász 19
A páva és Juno 44
Az oroszlánvadász 45
Merkur szobra 87
Az árnyék 98
A ‚jó' tanács 120
A két vándor és a medve 130
Az embergyűlölő 140
A jövendőmondó 140
A csillagvizsgáló 150
A molnár és fia meg a szamaruk 151
A vándor és Fortuna 157

Lap

A méh és Jupiter 162
A paraszt és Jupiter 163
Az elásott kincs 164
Az apa és fiai 166
A fukar 171
A fiú és a mogyoró 175
Az ellenség kürtöse 186
A hazug pásztorfiú 188
Merkur és a két pór 190
Az aggastyán és a halál 192
Egy igaz ember 194

Az alkalom 18
A gyomor és a végtagok 24
A nap és a szél 40
Távolról-közelről 41
A folyók és a tenger 44
Az olajfa és a fügefa 68
A vájudó hegy 94
A két fazék 115
Tölgy és nád 125
A két rák 125
A két táska 156

FÜGGELÉK.

Ezópus életrajza 199
A legrégibb följegyzések 210
E tárgyú irodalmunk 211

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

MARKÓ

Ezópusi mesék

OSZK

N. M.